SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Ecevit, Fethullah Gülen'i niye öptü?

▼ Ünlü tarikat lideri Fethullah Gülen ile Bülent Ecevit arasındaki mart ayı sonunda başlayan sürpriz diyalog, Türkiye'nin hızlı değişen politik gündemi nedeniyle kısa sürede unutuldu. Oysa bu diyaloğun arka planı, geleceği ve olası sonuçları, giderek gericileşen politik ortamda, iktidara yönelik yeni bir ittifak arayışının ipuçlarını veriyordu.

■ Haberi 8. sayfada

Şeriatçıların ve ülkücülerin saldırıları sürpriz bir direnişle karşılaştı

Barikata takıldılar

Türkiye bu tadı seviyor mu?

Hasan Ocak, Gazi Mahallesi'nden binlerce arkadaşı tarafından uğurlandı. Çocuklar vardı yüzlerce.. Onun fotoğrafını taşıyorlardı çocuk elleriyle. Oynadıkları "oyun"un farkındaydı hepsi.. Bu oyunu kabullenmişlerdi..

■ Yazıları 23. sayfada

▼ Şeriatçılardan sonra faşistler de Türkiye genelinde sokağı hedefleyen ciddi bir hamle içinde. Önceleri her önemli futbol maçından sonra ortaya çıkan ülkücü militanlar, artık silahlı saldırılara yöneldi. Toplumdaki sağa savrulmadan da güç alan ülkücü çeteler solcuların, Aleviler'in ve Kürtler'in yoğun olarak yaşadığı semtlerde terör havası estirmeye çalışıyor.

▼ Provokatif özelliği ağır basan bu saldırılar, sürpriz bir tepkiyle karşılaştı. Bu semtlerde yeni bir direniş ruhu ve mücadele geleneği oluştu. Bazı gazetelerin deyimiyle "barikatlar moda oldu". Kent yoksulları hayat alanlarını kararlılıkla savundu. Komiteler oluşturdu. Eylemlerdeki kitlesellik en belirgin özellik olarak öne çıktı.

■ Haberi 12 ve 13. sayfalarda

Avcı ruhsatıyla silahlanıyorlar

Son dönemde av silahlarının satışında bir patlama gözleniyor. Çok kolay alınan avcı ruhsatları "yasal silahlanma" için yeterli. Son olarak Nurtepe'de havalı bir av silahıyla ateş edilmesi, kimlerin avcılığa ilgi duyduğunu da ortaya çıkardı. Ortadoğu gazetesi "Avlanma Yasası"nda yapılan değişiklikleri duyuran tek gazete oldu.

■ Haberi 13. sayfada

Ateşkes çağrısı yine yanıtsız

▼ PKK'nin yeni ateşkes çağrısının, Türkiye'de yeterli karşılığı görmese bile uluslararası düzeyde "ses getireceği" anlaşılıyor. Üç ay önceki MGK toplantısında da PKK'nin silah bırakması durumunda izlenecek politika tartışılmıştı.

■ Haberi 6. sayfada

Türkiye Çekiç'in sapı olmayı sürdürecek

Türkiye'de konuşlandırılan çokuluslu askeri gücün (Çekiç Güç) kalıcılaştırılması için ABD heyetleri Ankara'da yoğun diplomatik faaliyet yürütüyor. Sürenin uzatılması için yapılacak son oylamadan sonra Meclis'in devredışı bırakılması planlanıyor.

■ Haberi 7. sayfada

32. ölüm yıldönümünde 'Büyük gurbetçi' Nazım'a merhaba

■ HABERİ 16, 17, 24. SAYFADA

Ebola: Bir salgının ekonomi politiği

Emperyalist politikaların yarattığı yıkım...

■ HABERİ 11. SAYFADA

Kutmangil olayının perde arkası

Bir cinayetin anatomisi

■ YAZISI 2. SAYFADA

İşte okumayacağınız bir işçi haberi daha!

Eminönü Belediyesi'nde eylem

■ HABERİ 14. SAYFADA

● TARİH: 27 MAYIS 1995 ● SAYI: 15 ● FİYATI: 40.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Bir cinayetin anatomisi

▼ Yeni Günaydın'ın patronu Bekir Kutmangil'in öldürülmesi, mafya ve MİT ile bazı basın kuruluşları arasındaki ilişkileri ortaya çıkarıyor. Bu olay, gazete sahibi olarak iktidardan pay almak ve siyasi bir güç oluşturmak isteyenlerin macerasının da tipik bir örneğini oluşturuyor.

Yeni Günaydın gazetesinin sahibi Bekir Kutmangil'in öldürülmesinin ardından, mafya ve istihbarat örgütleri ile basın kuruluşlarının ilişkileri de örtük bir şekilde tartışılmaya başlandı.

80'li yılların ikinci yarısından itibaren önemli bir iktidar odağı olarak yükselen medya, siyasi bir güç olmaya ve bir nüfuz alanı yaratmaya çalışan kimi çevrelerin de bu alana girmesine yolaçtı. Çünkü medyatik bir çağa giriliyordu. İmaj devri başlamıştı. Henüz bu trendin teorisi yapılıp bilince çıkarılmamıştı ama, iktidar ve nüfuz kavgası içinde olanlar bu yönelimi sezmişti.

Asil Nadir örneği

Örneğin Asil Nadir, 1989 yılında Türkiye'ye gelmeye karar verdiğinde öncelikle işe gazete satın almakla başladı. Günaydın, Tan ve Güneş gazetelerini ele geçirdi. Bu gazetelerin yanısıra çok sayıda haftalık ve aylık dergi de Nadir'in kontrolüne girdi.

Asil Nadir, basın grubunda eski generalleri, emniyet müdürlerini, valileri, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) yöneticilerini -ki aralarında Kenan Evren'in damadı Erkan Gürvit de bulunuyordu- görevlendirdi. Yüksek paralar ödeyerek gazeteci transfer etti. Hürriyet gazetesini de dönemin başbakanı Turgut Özal'ın aracılığıyla satın almaya çalıştı. Türkiye'nin ilk günlük spor gazetesini (Fotospor) çıkardı.

Asil Nadir birdenbire Türkiye'nin en önemli şahsiyetlerinden biri haline gelmişti. Kendisiyle görüşmeye gelen bakanları bile saatlerce beklettiği oluyordu.

Nadir, basındaki gücünü bayaz eşya ve elektronik piyasasına aktarmakta gecikmedi. Aynı dönemde Vestel de Türkiye'deki pazar payını genişletmeye başladı.

Asil Nadir'in daha sonraki öyküsü biliniyor. İngiltere'de mahkeme kararıyla şirketlerine el konulunca, Türkiye'de de çöküşe geçti. Başta Vestel olmak üzere, Türkiye'deki şirketleri de kayyımlar aracılığıyla satıldı. Bazı profesyonel yöneticiler mallarının bir kısmını yağmaladı. Gazetelerini elinden çıkarmamak için çok direndi. Güneş ve Günaydın birara çalışanlarının kontrolüne geçti. Daha sonra Güneş kapandı. Günaydın'ı ise yöneticiler ele geçirdi.

Artık kimse Asil Nadir'i hatırlamıyordu. Çevresinde ne emekli general, ne eski emniyet müdürü, vali ya da MİT'çi kalmıştı. Temsilcilerinin randevu talepleri devlet yöneticileri tarafından geri çevriliyordu.

GÜNAYDIN

Menfur bir suikast sonucu kaybettiğimiz gazetemizin sahibi M. Bekir Kutmangil Eyüp Sultan'a defnediliyor

Uğurluyoruz

Çember daralıyor

Arkamızda polis vardı

Menzir'e soruyoruz

Tepkiler sürüyor

Basında yeni patron tipi

Bu arada, gazeteci kökenli basın patronları da peşpeşe "piyasa"dan çekilmeye başlamıştı. Bunun ilk örneğini Milliyet oluşturdu. Karacan ailesi, gazeteyi 80'li yılların başında bir Sirkeci tüccarına, Aydın Doğan'a satmıştı. Haldun Simavi gazetelerini Asil Nadir'e satarak sektörün dışına çıkmıştı. Son olarak Erol Simavi de Hürriyet grubunu Aydın Doğan'a satarak bu alandan çekildi. Basın sektöründe esaslı bir kan değişimi yaşanıyordu.

Eski gazeteci ailelerinden ayakta kalma becerisini gösteren sadece Bilginler olmuştu. İzmir'de yayınlanan ve Ege'de etkin bir gazete olan Yeni Asır'ın sahibi Dinç Bilgin, Sabah gazetesi ile İstanbul'a gelmişti. Bilgin yeni trendi yakalamıştı. Yükselişini sürdürdü.

Bu değişimle birlikte, gazete yönetimlerinin bileşimleri de farklılaşmaya başladı. Bankacıların bile gazete yöneticisi (idari) olduğu bir dönem açıldı.

Bu değişimin en dramatik ve başarısız örneğini ise, Günaydın grubu oluşturdu. Asil Nadir'den sonra bir ölçüde çalışanların da desteğini alarak gazeteyi ele geçiren yöneticiler, promosyona dayalı bir tirajı olan Günaydın'a ve Tan'a yeni bir patron arayışına girdiler. Promosyon yapacak paraları olmadığı için tirajları onbinli rakamlara düşen, çalışanlarının ücretlerini, ihbar ve kıdem tazminatlarını ödeyemeyen Günaydın yöneticileri, sonunda aradıklarını buldular: Bekir Kutmangil.

Sonun başlangıcı

Kutmangiller, kömür madeni işleten, hergün İstanbul'a düşük kalitede bin beşyüz kamyon kömür nakleden, böylece kentin hava kirliliğine de ciddi katkıda bulunan bir aileydi. Mafyatik ilişkilerden "işadamlığı"na yükselen ve MHP'ye yakın bir aile olan Kutmangiller, artık siyasi bir güç olmak istiyorlardı. Bunun ilk adımını gazete satın almakla attılar. Kelepir bir gazete vardı: Günaydın.

Ancak hesap yanlıştı. Günaydın artık "ölü" bir gazeteydi. Ama gazete patronluğu yine de insana bir "itibar" sağlıyordu. Protokoldeki yeri hemen değişiveriyordu. Ayrıca öyle büyük gazete alacak kadar parası da yoktu.

Kömür mafyası

Kutmangil acemiydi. Gazete yönetmek, "kömür mafyası" ile iş görmeye benzemiyordu. Bu nedenle Günaydın'ı satın aldığı 1993 temmuzundan beri tam beş genel yayın yönetmeni değiştirdi.

Kutmangil, gazete patronu olduktan sonra, kömür mafyasıyla ilişkilerini de tasfiye etmeye yönelmişti. Artık onlar ayak bağıydı. Yeterli sermayeyi biriktirmişti. İtibarına gölge düşürebilirlerdi. Yeni hayatında onlara yer yoktu. Bu nedenle Kutmangil silahlı saldırıya uğradı. Onu öldürmemişler, sadece "ayağından uyarmışlardı". Mafya payını istiyordu. İşte bu tasfiye girişimi Kutmangil'in sonunu da hazırlamıştı.

MHP'ye yakın olan Kutmangil, bu saldırı üzerine ülkücüleri yanına aldı. Eski ülkücü militanlar (bunlara ülkücü mafya demek daha doğru) Kutmangil'in korumasını üstlendi. İşler iyi gidiyordu. Günaydın milliyetçi-muhafazakar bir yayın politikası izlemeye başlamıştı.

Gazete yönetimine MHP kökenli bazı isimler getirildi. Şu anda Ortadoğu gazetesinin genel yayın yönetmeni olan Nazif Okumuş, gazetenin başına geçirildi. Yine halen Ortadoğu'da yayın koordinatörlüğü ve köşe yazarlığı yapan İrfan Ülkü de Günaydın'ın genel yayın koordinatörü oldu. İrfan ülkü ilginç bir isimdi. Kendisi Babıali'de MİT'e yakınlığıyla tanınıyordu. Polis muhabirliğinden yetişmişti. 12 Eylül'den önce öldürülen DİSK'in genel başkanlarından Kemal Türkler'in adresini Tercüman gazetesinde çalışırken ülkücülere veren oydu (bu bilgi Türkler'i vuranların polis ifadelerinde yeralıyordu). MHP iddianamesinde adı geçiyordu.

Günaydın-MİT ilişkileri

Kutmangil de Asil Nadir taktiği izlemeye çalıştı. Bu nedenle gazetesinin kadrosunu MHP'lilerin yanısıra MİT'çilere, bürokrat eskilerine ve hayatlarında hiç gazete çıkarmamış gazetecilik hocalarına açtı. O sırada İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi dekanlığı yapan şimdiki TRT Genel Müdürü Tayfun Akgüner'in çevresi de gazetenin yönetiminde yeraldı. Akgüner, TRT genel müdürlüğüne atandıktan sonra dekanlıktan ayrıldı. Dolayısıyla doğrudan Günaydın'la da ilişkisini sürdüremez oldu. Prof. Akgüner'in ekibinde yeralan, ancak daha sonra Akgüner dekanlıktan ayrılınca, fakülte dekanı olan Prof. Nükhet Güz, Yeni Günaydın'ın yönetimindeydi. Aynı zamanda Akgüner'e TRT'de danışmanlık da yapan Güz, ünlü MİT yöneticisi Nuri Gündeş'in kızıydı. Gündeş, uzun süre MİT'in İstanbul birimini yönetmişti. Nükhet Güz'ün yanısıra gazete künyesinde Samsun Demir adlı biri uzun süre yeraldı. Kendisini basın piyasasında pek tanıyan yoktu. Akgüner ve Güz'e yakın olduğu söyleniyordu.

Hatırlanacağı gibi, Başbakan Tansu Çiller'in, zamanın Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in görev süresinin uzatılmasıyla ilgili olarak iki bakanla yaptığı telefon görüşmesi 3 Mayıs 1994 tarihinde Yeni Günaydın gazetesinde yayımlanmış ve ortalık, deyim yerindeyse "birbirine girmişti". Bunun üzerine Yeni Günaydın'ın MİT'le yakın ilişki içinde olduğu önesürülmüş, ancak Kutmangil bunu reddetmişti.

Kutmangil'in eski çevresinden tasfiye ettiği kişilerden biri de, adı öldürme olayında geçen İbrahim Cici'ydi. İbrahim Cici, eski ülkücü, yeni mafya çetelerinden birinin başıydı. Bir dönem Kutmangil'in korumasını üstlenmişti. Adamları Kutmangil'i korurken, o da bazı ticari ilişkiler geliştirerek servetten pay almaya çalışıyordu. Kutmangil, gazete patronluğuyla başladığı yeni hayatında mafyatik ilişkileri temizlemek istiyordu. Cici de bunlardan biriydi. Kutmangil bunu başaramadı.

Son bir hatırlatma; İbrahim Cici 6 ay önce Bakırköy'de silahlı saldırıya uğramış ve yedi yerinden yaralanmıştı.

Yazı ve melekler

F. Cengiz ERDİNÇ

Her gazetecinin dört meleği olmalıdır. Yazı meleği, analiz meleği, hırs meleği ve röntgenci melek. İyi bir gazeteci bu dört meleğin yeteneklerini, arzularını değerlendirip ilişkilerini dengelemek, onları bazen çatışma, bazen de işbirliği ile yararlı hale getirmek zorundadır. Meleklerden birinin baskın olması gazetecinin kimliğini ve üretimini etkiler.

Yazı meleği: Meleklerin en narin olanıdır. Tarihi bir yanlışlıkta ısrar edildiği için "ilham perisi" olarak da bilinir. İyi yazı yazanlarda bulunduğuna inanılan ve yetenek denilen şey, aslında bu narin meleğin yumuşak sesini duyabilmek ve belli belirsiz yüzünü görebilmekten ibarettir. Hemen her insanın bir yazı meleği vardır, ancak onu duymayı ve görmeyi başarabilenler iyi yazılar yazabilirler.

Hiçbir şey yoktan var, vardan da yok olmaz. Yazı aleminde mucizelere yer yoktur. Bu yüzden de yazı meleğinin güzel bir yaz gecesinde, ansızın çıkıp geleceğini ve yazıyı olağanüstü bir hale getireceğini beklemek, hoş bir fanteziden öteye gidemez. O, ancak 'düşünebilen ve öğrenebilen bir kafa'nın yardımcısıdır. Yazı meleği, doğası gereği analiz meleği ile yakın, hırs meleği ile gergin ilişkiler kurar. Röntgenci melekle de daha çok karşılıklı işbirliğine dayanan bir ilişki içindedir.

Bilgi ve düşünce demiştik. Yazı meleği, ancak bilgi sahibi olduğunuz ve düşünce üretebildiğiniz konularda sesini duyurabilir. Cehaleti örtmesi mümkün değildir. Analiz meleğinin sorularını düşünebilen bir kafa ile birlikte cevaplamaya çalışır. Hırs meleği ile arasındaki rekabet sesini yükseltir, yüzünü belirginleştirir. Röntgenci melek ile her meleğin ihtiyacı olan dünya nimetlerini sağlayacak ruh dünyasını görsel

birtakım unsurlarla besler, fantezilerini sınar...

Analiz meleği: Hep kuşkulu olması doğası gereğidir. Herşeyden şüphe eder. Yeni bilgilere ancak şüphe yoluyla ulaşılabileceğine olan inancı tamdır. Pozitivist bir meleğin bütün tatsızlığına sahiptir. Olguları, bütünlüğü içinde parçalarına ayırıp, o parçaları tek tek düşünebilir. Bu meleğin sorularını, yürüttüğü tahminler, tahminlerini yine sorular izler. Şüpheye yer vermeyen bir kafada çabucak sıkılabilir ve ıvır zıvır konularla uğraşmayı tercih eder.

Bir gazetecinin ruhani dünyasında, analiz meleği ve hırs meleğinin diğerlerini dışarıda bırakan işbirliği, gazetecinin kendi çıkarlarını kollamasına ve egoistleşmesine yolaçar. Bu, günümüzde Türkiye'deki gazetecilerde sık görülen bir durumdur "iş takipçisi gazeteci" ya da "tüccar gazeteci" bu durumun tipik örnekleridir.

Gizli kameraya tapan gazeteciler aslında analiz meleği ile röntgenci meleğin yakınlaşmasının sağladığı bir dengesizliktir. Bu yakınlaşmanın uç örneklerinde ortaya çıkan türler "devlet yanlısı muhbir" ya da "komplo teorisyeni" olabilir.

Hırs meleği: Kontrol edilmesi en güç melektir ve bunun için iyi işleyen bir kafadan çok, temiz çalışan bir yüreğe ihtiyaç vardır. Bütünüyle bir kenara atılmamalı, ancak dikkatli olunmalıdır. Hırs meleği yazı aleminde sık görülen, hayatın ya da yazı yazmanın amacına ilişkin sorulara verilen cevapların tükendiği anlarda yardımınıza koşar. Varlığı tanrısal bir cevaptır ve "anlam arayışlarına" gerek kalmaz. Rekabet bu mesleğin kaçınılmaz bir yanı olarak bilinir ve gazetecilerin hem aynı gazetedeki, hem de diğer gazetelerdeki meslektaşları ile kıran kırana bir rekabet içinde oldukları zannedilir. Oysa bu hırs meleğinin yarattığı basit bir "yanılsamadan" kaynaklanmaktadır. Bilinenin aksine, gazeteciler birbirleri ile değil, kendileri ile didişip dururlar.

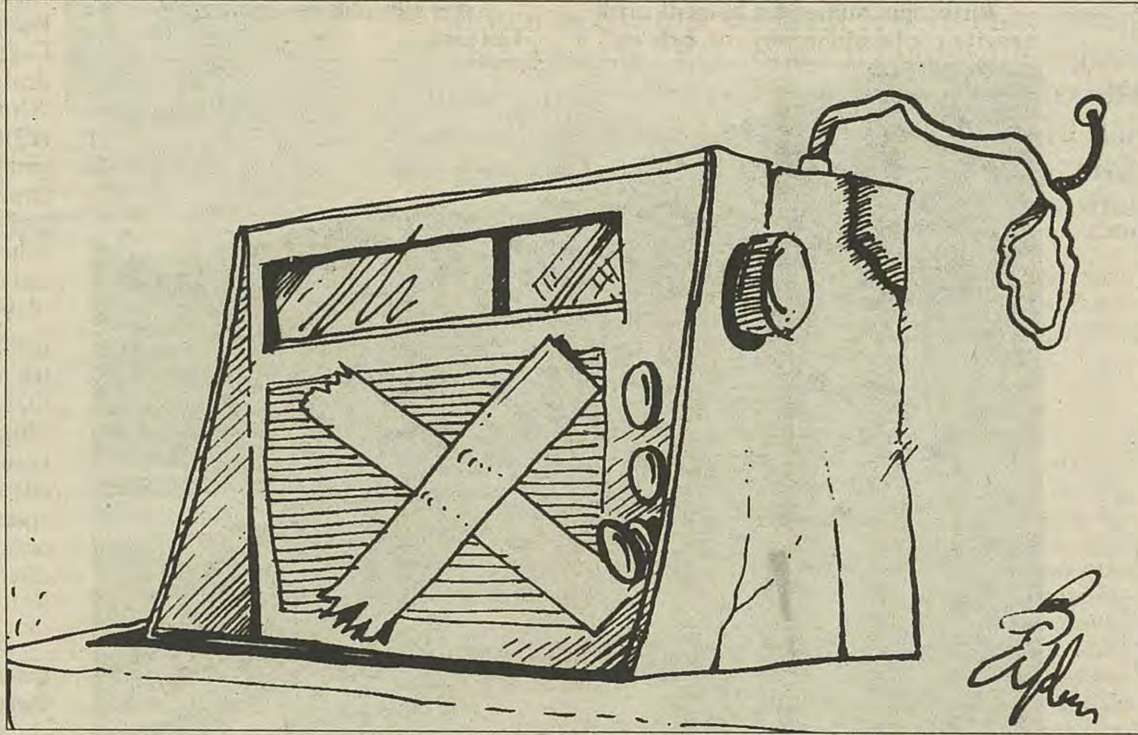
Röntgenci melek: İyi gazetecilerde bu meleğin birtakım ahlaki zaaflara sahip olması kaçınılmaz bir durumdur ve bunu kabullenmekten başka çare yoktur. Röntgenci meleğin en büyük zaafı yüksek çıkarlar adına davrandığını söyleyip, kendi zevklerini tatmine yönelmesidir. Ölülerin yakın çekim fotoğrafları, cinayetlerde kullanılan yöntemlerin ballandıra ballandıra anlatılması, özel hayata lişkin en mahrem ayrıntılar aslında röntgenci meleğin zevklerini tatmine yöneliktir. Ancak "kamuoyunun haber alma hakkı" gibi yüksek çıkarlar arkasına gizlenir ve savunulur.

Hey!. Radyolar tehlikede!

▼ Radyo Televizyon Üst Kurulu, yasalara uymadığı iddiasıyla birçok radyoyu kapatmaya hazırlanıyor. RTÜK'ün kararlarının temyiz mercii bulunmuyor. Mali yükümlülükler ise amatör radyolar için altından kalkılacak gibi değil.

Haber Merkezi- TRT dışında FM bandından yayın yapan ilk özel radyoyu hatırlayan pek çıkmaz herhalde. Henüz iki, üç yıllık bir geçmişi olan bu özel radyoların ilkinin adı, özel radyoların yaşı gibi 'Genç'ti. Genç Radyo'nun ardından diğer radyo yayınlarının da FM frekanslarını doldurmaya başlamasından bugüne kadar oldukça zengin bir çeşitlilik ortaya çıkmıştı ama, bugün bu zenginlik tehlike altında.

3 Nisan 1995 tarihinde yürürlüğe giren 3984 sayılı Radyo Televizyon Yasası ve Ali Baransel başkanlığındaki Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), bu tehlikenin baş kaynağı durumunda. Faşist bir kurum suçlamasının da muhatabı olan RTÜK, kapatmaya kadar varan yetkileri elinde bulunduruyor. Yetkilerini de yeni çıkan yasadan alıyor. Bir yandan tekelleşmeyi getirebilecek hükümleriyle, diğer yandan yayınları, kısıtlayıcı bir denetim mekanizmasına sokmasıyla tehlikeli bir vaziyet arzeden bu yasa, özellikle taşradaki yerel radyoları kara kara düşündürüyor.

Pahalı bir oyuncak

Yayınlarını sürdürebilmek için en az 500 milyon lira sermaye yatırmaları gereken yerel radyoların çoğu kapanmanın eşiğinde bulunuyor. Yayın alanı genişledikçe, istenen ödenmiş sermaye miktarı daha da artıyor. Bölgesel çapta bir yayın için 5 milyar, daha geniş çaptaki yayınlar için 20 milyar isteniyor. Antep, bu konuda en sıkıntılı illerden birisi. Bu ilde, yayın yapan 15 yerel radyonun akıbetinin ne olacağını Antepliler merak ediyor. Antep sadece bir örnek; birçok ilde radyo sayılarının azalması, bazılarının ancak birleşerek yaşamını sürdürmesi gündemde. Yayıncılık yapan bir şirketin sahiplerinin, aynı işi yapan bir başka şirketteki hissesini sınırlı tutan bölümlerinin ne derece anti-tekelci işlev göreceği ise ayrı bir merak konusu.

Yasa, 'suç unsuru' bulunan yayınlar için sorumlu müdürler ve program yapımcıları hakkında cezai yaptırım getirilmesini de öngörüyor. Bu durum, muhalif kimlikli radyoları kaygılandıran bir diğer unsur. Yasal bir çerçeveyi gerekli gören yayıncılar, uygulamanın ortaya çıkaracaklarından endişeliler. Aslında bu görevi, yargı organları bugüne kadar yerine getiriyordu. Gazi mahallesi olayları sırasındaki yayınları nedeniyle Radyo Umut hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, İstanbul Ulusal Radyo hakkında da DGM Başsavcılığı soruşturma başlatmıştı. Bu soruşturmaların ardından açılan davalar halen sürüyor.

Özgür yayın imkansız

RTÜK, gerekli mali ve idari şartları yerine getirerek kendine başvuran radyolar arasındaki frekans dağılımını da düzenleyecek. Bu işin nasıl yapılacağına ilişkin ölçütler ise belli değil.

İçeriği bir yana, yasanın çıkartılmış olması, yayıncılar tarafından olumlu bulunuyor. İstanbul'da yayın yapan Radyo Umut'un avukatı Hasan Girit, toplumun demokratik istemlerinin bir sonucu olan ve yasa çıkmadan önce toplumsal bir meşruiyet kazanan radyoların, yasanın çıkmasıyla birlikte meşruiyetinin devlet tarafından da tescil edildiğini söylüyor. Girit'in yasa hakkındaki değerlendirmesi şöyle:

"Kamuoyu desteğinde özel radyoların yasallığı önce kendileri tarafından kanıtlandı ve böylesi bir ortamda yasa zorunluluk idi. Yasanın çıkması bir ölçüde özel radyolar olayını yasallaştırdı, meşru hale getirdi. Bu olumlu bir yön. Ancak her yasa aynı zamanda bizim gibi toplumlarda o alandaki kısıtlamayı da beraberinde getiriyor. Bazen bakıyorsunuz, yasasızlık daha iyi diye, tanımlayabiliyorsunuz. Ama burada yasanın çıkması, bence, özel radyolar olayının yasal bir temele oturması biçiminde gerçekleşti. İlgili yasayı demokratik bir yasa, radyo televizyon kurumlarının özgür bir biçimde yayın yapmalarına imkan veren bir yasa olarak görmüyorum."

Durum böyleyken, özel radyolardan pek ses çıkmıyor. Radyo Umut yetkililerinden Kenan Taşkın özel radyoların durumunu şöyle özetliyor:

"Hiç kimsede ses yok bu konuda. Ciddi, büyük sorunlar var ama herkes duyarsız kalıyor. Bu da doğaldır. Birkaç tane holding kuruluşu var. Onlar için sorun olmuyor bu tür engeller. Onlar duyarsız kalınca, diğer radyoların da gücü olmayınca, bir şey yapamıyorlar. Bir dayanışma yok şu anda."

Taşkın, sözkonusu yasanın şartlarını yerine getirmek için ellerinden gelen çabayı harcadıklarını belirterek, birçok radyonun bu şartları karşılayamayacağına ve kapanabileceğine dikkat çekiyor. Kendi durumlarının ise, netlik kazanmadığını söylüyor.

Sağcısından solcusuna, müzik yayını yapanından, haber ağırlıklı olanına kadar geniş bir yelpazeye yayılan radyo alanının, yasanın sonuçları alındıktan sonra nasıl bir düzen içine gireceği önümüzdeki günlerde görülecek. Ancak radyolarınızı kaybetme tehlikesi büyük, bizden uyarması...

Yerlikaya, yakılan köyler için BM'ye gidiyor

▼ İktidar partisinin bir milletvekili, kendi hükümetini şikayet etmek için Birleşmiş Milletlere başvuracağını açıkladı. Tunceli'de Köyleri yakılan muhtarlarla Ankara'da çeşitli toplantılar düzenleyen CHP Tunceli milletvekili Sinan Yerlikaya, hükümeti bu konuda harekete geçiremezse başka çaresinin kalmayacağını söylüyor. Meclis'te Yerlikaya'nın dokunulmazlığının kaldırılması için bir fezleke bulunuyor.

Ankara, Söz– Tunceli'de köyleri yakılan muhtarlarla Ankara'da çeşitli toplantılar düzenleyen CHP Tunceli milletvekili Sinan Yerlikaya, hükümeti bu konuda harekete geçiremezse Birleşmiş Milletler'e başvuracağını söylüyor. Yerlikaya daha önce DEP milletvekillerinin yaptıkları uluslararası başvuruların da suç sayıldığını, kendisinin zaten TİKKO üyesi olduğu iddiasıyla TBMM'de bir fezlekesi bulunduğunu belirtirken, "Dokunulmazlığımı kaldırırlarsa kaldırsınlar. Ne yapayım. Uluslararası yolları deneyeceğiz" diyor.

Tunceli'nin Ovacık ve Hozat ilçelerine bağlı köylerin yakılması, gıda ambargosu ve burada yapılan operasyonlarda sivillere zarar verilmesi, bu köylerin muhtarlarını Ankara'ya taşıyor. Ancak, hükümet bütün bu girişimlere sessiz kalmayı tercih ediyor.

Muhtarlarla birlikte toplantılar düzenleyen CHP Tunceli milletvekili Sinan Yerlikaya, "Siyasi adımlar atıldığını göremiyorum, sonuç yok" derken, bir süre daha bekledikten sonra uluslararası yolları deneyeceğini söylüyor. Köyleri boşaltılan ve yakılan insanların çok zor durumda olduklarını vurgulayan Yerlikaya şunları kaydediyor:

"Orada operasyonlar yapılmasına karşı değiliz, ancak sade vatandaşların tükenmesine de gözyumamayız. Köylerin onarılması ve vatandaşların can güvenliğinin sağlanması gerekiyor. Gıda ambargosu kaldırılsın. Mayınlar döşeniyor. Birkaç gün önce bu mayınlar nedeniyle bir muhtarın üç çocuğu yaralandı. Birinin bacağı koptu. Operasyonlar yapılıyor, 30–40 bin asker bulunuyor da PKK nasıl yolları kesebiliyor. Bu yapılan, operasyon değil, Tuncelililer'i silme politikasıdır."

Tunceli'deki olaylarla ilgili bir rapor hazırlayarak, CHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'e verdiğini, TBMM Genel Kurulu'nda konuşma yaptığını anlatan Yerlikaya, Çetin'in çare bulunacağını söylemesine rağmen, iki aydır bir sonuç alınmadığını belirtiyor. Başbakan Yardımcısı Çetin'e, "Sorunu BM'ye götüreceğim, kusura bakmayın" dediğini aktaran Yerlikaya, Çetin'in kendisine "sabırlı olun" karşılığını verdiğini belirtiyor. Yerlikaya, bir süre daha bekledikten sonra BM'ye olaya el koyması için başvuracağını kaydediyor. Daha önce BM'ye başvuran DEP'lilerin bu başvurularının da suç sayılarak, dokunulmazlıklarının kaldırılmasına gerekçe sayıldığının hatırlatılması üzerine de Yerlikaya, "Zaten daha önce de TİKKO üyesi olduğum gerekçesiyle bir fezleke hazırladılar. Dokunulmazlığımı kaldırırlarsa kaldırsınlar" şeklinde konuşuyor.

Devletten başka herkes 'bölücü'

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi hakkında açılan kapatma davası 30 Mayıs Salı günü görülürken, İHD'ye yönelik bir diğer dava da Bursa Şubesi yöneticileri hakkında açıldı. Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde açılan davada, Bursa şube yöneticileri, "halkı askerlikten soğuttukları" gerekçesiyle yargılanıyorlar. Ocak 1993'te İHD şubesi tarafından düzenlenen bir gecede, "Pis savaşa alet olmak istemiyorsan, askere gitme" yazılı bir pankart asılmış ve Kürtler üzerinde uygulanan baskılar protesto edilmişti. "Evlatlarımızın bu haksız ve kirli savaşa alet edilmemelerini istiyoruz. Bu nedenle, Kürt kardeşlerimize karşı savaşmaya göndermeyeceğimizi belirtiyoruz" yazılı bir metin de imzaya açılmıştı.

Gece Tertip Komitesi'ni oluşturan Ayhan Diken, Lütfi Kurtuluş, Hıdır Gültepe, Handan Eruçar, Işılay Irmak ve Turan Akyüz hakkında, 23 Mayıs günü yapılan ilk duruşmada TCK 155'e göre, 2 aydan 2 yıla kadar hapis cezası verilmesi istendi.

Bu arada, İHD İstanbul Şube Başkanı Ercan Kanar ve yönetim kurulu üyeleri Zeynep Baran, Tonguç Aslan, Şeref Turgut, Kamber Erkoçak, Selahattin Okçuoğlu ve Cevriye Aydın da, 2908 Sayılı Dernekler Yasası'nın 5, 6, 37/2 ve 76. maddelerine muhalefet iddiasıyla açılan davada 30 Mayıs Salı günü, saat 9.30'da Beyoğlu 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargı önüne çıkıyorlar. Bu yasalara göre İHD'nin suçu Azınlık Hakları Komisyonu ve Kürt Hakları Komisyonu kurmak. Derneğin kapatılmasının istendiği bu davada dernek yöneticilerini1 yıldan 3 yıla kadar hapsi talep ediliyor. İHD yöneticileri duruşmaya, bu konuda duyarlı olan herkesi beklediklerini söylüyorlar.

Bahar şenliğinden mahkeme kapısına

Baharı bir şenlikle uğurlayan Marmara Üniversitesi öğrencileri, yazı mahkemede karşılıyorlar. Geçtiğimiz şubat ayı sonunda, Göztepe Kampüsü'nde faşistlerin yemekhanedeki öğrencilere saldırmasıyla başlayan olaylara karıştıkları gerekçesiyle, 46 öğrenci hakkında açılan davanın ilk duruşması 1 Haziran Perşembe günü görülüyor. Bu duruşma, aynı zamanda Marmara Üniversitesi öğrencilerinin yaz sezonundaki ilk etkinliği.

Kamuoyunda geniş yankı uyandıran bu olaylarda, üniversiteli gençler, faşist saldırganlardan ikisini yakalamış ve medya önünde teşhir etmişti. Daha sonra polisin saldırmasıyla sonuçlanan bu olayda 150 öğrenci de gözaltına alınmıştı. Fikirtepe Karakolu'na götürülen öğrencilerin bir kısmı birkaç saat içinde serbest bırakılırken, 46 öğrenci bir gün karakolda bekletilmişti. Öğrenciler, haklarında dava açılan bu 46 kişinin, polisler tarafından tiplerine bakılarak seçildiğini söylüyorlar.

Saldırıları başlatan faşist öğrenciler hakkında, hiçbir işlem başlatılmamışken, bu 46 öğrencinin aynı zamanda rektörlük tarafından da ifadelerinin alınmış olması dikkat çekiyor. Ayrıca, öğrencilere yapılan duruşma tebligatında, hangi suçtan yargılanacaklarının belirtilmemiş olduğu görülüyor.

Öğrenciler, 1 Haziran Perşembe günü Kadıköy 3. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki davaya, üniversitelerdeki saldırılara karşı çıkan herkesi çağırdıklarını belirtiyorlar.

Yeşil yok ediliyor. Ya yağmaya ya da ihmale kurban gidiyor. Güneydoğu'da ise..

Ormanlar 'resmen' yanmıyor!

Hatice CAN

Ankara– Ülkemizde her mevsim saldırıya uğrayan ormanlarımız, yaz gelince bu kez de yangınlarla tahrip edilir. Yangın çok büyükse politikacılar bölgeye üşüşür, açıklama üstüne açıklama yaparlar, sanki durumu düzeltecekmiş gibi hemen kampanyalar açarak, yeniden ağaçlandırmaya gidileceği belirtilir. Yanan sanki yalnızca ağaçlarmış, ormanda başka bitkiler, hayvanlar yokmuş gibi davranılır.

Haller olağan değil

Türkiye'de orman yangınlarının yüzde 58'inin nedenleri bilinmiyor. Yüzde 27.8'inin İse "kasıt" sonucu çıkarıldığı öne sürülüyor. Nedeni ne olursa olsun, geçtiğimiz yaz ülkemizde, 3193 orman yangını çıktı.
Bir bölge var ki buradaki yangınlarla ilgili bilgilerin, toplu olarak verilen yangın istatistiklerine girip girmediğini bilemiyoruz; Olağanüstü Hal (OHAL) bölgesi. OHAL bölgesindeki "terörle mücadele amaçlı" orman yakmalar konusunda bilgi almak için Orman Mühendisleri Odası'na başvurduk. Oda yetkilisi (kendisi memur olduğu için ismini burada veremiyoruz) daha önce de bu konuda basından kendilerine soru geldiğini, bunun için bölgedeki bir müdürlüğü aradığında, kendisinin çalıştığı daireden "böyle şeylerle uğraşma" diye uyarı aldığını söyledi.
Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Derneği Başkanı Yücel Çağlar ise, Bölge köylüsünün en çok ormancıları sevdiği halde, artık ormancıların araziye çıkmadığını belirterek, "önceki yıl orada üç arkadaşımız öldü" dedi.

Yangının adı yok

Bilginin doğrusunu kaynağından edinebiliriz diye, Bingöl Orman İşletme Müdürlüğü'nü aradığımızda, müdürü değilse de, ismini vermekten özenle kaçınan bir şef bulduk. Kendisiyle görüşmemiz şöyle geçti:

Orman yangınlarıyla ilgili bir haber hazırlıyoruz, geçen yıl ilinizde meydana gelen yangınları öğrenebilir miyiz?

–İlimizde resmi bir yangın yok.

Resmi yangın demekle neyi kastediyorsunuz?

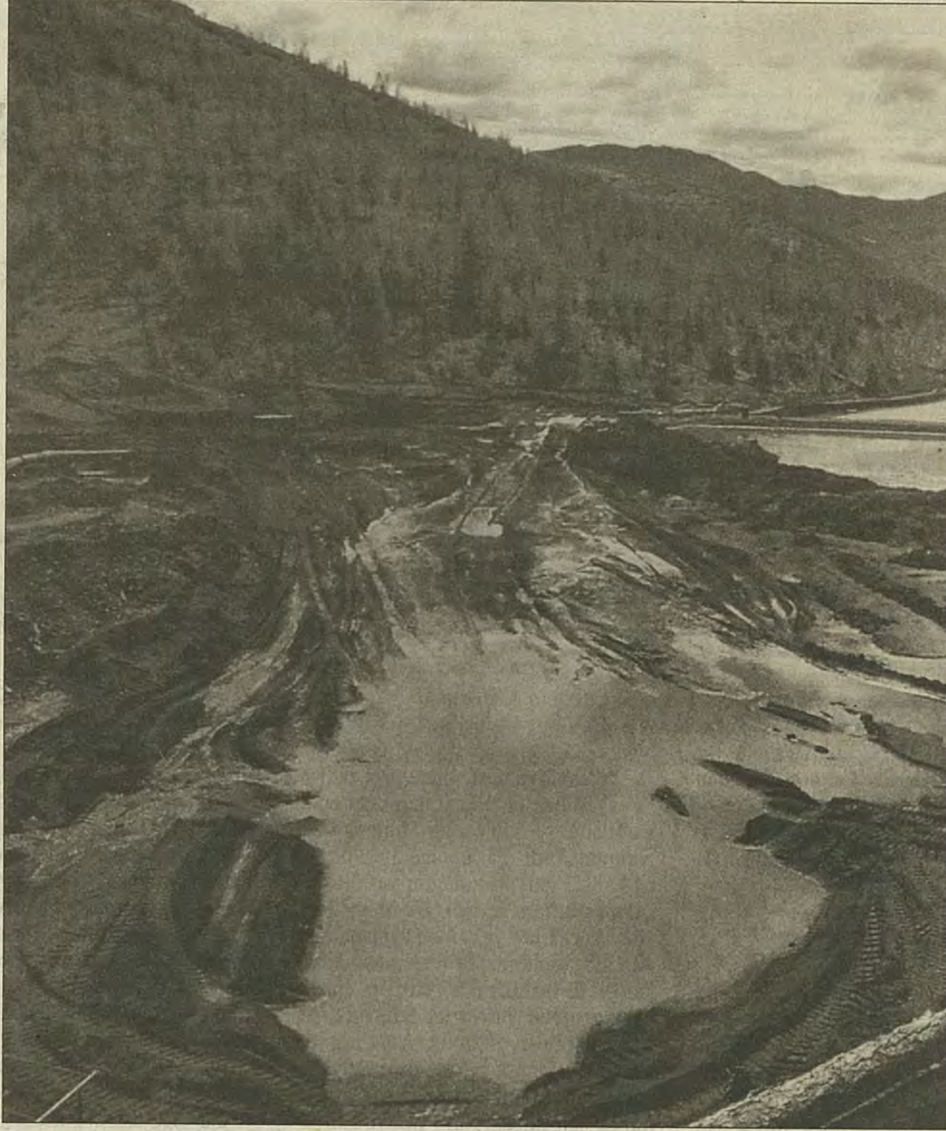
-Yani yangın olmadı

Bir orman mühendisi bölgede artık araziye çıkılmadığını söyledi, öyle mi?

-Güvenli olan yerlere çıkıyoruz.

Güvensiz yerler nereler?

-Asker güvenlik vermeyince çıkmıyoruz.

Doğal dokunun, savaş, yağma ve sorumsuzluk gibi nedenlerle yokedilmesi vahim boyutlara ulaştı.

Dönemler	Yıllık ortalama yangın sayısı	Yıllık ortalama yanan alan	Yangın başına yanan alan (Hektar)
1937–1949	708	51 620	72.9
1950–1959	881	33 372	37.7
1960–1969	549	8 921	16.3
1970–1979	940	17 434	18.5
1980–1987	1526	9 804	7.8
1988–1993	1807	12 946	7.2

Giderek tırmanan orman katliamı karşısında daha fazla sessiz kalmak istemeyen SOS Akdeniz Derneği, bir kampanya başlatmak için çağrı yaptı. Çağrıda, orman yangınları için şöyle deniyor:
"Ormanlar yanıyor, ama sadece ağaçlar değil yanan, yani sadece "paralar" mobilyalar, yongalar, kağıtlar yanmıyor. Ormanlarda yaşayan canlıların kendileri gibi yaşama ortamları da yanıyor. Biraz daha daralıyor yaşam ortamları. Nereye kadar yok edebiliriz yaşamı?"

Doğada herşeyin birbirine bağlı olduğunu, insanın diğer canlılar olmadan tek başına var olamayacağını belirten SOS Akdeniz sözcüsü Aylin Gençoğlu, "Bizler Türkiye'nin ormanlarının korunmasını, sistemin kurumlarına teslim edemeyecek kadar önemli görüyoruz. Bu sisteme ve sistemi yürütenlere ormanlarımızı teslim etmenin kediye ciğer teslim etmek olduğunu biliyoruz" dedi.

Çevrecilerden kampanya: Ormanları rahat bırakın!

Aynı konuda Doğu Akdeniz Çevrecileri de bir kampanya yürütüyor. İskenderun Çevre Koruma Derneği'nin öncülüğünü yaptığı imza kampanyası metninde, ormanların yeryüzündeki oksijenin tek kaynağı olan bitkilerin bize sağladığı bir yaşam bütünlüğü oluşturduğu vurgulanıyor. İmzacılar; "yetkili kuruluşların gençleştirme çalışmaları adı altında büyük orman parçalarında traşlama kesimler yapmasının, özellikle kıyı bölgelerinde ve yerleşim yerleri yakınlarındaki ormanların turistik tesisleri ve arkası güçlü olanlara peşkeş çekilmesinin, yol, baraj, köprü veya sanayi tesisi yapma gibi gerekçelerle devlet eliyle yağmalanmasının; ormanların kötü yönetimi nedeniyle köylünün ormanı kesmesinin, keçi beslemesinin ve tarla açmasının önüne geçilmesi, erozyonla mücadele edilmesi orman yangınlarının söndürülmesi için gerekli teknik ve maddi olanakların sağlanması; kısaca ormanlara uzanan ellerin çekilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasını" istiyorlar.

Sadece yasal düzenleme yapmak yetecek mi? Onu kestirmek güç.

Ormanlarda 'orman kanunu'

'Orman Bakanlığı kaldırılmalıdır'

Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Derneği Başkanı ve Milli Prodüktivite Merkezi Uzmanı Yücel Çağlar; "Bakanlık niteliğindeki bir örgütlenme ormancılık için uygun bir model değildir" diyor. Orman sektöründeki 400 bin işçinin, 1800'lü yılların koşullarında çalıştığını da belirten Çağlar, bu duruma sosyalistlerin bile dikkatini çekemediğinden yakınıyor. Türkiye'deki sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerin, orman yangınlarının çıkışına uygun ortam yarattığını savunan Çağlar ile görüştük:

Orman yangınlarının çıkış nedenleri nelerdir?

Bence ormancılık ve orman yangınları bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ormanın ne olduğunu, Türkiye'de ormancılığın yapısı ve koşullarını ve ekolojiyi bilmeden orman yangınları anlaşılamaz.

Türkiye'de orman yangınlarının çıkması kaçınılmazdır. İklimi, ormanların yapısal özellikleri ve topoğrafya dolayısıyla, bir dış müdahale olmasa dahi yangın çıkar. İkincisi, Türkiye'deki sosyal, ekonomik, kültürel nedenler orman yangınlarının çıkışına uygun ortam yaratıyor.

Ülkemizde ormanların içinde 10–12 bin köyde, 10 milyon insan yaşıyor. Bunların ormanla ilişkileri "Allahın ormanı biter mi?", son zamanlarda da "benim ormanım" mantığındadır. Bu insanların yaşadıkları mülksüzleşme süreci sonucunda, orman alanları hayvancılık ve tarım alanı olarak kullanılıyor.

Orman köylüsü daha yoksul bir camia. Bu özellikler sağ iktidarlar için oy alanı oluşturuyor. Bu nedenle ormancılık politikaları, Orman Yasası, hatta anayasa inanılamayacak kadar sık değiştiriliyor, köylülere ödünler veriliyor.

Politika ve orman yangınları arasındaki ilişki nasıl kuruluyor?

Bu konudaki istatistikleri taradığımda ilginç bir tablo ortaya çıktı. Türkiye'de hangi yıllarda ormancılık mevzuatında bir değişiklik yapılması tartışıldıysa, o yıl orman yangınları bir sıçrama içine giriyor. Yanan alanlar iki, hatta üç katına çıkabiliyor.

Meclisin gündeminde, 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun'da değişiklik yapılması var. Eğer yasalaşırsa, köylülere arazi tahsis belgesiyle ormanlar devredilecek.

Siyasetçilerin ödünler vermesi uygulaması bizde Osmanlı'dan beri var.

Sizce orman yangınlarını önlemenin önündeki engeller neler?

Türkiye'de ormancılığın yönetsel yapısı, orman yangınlarının önlenmesi ve söndürülmesi çalışmalarının gerektiğince etkin yapılmasına imkan vermiyor. Daha kısa zamanda söndürülemiyor. Örneğin, Gelibolu yangınında, bölge müdürü, dozer üzerinde dozeri yönetirken, alevler ters dönünce yandı. Bunun üzerine çıkan panikte, çalışmalara dört saat ara verildi. Bu arkadaşımız bir yangın uzmanı değil, böcekle mücadele uzmanıydı. Uzman yok, araç gereç donanım yetersiz. Yangın söndürmek için uçak kullanmak, engebeli ve susuz bir arazide işe yaramaz. Asker, köylü ve diğer gönüllüler yangın söndürmek için kuru kalabalıktan başka bir şey değildir. Bu konuda bilgili işçiler yok.

Bu konuda kamuoyu tepkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye kamuoyu, aydınları, yeşilleri, çevrecileri kör coşkulu insanlar. Özverili, ama bilmeden tepki sergiliyorlar. Konunun, sosyal, ekonomik ve siyasi boyutlarını gösteremezler.

Genel olarak sol büyük bir bilgisizlik içinde. Ormancılık alanında 400 bin işçi var. Bunlar 1800'lü yılların koşullarında çalışırlar. 70'li yıllarda bunu tartışma alanına getiremedim. Demokrat gazetesinde yazdım, tepki alamadım. Köylülük üzerine bugüne dek yazılan şeyler, kuru sıkı aktarmalardır.

Yangınların önlenmesi için çözüm önerileriniz neler?

Orman–köylü ilişkilerinde yeni düzenler kurulmalı. Yangın bölgelerinde köylüler başka tarım kültürlerine özendirilmelidir. Anız yakılmamalıdır, bunun için de başka bitkilere ve hayvancılığa yönelinebilir. Hayvancılık kredileri bu köylülere verilebilir.

Orman Bakanlığı kapatılmalıdır, bakanlık niteliğindeki bir örgütlenme ormancılık için uygun bir model değildir. Tıpkı çevredeki gibi, tıpkı sağlıktaki gibi. Yerine özerk, toplumun bütün sınıf ve katmanlarının demokratik bir işleyişle katılacağı bir mekanizma kurulmalıdır.

Orman yetiştirmede tür çeşitliliğine dikkat edilmelidir.

Eksiksiz bakım yapılmalıdır.

Yangına duyarlı bölgelerde; belgeli yangın uzmanları, sürekli orman yangın işçileri çalıştırılmalı, yangın araştırma istasyonları kurulmalıdır.

Ülkücüye KUŞ'unu veren ADASI'nı alamaz

▼ Ülkücü mafyanın yaklaşık 5, 6 yıl önce girdiği Kuşadası'nda olup bitenler, güzel bir ilçenin nasıl mahvedileceğinin örneğini sunuyor. Kumarhanelerin kurulmasıyla birlikte, birçok ülkücü mafya grubu 'iş yapmak' için Kuşadası'nı mesken tuttu. Bu mafya gruplarıyla çalışan belediye başkanları değişti, ülkücü babalar değişmedi. Ada sakinleri kara kara düşünüyor. Şimdi Kuşadası'nda silahlar konuşuyor.

Gazete ilanıyla devlet aranıyor

Kuşadası'nda turizm ve ticaret odası ile sivil dernekler "zorbalık zihniyeti"ne karşı devlet yetkililerini göreve çağırdı

Tehdit sürüyor

YENİ ASIR

KUŞADASI'NDA DEVLETİ GÖREVE ÇAĞIRIYORUZ!

Önce kumarhanelerinin kapısına 'koruma' olarak diktiler; şimdi ise turizmi tehlikeye soktukları için kovmaya çalışıyorlar.

Son günlerde burjuva basının gündemini işgal eden "Kuşadası'nda neler oluyor" sorusunun yanıtı çok bilinmeyenli bir denklem değil. Bu ülkenin birçok yerinde olan şeyler bu ilçede de meydana geliyor.

Son yıllarda hızlı bir rant artışına ve bunun beraberinde bir paylaşım savaşına sahne olan Kuşadası'ndaki ticaretin ve rant pastasının kokusunu alan 'kurtlar'ın bu ilçeye yönelimi 5, 6 yıl önce, 5 yıldızlı otellerde açılan kumarhaneler aracılığıyla başlıyor.

O dönem, hızla bölgeye yığılan ülkücüler, militanlar tarafından yürütülen yıldırma ve terör uygulamalarının da etkisiyle etkin bir güç haline geliyorlar. MHP'nin 80 öncesinde ilçe teşkilatı bile kuramadığı Kuşadası'nda açılan Ülkü Ocakları Derneği, barların kapısında faşist gençlerden bodyguard örgütlenmesi oluşturuyor. İlçedeki içkili bar ve restaurant sayısının 750 civarında olduğu düşünüldüğünde, bu örgütlenmenin boyutu da ortaya çıkıyor. Özellikle kumarhaneler, barlar sokağı ve kale içindeki barlarda oluşan bu örgütlülük, zamanla, ülkücü mafya gruplarının da adaya yönelmesini sağlıyor. İlk gelen de, Didim'de faaliyet yürüten ülkücü baba Kürşat Yılmaz.

Kuşadası'nda mafya bağlantılı olayların başlaması ise, Engin Berberoğlu'nun, iki dönem önceki belediye başkanlığına rastlıyor. Plajlarda şemsiye verme ihaleleriyle başlayan bu süreç, çarşının göbeğinde tezgah açmalara ve inşaat sektöründeki rant paylaşımına kadar uzanıyor.

Başkanlar değişir, babalar değişmez

Geçen hafta öldürülen eski belediye başkanı Lütfü Suyolcu döneminde adaya gelen Kürşat Yılmaz, son olarak yeni belediye başkanı Engin Berberoğlu'ndan da destek görerek geçtiğimiz haftalar içerisinde bedava denilebilecek bir rakamla, yeni yapılan otopark ihalesini de almıştı. 87 seçimleri öncesinde mali şubenin yaptığı bir baskında, kasasında 115 milyar lira nakit ve nakit sayılan tahvil çıkan Berberoğlu, bu olay nedeniyle tutuklanmıştı. Berberoğlu ile Yılmaz arasında yakın ilişki adadaki herkes tarafından biliniyor.

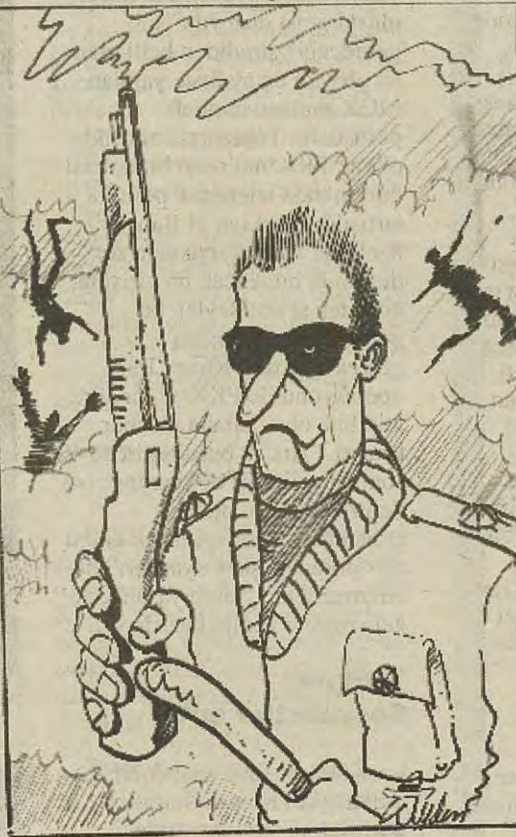
Bir diğer ülkücü mafya grubu da, bir diskotek sahibinin himayesinde geçen yıl adaya yerleşmişti. Girdikleri ilk ihaleyi alamayan bu grup, ihaleyi alan esnafları kurşun yağmuruna tutarak yaralamıştı. Üç hafta önce yapılan bir çay bahçesi ihalesini almak için kendilerinden başkasını ihaleye sokmayan bu grup, başkanın da aynı yöndeki desteğiyle ihaleyi 'kazanmıştı.'

Son seçimlerde Berberoğlu'nu destekleyen Karadenizliler çevresinin etkin adamı Şükrü Karalı belediye başkan yardımcılığına getirildi. Şu an ilçeyi Karalı, Berberoğlu ve Yılmaz tarafından oluşturulan bir üçgen yönetiyor.

Ülkücü fahişeler

MHP örgütlenmesinin ardındaki güçlerden birisi de Turizmciler Birliği (TURSAB). MHP ilçe başkanı Sehap Akın, MHP binası önüne koyduğu dondurma tezgahını kaldırmak için gelen zabıtalara "Çoluğunuz,çocuğunuz var" tehdidini yöneltebiliyor. Akın aynı zamanda Ekol Turizm'in de sahibi.

Akın, geçtiğimiz sene Ülkü Ocakları Kuşadası teşkilatını da genel merkeze baskı yaparak kapattırmıştı. Barlar Sokağı'nda Hürriyet gazetesi muhabiriyle yaptıkları görüşmede güvenlikçi olduklarını ve para karşılığı ka-

dınlarla aşk yaptıklarını anlatan ülkücü gençler, bozkurt işaretleriyle fotoğraf da çektirmişlerdi. Hürriyet gazetesinde 'Ülkücü Fahişeler' başlığıyla yayımlanan bu haber, o sırada Fantasia Otel'de kalan Türkeş'i de çılgına çevirince, emniyete verilen bir emirle bu gençler, karakola toplanmıştı. Ankara'dan ülkücülerin gelmesiyle birlikte bu gençler Ülkü Ocakları binasına götürülmüş, saçları kesilerek falakaya yatırılmıştı. Gençlerin yasadışı biçimde karakoldan alınmasına karşı çıkan emniyet müdürü, bizzat kendi memurları tarafından itilip kakılmıştı.

Suyolcu'nun yolu

89 seçimlerini DYP adayı olarak kazanan Suyolcu'nun geldiği nokta da oldukça ilginç. 1980 öncesi CHP'li olarak belediye başkanlığı yapan Suyolcu, 12 Eylül sonrasında da cezaevinde yattı. O dönemler solcularla yakınlığı bilinen Suyolcu, daha sonra mafyaya yöneldi ve mafya ilişkilerini daha gizli yürüttü. Engin Berberoğlu, seçim çalışmaları sırasında yeni garaj binalarının yapımını, beş yıldızlı Onur Otel inşaatının rüşvetiyle yaptırdığını övünerek anlatırken, Suyolcu gizliliği tercih etti. Kimi zaman mafya karşısında geri adım atmak durumunda da kaldı. Bir lunapark alanını önce Samsunlu bir mafyaya veren Suyolcu, yöre esnafının tepkisi üzerine Lunapark alanında kurulan dükkanları kapattı. "Başkana şu kadar rüşvet verdik" diyen ve Suyolcu'yu tehdit eden bu grup, Suyolcu'nun mafya ile ilişkisini yürüten Cemalettin isimli bir şahsı dağa kaldırdı. Bu olaydan sonra herşeyini satan Cemalettin bir gece yarısı Kuşadası'nı terketti.

Suyolcu döneminde rüşvetler, Kuşadasıspor, Avcılar Kulübü gibi paravan kuruluşlar aracılığıyla toplandı. Suyolcu kumarhane sahipleriyle de sıcak ilişkiler kurdu. Ömer Topal'ın sahibi olduğu Emperyal kumarhanesi, Sudi Özkan'ın sahibi olduğu Özkanlar kumarhanesi, Haluk Ulusoy'un sahibi olduğu Fantasia Oteli ve kumarhanesi, korumalar adı altında faşist yuvası haline getirildiler.

Geçtiğimiz yaz döneminde Kürt İdris'in akrabası olan, kumarhane ile taksi durağı işleten Himmet Öğüt'ün kardeşi Mustafa Öğüt ile Bey Mustafa arasında geçen bir tartışmada, Bey Mustafa'nın ve Temple kulübünün korumalığını yapan Ülkü Ocakları'nın eski başkanı Mehmet Nakipoğlu öldürüldü.

Emniyetin vaziyeti

Emniyet güçlerinin tüm olan bitenleri seyretmesi ve yer yer olayların içinde gözükmesi ise, ilçe sakinlerinin endişelerini artıran baş faktörlerden biri durumunda. Kuşadası'nın eski emniyet müdürünün görevden alınması da Tansu Çiller'in oğlu Mert Çiller'in karıştığı bir olay sonrasında gerçekleşiyor. Bir gece Haydar Mengi'nin Temple kulübünün önünde bir genç kızı tecavüz etmek amacıyla yerlerde sürükleyerek götürmesi, bu arada sağa sola ateş etmesi üzerine Emniyet Amiri Tahir Bayraktaş Mengi'yi karakola götürüyor. Bu olaylar sırasında Mert Çiller ve Mengi'nin has adamı Kuşadası Marina Müdürü faşist Turgay da Mengi'nin yanında bulunuyor. Emniyet Amiri, tavırlarından ve ukalalığından rahatsız olduğu Mengi hakkında yasal işlem başlatıyor ve savcılığa sevkediyor. Olayın ardından Mert Çiller'in Bayraktaş'a attığı fırçalar yoldan geçenler tarafından bile duyuluyor. Daha sonra tayini çıkan Bayraktaş, durumu sindiremeyip 38 yaşında emekliye ayrılıyor.

Bir mafya cenneti durumundaki bu ilçenin sakinleri ise, tüm bu olan bitenleri, şimdilik, seyretmekle yetiniyor.

Salman Kaya kimdövdüye gitti

Ankara, Söz– Cumhuriyet Halk Partisi Ankara Milletvekili Salman Kaya'nın geçen yıl 1 Mayıs mitinginden sonra dövülmesi olayına karıştıkları gerekçesiyle, yargılanan bir başkomiserle, iki polis memuru beraat etti. Dayakçı polislerin resimleri gazete ve televizyonlarda boy boy yayımlanırken, beraat kararında bu polislerin tespit edilemediğinin açıklanması, şaşkınlık yarattı. Salman Kaya'nın beraat kararıyla ilgili yaptığı açıklama ise, olayın değişik bir boyutunu ortaya çıkardı.

"Bana ilk yumruğu atan Emniyet'ten biri değildi" diyen i Salman Kaya, kendisine yönelik saldırı olayının MİT ve kontrgerilla elemanları tarafından gerçekleştirildiğini ifade ediyor.

Yapılan yargılamanın ise kamuoyunu aldatmak için bir göz boyamadan ibaret olduğunu belirten Salman Kaya, "Orada 15–20 kişiyi yargılamadıktan sonra, yapılan yargılama zaten göz boyamadır. Ben o üç kişinin yargılanmasını zaten istemiyordum.

Bunlar emniyet güçleri değilse, bu infaz timleri kimlerdir? Kendilerindendir, ya da değildir. O gün beni döven bazı kişiler, Emniyet'ten değillerdi. MİT'ten ve kontrgerilladan elemanlar vardı. Bunu, hükümet sözcüsü Yıldırım Aktuna, o zamanki SHP Genel Başkanı Karayalçın'a söylemişti" diyor. Kaya'nın bu sözlerinin ardından hükümet yetkililerinden bir yanıt gelmedi.

'Erken' ateşkes çağrısı yine yanıtsız kaldı

▼ PKK'nin bu ateşkes çağrısı önümüzdeki yaz ya da sonbaharda yeni bir döneme girilebileceğinin de işaretlerini veriyor. Bu çağrının, iç politikada yeterli karşılığı görmese bile, uluslararası düzeyde "ses getireceği" anlaşılıyor.

▼ Üç ay önceki MGK toplantısında da PKK'nin silah bırakması durumunda izlenecek politika tartışılmıştı. Türkiye'yi Batı karşısında zor durumda bırakacak bu girişimi önceden sezen devlet, Kuzey Irak operasyonu ile PKK'yi bir süre için de olsa "silaha mecbur bıraktı".

Mustafa ERDOĞAN

Ankara- PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan, geçtiğimiz günlerde Reuters haber ajansına verdiği bir demeçte, Türk ordusunun operasyonlarını durdurması karşısında yeni bir ateşkese hazır olduğunu bildirdi. Anadolu Ajansı, HBB Televizyonu, Milliyet, Hürriyet ve Yeni Yüzyıl gazetelerinin Reuters ajansına dayandırarak yayınladıkları haberde Öcalan, gerekirse devlet yetkilileri ile görüşüp, siyasi çözüm için müzakerelerde bulunabileceğini de söylüyor. İki yıl önce yaşanan ve karşılıksız kalan ateşkes deneyiminin ardından, birkaç kez benzer açıklamalarda bulunan Öcalan'ın çağrıları her seferinde sonuçsuz kaldı. Devlet yetkilileri PKK'nin bu girişimlerini "yapılan operasyonlar sonucu PKK'nin askeri olarak zor durumda kalmasına" bağlayarak geçiştirdiler. Son ateşkes girişimi ise, yine resmi ağızlarda Kuzey Irak'a yapılan operasyonda zayıfladığı öne sürülen PKK'nin bir manevrası olarak değerlendirildi. Burada dikkat çeken en önemli gelişme ise, PKK'nin bu girişimine ilk yanıtın ABD tarafından verilmesi oldu. ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, PKK'nin boş sözler yerine terörü bıraktığını kanıtlaması gerektiğini, bunu kanıtladığı zaman, ABD tarafından muhatap kabul edilebileceğini belirttiler.

Diplomatik atak

Tüm bu gelişmeler ışığında, PKK'nin yürüttüğü mücadelenin kazandığı uluslararası boyutlar da dikkate alınırsa, önümüzdeki dönemde konu ile ilgili olarak önemli gelişmelerin yaşanacağını söyleyebiliriz. Burada bir hatırlatma yapmakta yarar var. Söz'ün ilk sayısında MİT'in Başbakan Çiller'e vermek üzere hazırladığı PKK raporunda, örgütün 1994 yılı itibariyle Avrupa ülkelerinin yanısıra BDT ülkelerinde de güç kazandığı, diplomatik bir atağa hazırlandığı vurgulanmıştı. Sözkonusu MİT raporu Kürt hareketinin içine gireceği olası gelişmeleri önceden haber vermişti; nitekim bu gelişmelerden sonra Sürgünde Kürt Parlamentosu kuruldu. Parlamento ile birlikte sürgündeki DEP'liler Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilirken, cezaevindeki DEP'liler ise Batı'nın ilgi odağı oldular. Hatta Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana'ya Nobel Barış Ödülü verilmesi bile gündemde. Geçtiğimiz mart ayında Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde Zana ile görüşen Norveçli parlamenter heyeti, Nobel'e en yakın adaylardan birinin Zana olduğunu söyledier. Ayrıca heyette bulunan bir milletvekili, önümüzdeki dönemde Zana'nın "tutsak bir kadın, sorumlu bir anne ve barışa vurgu yapan parlamenter" kimliklerini öne çıkarması durumunda Nobel'i almasının mümkün olacağını söyledi.

Bayrak değişti

Avrupa'da bu gelişmeler yaşanırken, PKK aralık ayında düzenlediği 5. kongresinde örgüt içinde önemli dönüşümler gerçekleştirdi. PKK'nin amblemi olan kızılyıldız içindeki orak-çekiç amblemden çıkarılarak, yerine Newroz ateşini simgeleyen bir meşale yerleştirildi. Öcalan partinin genel başkanlığına seçildi. Leninist parti modellerinde yer alan genel sekreterlik kurumu değiştirildi. Tüm değişiklikleri o dönemlerde PKK yetkilileri, varolan sembollerin reel sosyalizmin sembolleri olduğu ve bu sosyalizmin Kürtler'i tarihin her döneminde yalnız bıraktığı gerekçesi ile açıkladılar. Ayrıca dünyanın dört bir yanında örgütlenmiş ulusal karakterli bir siyasal organizasyonun varolan koşullarda orak-çekiçle temsil edilmesinin önemli sıkıntılar yarattığı belirtildi. Bunun yanısıra orak-çekiç Avrupalı bazı komünist gruplar tarafından da arkaik bulunuyordu. Aynı kaynaklar, sosyalizmden taviz vermenin ise mümkün olmadığını vurguladılar.

PKK'nin son ateşkes çağrısı önümüzdeki yaz ya da sonbaharda yeni bir ateşkes dönemine girilebileceğinin işaretlerini veriyor. İç politikada yeterli karşılığı görmese bile, uluslararası düzeyde "ses getireceği" şimdiden belli olan bu girişim üç ay önce yapılan MGK toplantısında da görüşüldü. Toplantıda ağırlıklı olarak PKK'nin silah bırakması durumunda izlenecek politika tartışıldı. Türkiye'yi Batı ve özellikle ABD karşısında zor durumda bırakacak bu girişimi önceden sezen devlet, bu gelişmelerin ardından gerçekleştirdiği Kuzey Irak operasyonu ile PKK'yi bir süre için bile olsa "silaha mecbur bıraktı." Ancak bu sürenin de sonuna gelinmiş bulunuyor. Sanırız, Öcalan da bu gelişmeleri sezmiş olacak ki, bu tür "erken ateşkes uyarıları" ile önümüzdeki aylarda yaşanacak gelişmelere zemin hazırlıyor.

YDH mı? Sosyalistler mi?

Konu ile ilgili olarak DEP milletvekili Remzi Kartal'la görüştük. Kartal yukarıdaki tespitlerimize katıldığını söylerken, son ateşkes çağrısının oldukça önemli olduğuna vurgu yapıyor ve olası gelişmelerin dikkatle izlenmesi gerektiğini belirtiyor. Kartal, önümüzdeki günlerde SKP'nin DEP kanadının Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve AGİT yetkilileri ile bir dizi görüşme yapacağını da belirtiyor. Ayrıca, PKK'nin de bu günlerde önemli bir tartışma sürecine girdiği öğrenildi. Olası barış girişimleri ve Türkiye solu ile ilişkileri gözden geçiren PKK'nin, Kürtler'in demokratik talepleri ile ilgili muhalefet oluşturmak amacıyla Türkiyeli sol güçlerle ittifakı tartışma gündemine aldığı belirtiliyor. Konu ile ilgili olarak Söz'e bilgi veren Avrupalı bir gazeteci, bu konuda bir süre YDH'yi izleyen PKK'nin kalıcı ittifaklar sorununu Türkiyeli sosyalist güçlerle aradığını belirtti. Aynı kaynak, PKK Genel Başkanı'nın Birleşik Sosyalist Parti'nin (BSP) İstanbul'da düzenlediği "Kürt sorunu" konulu panele mesaj göndermesinin dikkat çekici olduğunu söyledi.

Öcalan'ın Reuters'e yaptığı açıklamaya da Türkiye'de sansür uygulandı

Türkiye Çekiç'in sapı olmayı sürdürecek

Çokuluslu gücün süresi yine doldu ve yine "son kez" uzatılacak

Aylan UNCU

Ankara– Körfez Savaşı'ndan sonra Türkiye'de konuşlandırılan çokuluslu askeri gücün (Çekiç Güç) kalıcılaştırılması için ABD heyetleri Ankara'da "kulis" faaliyetleri yürütüyor.

TBMM'de Çekiç Güç'ün görev süresinin uzatılıp uzatılmayacağına ilişkin yapılacak oylamadan önce ABD diplomatlarının Ankara ziyaretlerini sıklaştırdığı gözleniyor. Çok sayıda milletvekili ve bazı siyasi partilerin bu güce karşı olması nedeniyle, Çekiç Güç konusunda yapılacak son oylamadan sonra Meclis'in devredışı bırakılması planlanıyor.

17 Ocak 1991'de TBMM kararıyla Türkiye'de konuşlandırılan Çekiç Güç'ün süresi, bugüne kadar 6'şar ay aralıklarla altı kez uzatıldı. Haziran ayının sonunda süresi bitecek olan Çekiç Güç'ün, İncirlik, Pirinçlik ve Zaho'da, 78 uçak ve helikopteri yaklaşık 2 bin görevlisi bulunuyor.

Çekiç Güç konusunda bugüne kadar, bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasını sağlamayı amaçladığı, PKK'ye silah ve askeri malzeme yardımında bulunduğu gibi pek çok iddia ortaya atıldı. Ancak, koalisyona mensup partilerin milletvekillerinden çoğu, ANAP, RP, MHP, BBP'nin karşı çıkmasına rağmen, her defasında bu gücün süresinin uzatılması için oy kullandı.

Türkiye ikili oynuyor

MİT eski daire başkanlarından Prof. Mahir Kaynak, Çekiç Güç'ün varlığından şikayetçi olmadığını, bazı iddiaların aksine Çekiç Güç'ün amacının PKK'yı desteklemek değil, Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devletinin kurulması ve bu bölgenin Kuzey Irak'tan ayrılması olduğu görüşünü savunuyor. Kaynak, bunu Türkiye açısından olumlu bulduğunu belirterek, şunları söylüyor:

"Bağımsız bir Kürt devletinin yaşayacağını zannetmiyorum. Çevresi, İran, Irak ve Suriye ile çevrilmiş, irtibatı, endüstrisi olmayan böyle bir Kürt devletinin yaşamı için bir açılım noktası olmalıdır. Bu da Türkiye olacaktır. Türkiye'nin böyle bir devletle yakın ilişkisi olacağı inancındayım. Kürtler, vatandaşlarımızın soydaşıdır, Türkiye'nin böyle bir devlete yardım etmesini doğal görüyorum. Bu politika Türkiye'nin aleyhine değil."

Kaynak, ABD'nin bölgede Irak ve İran olmak üzere iki hasmı olduğunu, bunlardan birini parçalamaya, birini baskı altında tutmaya çalıştığını belirtirken, Türkiye'nin bunda ABD ile ittifak yapması gerektiğini belirtiyor. Kaynak, Çekiç Güç'ün görevini Türk Silahlı Kuvvetleri'ne devretmesinden yana olduğunu, ancak, Avrupa'nın itirazları nedeniyle bunun şimdilik gerçekleşemeyeceğini de vurguluyor.

TBMM'de bütün siyasi partilerin karşı olmasına rağmen, Çekiç Güç'ün süresinin yine de uzatılmasına değinen Kaynak, Çekiç Güç'e karşı çıkmanın, ABD'yle ilişkiyi bozmak anlamına geleceğini belirtiyor. Bu defa da ABD ile ilişkileri bozmamak için Çekiç Güç'ün süresinin uzatılacağını ifade eden Kaynak, Çekiç Güç'ün kaldırılması durumunda bu rolü Türkiye'nin üstleneceğini, bu durumda da Türkiye'nin Kuzey Irak konusunda bütün dünyayı karşısına alacağını söylüyor.

Kaynak, askerlerin de doğrudan ABD'ye karşı çıkmamak için, bu gücün süresinin uzatılması yönünde tavsiye kararı aldıklarına dikkat çekiyor.

Kaynak, Türkiye'nin hem Irak'ın toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıklarken, bir yandan da bağımsız bir Kürt devleti kurdurmak amacındaki Çekiç Güç'ü tuttuğuna işaret ediyor. Türkiye'nin ekonomik olarak ABD'ye bağlı olmasından dolayı tutarsız ve ikili bir politika izlediğini vurgulayan Kaynak, "Ya Çekiç Güç'ü kaldırırsınız, ya da Çekiç Güç'ün orada bulunmasından faydalanırsınız" diyor.

Şırnak Bağımsız Milletvekili Mahmut Alınak ise, ne Çekiç Güç'ten yana olanların, ne de karşı olanların ellerinde somut veriler bulunmadığını belirtiyor. Kürtler'in duygusal davranarak, Çekiç Güç'ün Kuzey Irak'taki Kürtler'i koruduğuna inanarak bu gücü istediklerine, fanatik kesimlerin ise "Bağımsız bir Kürdistan kurulacağını" düşünerek karşı çıktıklarına dikkat çeken Alınak, şöyle devam ediyor:

"Çekiç Güç yeterince incelenmemiştir. Yıllardır, her iki taraf da oldukça duygusaldır. Bugüne kadar ben çekimser oy kullandım. Çünkü, yeterli döküman yok. Ancak, bu işin özü ABD'nin desteğini almaktır."

DYP'li Ercan: 'Demokratik Yol'

DYP Grup Başkanvekili Nevzat Ercan ise, Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmasının Meclis Genel Kurulu'nda tartışıldığını, grupların görüşlerini açıkladıklarını ve demokratik bir oylama sonucu süresinin uzatıldığını belirtirken, "Bunu ABD'nin desteğini alıp, almamaya bağlamak yersiz. İrade Meclis'e aittir. Parlamento üzerinde ipotek mi var yani. Herkes kendi görüşüne göre oyunu kullanıyor. Bunun ABD desteğini almakla ilgisi yok."

CHP en kararsız parti

TBMM'de Çekiç Güç oylamalarında en kararsız parti CHP. Partili milletvekillerinin bir bölümü Çekiç Güç'e "işgal gücü" ve hükümranlık açısından yaklaşarak ret oyu verirken, bazı CHP'liler Kuzey Irak'taki Kürtler'i koruduğu gerekçesiyle onaylıyor. Bazı CHP'liler ise, RP, MHP ve BBP ile aynı görüşte olmama veya Çekiç Güç hakkında tam bir karar veremedikleri için çekimser kalıyorlar.

Neden karşı çıkılıyor?

Meclis'te Çekiç Güç'ün süresinin uzatılmasına karşı çıkan milletvekilleri ve bazı partilerin ortaklaştığı gerekçeler şöyle özetlenebilir:

1- Kuzey Irak'ta Çekiç Güç'ün gölgesinde, ABD, İngiltere ve diğer Batılı ülkelerin himayesinde fiilen bir Kürt devleti kuruluyor.

2- Temmuz 1991'de, "Provide Camford 2" diye bilinen Çekiç Güç'ün ne olduğu, süresi ve görevi belliydi, şimdi ise görevi, tarifi ve süresi belirsiz.

3- Çekiç Güç, ABD'nin Ortadoğu petrolleriyle ilgili ileriye dönük emelleri için kullanılıyor.

4- Türkiye'nin hükümranlık hakları ihlal ediliyor. Türkiye'nin taraf olmadığı bir mücadelenin vurucu gücünü oluşturuyor.

5- Türkiye'nin kontrolünde olduğu söylenmesine karşın, Çekiç Güç tek başına hareket ediyor. Operasyonlardan Türkiye'nin haberi olmuyor.

Neden savunuluyor?

Çekiç Güç konusu ile ilgili olarak geçen yıl gündeme gelen tartışmalarda dönemin Başbakan Yardımcısı Karayalçın, bu gücü savunma nedenlerini şöyle sıralamıştı:

1- Kuzey Irak'ta istikrarsızlık halen devam ediyor, Bu bölgede çıkabilecek çatışmalar, Türkiye'nin Güneydoğu'suna yeni bir kitlesel göçe neden olabilir.

2– PKK, sadece Kuzey Irak'taki otorite boşluğu nedeniyle buraya yerleşmiyor, diğer ülkelerde de PKK kampları bulunuyor.

3– Çekiç Güç aracılığıyla Bağımsız bir Kürt devleti kurulacağına ilişkin iddialar ise yersiz.

4– Çekiç Güç, Irak'a uygulanan ambargoyla da ilgili değildir,

5– Kuzey Irak Kürtleri ile Saddam arasında bir anlaşma olmadığı için Çekiç Güç'ün faaliyetlerini bırakma ortamı oluşmamıştır.

'Antiler' politikasını aşmak

Teslim TÖRE

Türkiye solunda birçok şey gibi devrimler üzerine de çok tartışma yapıldı. Yine birçok şey gibi bu konuya da gereken açıklık getirilemedi ve devrim anlayışlarının farkı kalın çizgilerle belirlenemedi. En çok da demokratik devrim sosyalist–devrim anlayışları tartşıldı ama, farklar ideolojik, teorik ve politik kavramlar bazında netleştirilemedi. Siyasal devrimle toplumsal devrim arasındaki ayrım ise, gündemin önemli bir düzeyine bile çıkamadı. Çünkü tartışmalar, Türkiye ve Türkiye devriminin nesnelliği üzerine değil, Çin, Sovyet, Arnavutluk, D. Avrupa, Küba vb. gibi bizden önce devrim yapmış ülkelerin devrimleri bağlamında yapılıyordu. Aslında tartışmaktan çok, bu ülkelerden herhangi birini kendine kılavuz edinmiş olan siyasetlerin sözkonusu devrimleri birbirine karşı savunması yapılıyordu. Bu nedenle, devrim teorisi ve ideolojik, teorik üretim, ülkemizin sosyal, siyasal, ekonomik yapısı temelinde yapılmıyor, Çin'den, Sovyetler'den, Arnavutluk'tan ithal ediliyordu. "Ortacı" denilen ve bu odaklardan bağımsız üretim yaptığını iddia edenler ise, bazı konularda derleme, bazı konularda da karşıtlık düzleminde üretim yapmaya çalıştı ama, bunlar da farklı ve etkin bir birikim yaratamadı.

Detayları bir kenara bırakıp, toplam sonuca baktığımız zaman; Türkiye devrimci ve sosyalist hareketi, "siyasal devrim" düzlemini aşamayan "antiler" politikası üretmekten öteye gidemedi diyebiliriz. İlkelerini "antiler" politikası temelinde oluşturdu. Bugün hâlâ birçoğu bu "antiler" politikasını kendine ilke olarak görmeye devam ediyor.

"Anti–emperyalizm, anti–faşizm, anti– tekelcilik, anti–şovenizm" vb. antiler manzumesi hâlâ birçok örgüt ya da partinin temel politikası durumunda. Üstelik tümüyle "siyasal devrim"in ilkeleri olabilecek bu antiler dizini bir toplumsal devrimin politikası olarak görülüyor.

Marks'ın deyimiyle; her siyasal devrim bir toplumsal devrimi içermez, ama her toplumsal devrim doğal ve zorunlu olarak siyasal devrimi de içerir. Bu karakterinden dolayı, toplumsal devrim politikası "antiler" dizininden oluşmaz. Kuşkusuz güncel politikada ve geçici durumlarda karşıt (anti) politikalara gereksinme duyulabilir. Ama hiçbir zaman için "ilke" haline getirilemez. Çünkü, kapitalizmi aşan, onu yadsıyan toplumsal devrim doğal olarak sosyalist toplumsal sistemi kurmayı amaçlar, dolayısıyla da sosyalizmi içerir. O nedenle de, toplumsal devrimin politikası karşıtlıktan (antiler) değil, yadsımanın yadsıması temelinde oluşur. "Anti–emperyalizm, anti–faşizm, anti–tekelcilik, anti–şovenizm" vb. gibi antilerin hiçbirisi veya hepsi birden toplumsal bir devrimi ya da sosyalist bir toplum kurmayı içermez. Doğrudan böylesi bir amaç taşımaz. Ancak nesnelliği itibariyle doğrudan, yani dolaysız olarak siyasal bir devrimi içerir. Nedenlere girmeyip, doğrudan söyleyecek olursam; Türkiye sosyalist hareketi, bir politik devrim düzlemini aşmayan "antiler" yığını politikası içinde boğulup kaldı. Bu kör yumağa dönüşmüş, "antiler" yığınından oluşan politikanın bir an önce aşılması gerekiyor.

Sosyalizm kapitalizm karşıtı yani "anti"si değildir. Kapitalizmi bütün sonuçlarıyla aşan, yadsıyan kapitalizm ötesi bir toplumsal sistemdir. Kapitalizmi aşan, onu yadsıyan bir sistemin politikası mevcut kapitalist sistemin "anti"lerinden oluşamaz.

Bu politika öyle bir noktaya geldi ki; Refah Partisi, İBDA/C vb. gibi gerici güçler de politikalarını "antiler" üzerine inşa etmeye başladı.

Mevcut politikalar sosyalistler tarafından aşılmadığı takdirde, belki bir kara mizah olur ama, sosyalistler ve devrimciler kendilerini bu gerici güçlerden ayırdedebilmek için "öz anti" veya "gerçek anti" gibi kavramlar kullanmak zorunda kalabilirler. Tabii ki, sorun suni bir ayrım sorunu değil. Sorun Türkiye'de sistemin bazı güçleri, yer yer devletin resmi politikasını aşıp sistem içi politikayı renklendirdikçe devrimcilerin ve sosyalistlerin renksizliklerinin net bir şekilde gözler önüne serilmesi sorunudur.

Birçok solcu ya da sosyalist, RP'nin ve onun gibi gerici siyasi yapılanmaların solun sloganlarını ve politik kavramlarını kullandığını söylüyor. Ama, gerçek nedeni üzerinde yeterince durulmuyor. Soruna bilimsel açıdan bakıldığı zaman; RP'nin solun sloganlarını ve politik kavramlarını kullanmasının nedeninin Refah'ın izlemiş olduğu "kurnazlık" politikası olmadığı, esas nedenin solun üretmiş olduğu antiler politikasının kavram ve içerik olarak bir toplumsal devrim politikasından uzak, mevcut iktidar karşıtı, fakat kendi iktidarını kurma hedefli, siyasal devrim içerikli olduğu ve bu bağlamda RP'nin niteliği ile çakıştığı kolayca görülür. RP vb. yapılanmalar, sistem (kapitalizm) dışı değil, mevcut iktidar karşıtı, bu iktidarı yıkıp, kendi iktidarını kurma hedefli bir politika izledikleri solun "antiler" politikası da bu düzlemde bir politika olduğu için eşyanın tabiatına uygun bir örtüşme oldu.

Bugün sosyalistlerin önemli görevlerinden birisi, siyasal devrim boyutunu aşmayan bu "antiler" politikasını aşıp, sosyalizm amaçlı toplumsal devrim politikası üreterek, "antiler" manzumesini kendine ilke edinmiş devrimci güçlerle ve RP gibi solun antiler politikasını malsınmaya başlamış gerici siyasi yapılarla sosyalistlerin arasındaki mesafeyi kalın bir çizgiyle belirlemektedir. Kuşkusuz, sosyalistlerle, siyasal devrim düzleminde kalan devrimci güçler arasında çeşitli boyutlardaki birlikler mutlaka yapılmalı ama, politik devrimle toplumsal devrim arasındaki mesafe hiçbir zaman için yok sayılmamalı ya da birbirine karıştırılmamalı.

Sosyalizm kapitalizm karşıtı yani "anti"si değildir. Kapitalizmi bütün sonuçlarıyla aşan, yadsıyan kapitalizm ötesi bir toplumsal sistemdir. Kapitalizmi aşan, onu yadsıyan bir sistemin politikası mevcut kapitalist sistemin "anti"lerinden oluşamaz. Çünkü, sosyalist politika üretim araçlarının özel mülkiyetini toplumun kolektif mülkiyetine dönüştürmeyi ve üst yapı kurumunun tümünü bu temel üzerine inşa etmeyi öngörür. Bu politikanın esas alınması durumunda, kapitalizmin karşıtlığı politikasına gereksinme duyulmaz. Böylesi bir politikayı temel aldığı için Manifesto ve Bolşevikler'in politikasında karşıtlara yani "anti"lere yer dahi verilmemiştir.

Gelinmiş olunan bu noktada sosyalistler güçlerini birleştirmek; sosyalist ideoloji, teori ve politikayı bir üst düzeyde üretmek, makro boyutta bir sosyalist toplum sistemi projesini kitlelere sunmak ve "antiler" temelinde üretilmiş olan kısır politikaları aşmak durumundadırlar.

DSP Genel Başkanı ile ünlü tarikatçı lider arasındaki sürpriz diyalog dikkatlerden kaçtı

İslamcı sermayenin ideolojik gereksinimleriyle örtüşen görece liberal çizgisi ve etkin basın yayın ve eğitim organizasyonu ile (Zaman gazetesi, Samanyolu TV, Burç FM radyo istasyonu, haftalık Aksiyon başta olmak üzere çok sayıda dergi, dershane ve özel okul) kısa zamanda Türkiye'nin en etkin tarikatı konumuna gelen Fethullahçılar, RP'den farklı olarak, sistemle daha barışık bir şeriatçılığı temsil etmektedir. Fethullah Gülen (sağda) ile Ecevit arasında başlayan diyalog Türkiye'nin giderek gericileşen politik atmosferinde iktidara yönelik yeni bir ittifak arayışının ipuçlarını veriyor.

Ecevit, Fethullah Gülen'i niye öptü!

Erdoğan AYDIN

Fethullah Gülen ile Demokratik Sol Parti (DSP) lideri Bülent Ecevit arasında geçen mart ayı sonunda başlayan "sürpriz" diyalog Türkiye'nin hızlı değişen politik gündemi nedeniyle dikkatlerden kaçtı. Oysa bu diyaloğun arka planı, geleceği ve olası politik sonuçları oldukça anlamlıydı ve giderek gericileşen politik atmosferde iktidara yönelik yeni bir ittifak arayışının ipuçlarını veriyordu.

Laikliğin değil, din istismarının prim yaptığı bir konjonktürde, kemalist laik bir gelenekten gelerek iktidar yarışına katılan Ecevit'in, şoven, yayılmacı, kompleksli, muhafazakar ve şeriatçılığa kayan siyaset zemininde temel bir rakibi vardı: Refah Partisi! Bu rakibi geriletерek iktidara yürüyebilmek için ise dinsel alana açılım yapacak müttefiklere ihtiyaç bulunmaktaydı.

Kuşkusuz boğazına kadar kirlenmiş egemen siyasetin içinde, RP de dahil, mevcut tüm düzen partilerinden çok daha "temiz" bir görüntü sunuyordu Ecevit; ancak bu durum siyasal çizgi düzeyinde diğerlerinden geri kalmayan bir kirlenmede bayrak yarışı içinde olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Demokratlıktan islamcıların haklarını anlayan, Kürt ve Alevi sorununun çözümüne yaklaşmayan, çalışanların haklarının ise yanından bile geçmeyen bir ucube demokratlık kulvarında süren kirli bir yarış bu.

Tam bu noktada, "Yunus Emre ve Mevlana'yı okumaktan", nasıl bir bağlantısı varsa "Fethullah Gülen'in kitaplarına dalan Ecevit, bu üç fikir adamı arasında bir sentez kurma" aşamasına sıçrayıveriyordu (1 Nisan, 1995, Yeni Yüzyıl).

1 Nisan şakası değil bu; Ecevit, Gülen'in yazdıklarından "çok etkileniyor" ve onunla görüşmeye karar veriyor. Bunu duyan Gülen'in yanıtı, tam da önderlik tevazusuna uygun; "Estağfurullah, Türkiye'nin başbakanlığını yapmış saygın bir kişi nasıl olur da buraya kadar zahmet eder? Ben kendisinin ziyaretine giderim" oluyor. "Siyaset konuşulmayan" (!) toplantıda, F.Gülen de Ecevit'ten "çok etkileniyor" ve görüşme "gönül sohbetlerinin sürekli olması dileğiyle" sonuçlanıyor.

Ardından 22 Nisan tarihli Aksiyon dergisinin 20. sayısı Ecevit'i kapak haber yapıyor ve onu, kendi tabanına sunma kaygısını önde tutan bir görüşme gerçekleştiriyordu.

Dergide "sarsılmaz bir Atatürkçü ve cumhuriyetçi" diye sunulan Ecevit'in, "İslamı tehlike olarak görmeyen", "İslama ve müslümanlara hoşgörüyle bakan bir lider" olarak altı çiziliyordu.

'Dürüst devlet adamı'!

"Kamuoyu yoklamalarına göre birinci parti göründüğü, inanca saygılı ve dürüst devlet adamı" olduğu söylenen Ecevit'in, "eski sol oyları kaybetse bile bir sol lider olarak, belki de ilk kez, ağırlıklı bir şekilde sağdan, yani muhafazakarlardan ve islamî çevrelerden oy almayı başarmasına" dikkat çekiliyordu. RP'ye karşı yürüttüğü kampanyada "aşırı bir laiklik savunuculuğu ile islamî çevrelerde hayal kırıklığı yaratmıştı" gerçi, "ama kısa sürede bu tavrından vazgeçmişti."

"Kürt devleti kurulması ihtimaline karşı mücadele ettiği için bazı çevreler ona 'ırkçı', 'faşist' gibi suçlamalarda bulunuyordu" ama, "Ecevit bunlara hiç aldırmayan" kararlı bir liderdi.

Fethullahçılar'la Ecevit'in bir

diğer önemli ortak paydası da yayılmacı dış politikaydı:

"Türkiye'nin eski NATO'daki stratejileri bir kenara bırakıp, bölgedeki yeni ihtiyaçlara, tehlike ve tehditlere göre strateji oluşturmasını savunan Ecevit, Kafkaslar'dan Türk cumhuriyetlerine ve Çeçenistan'a kadar, oradan Balkanlar'a ve Bosna'ya uzanan geniş bir alanda Türkiye'nin önüne geniş imkanlar açıldığına dikkati çekiyor. Ecevit Türkiye'nin öncelikle bir bölge devleti olduğunu söylüyor ve 'bundan böyle bölge merkezli bir dış politika yapmalıyız' diyor".

Özetle, "Ecevit, demokratik sol bir partinin başkanı olmasına rağmen, içeride insanların inancına saygı gösterdiği kadar dışarıda da önceliği Türkiye'nin çıkarlarına veren bir politika izleyen" lider olarak sunuluyordu; Türkçesi, Gülen'in laik yüzü oluyordu Ecevit.

Bu arada siyasal lider Ecevit'ten manevi lider Fethullah Gülen için alınan mesajların çerçeve içinde sunulması da unutulmuyor: "Bir kere çağdaş düşünceli bir insan. İslama tabii çok bağlı ve aynı zamanda İslamı çağdaşlıkla bağdaştırmaya çalışan bir kimse. Çok açık görüşlü... Orta Asya cumhuriyetlerine İran ve Suudi etkisinin girmesini önlemede önemli bir işlevi olabilir.."

Ecevit'ten alınan diğer iki önemli mesaj da; "İnsanların ve toplumların hayatında ve gelişmesinde felsefe ve bilimin yanısıra dinin de çok önemli olduğu" ve "Türkiye toplumunun yaşadığı çok hızlı değişimde kendi manevi değerlerini, kendi kimliğini, kişiliğini koruyabilmesi" gereğidir.

RP Fethullah farkı

İslamcı sermayenin ideolojik gereksinimleriyle örtüşen görece liberal çizgisi ve etkin basın yayın organizasyonu ile kısa zamanda Türkiye'nin en etkin tarikatı konumuna gelen Fethullahçılar, RP'den ayırımla, sistemle daha barışık bir şeriatçılığı temsil etmektedir.

RP, siyaseti, tüm modern araçlara rağmen geleneksel Hıristiyan ve Yahudi düşmanlığı, kırsal kesim ve alt gelir guruplarının tepkilerinin istismarı ve görece radikal bir çizgide sürdürmektedir. Fethullahçılık ise, görece ılımlı, Türk-İslamcı, devletin uluslararası açılımlarıyla örtüşen bir çizgide yürümektedir. RP Avrupa Birliği'ne karşı tam bir savaş yürütür ve bunu kitlesel genişlemenin temel istismar araçlarından biri yaparken Fethullahçılar, tam tersine AB'ye katılımı savunmaktadırlar. RP, devletin krizinden doğan boşluktan iktidara oturmak için faydalanırken, Fethullahçılık, tam tersine devleti bu krizden kurtarmaya, kurtarırken de şeriatçı hegemonyayı yaygınlaştırmaya yönelik bir siyaset izlemektedir.

Bu ayırım ise RP'ye karşı ve devletin krizini aşmaya çalışan Ecevit ile Fethullahçılığı birbirine yaklaştıran önemli bir öge oluşturmaktadır. Gerçekleşmesi sürpriz olmayan ve gerçekleştiğinde Ecevit'i hükümete, Fethullahçılığı ise, bugüne kadar sağcı partiler aracılığıyla sürdürdüğü devlette kurumlaşma amacına daha çok yaklaştıracak bir ittifak bu; ama başta Kürt sorunu olmak üzere, Türkiye'nin hiçbir temel sorununu çözemeyecek, ama ileriye atıp devlete önemli oranda soluk aldıracak bir ittifak.

Ne demeli? Ecevit'e de, Gülen'e de yakışır doğrusu!..

Eski yerinde duramazdı

Bugün, Türkiye'nin yaşadığı bu çok boyutlu krizde, siyasal atmosfer kirlenip tıkandığı oranda dinsel ideoloji prim yapmakta ve bu durum hak ve özgürlükleri gaspetme üzerinde biçimlenen sağcı ve totaliter siyaset geleneği tarafından teşvik edilmektedir.

Kuşkusuz siyaset zemininin kirlenip tıkanması ile insanların dine sarılması arasındaki ilişki, dinsel siyasetin temizliği ve önaçıcılığından değil, dinin insanlara sığınma ve kendini varetme yanılsaması yaratma gücünden kaynaklanmaktadır. Dinin, sokaktaki insan için bütüncül bir kültürel zemin olarak bu kuşatıcı niteliği ve meşruiyeti ise, krizin sürmesine paralel olarak şeriatçılığın hegemonik etkinliğinin artmasını sağlamaktadır. Kürt sorununun ekonomiden dış politikaya kadar her sorunu belirleyen biçimlenişine paralel, demokratlıkla milliyetçilik arasında yaşanan yol ayırımı, herkesten çok kemalizm ve sosyal-demokrasinin yol ayırımı oldu. Sosyal-demokraside yaşanan ayrışmada demokratlıktan yana eğilim, kemalizmin Kürt sorununun "sorun" olmasındaki işlevinin yanısıra milliyetçiliğin yükselen etkinliği nedeniyle alabildiğine zayıf ve tutarsız kalırken, yükselen bu milliyetçi dalgaya oturan çizgisiyle Ecevit, belirgin bir siyasal yükseliş yaşıyor.

Sorunun demokratik çözüm olanaklarının yolu tıkandıkça, geleneksel çerçeve içinde siyaset yapan öznelerin artan bir gericileşme içine girmesi ve siyasal rekabetin bir gericilik yarışına dönmesi daha da belirginleşiyor. Bu bağlamda askeri çözümde ısrar eden bir Ecevit'in de olduğu yerde durması olanaksızdı. Nitekim sosyal demokratlığın asgari ilkelerine yabancılaşan, hızla sağa savrulan ve resmi politikanın rafine bir ideoloğu haline gelen bir Ecevit ile karşı karşıyayız.

Sekiz aylık sosyal demokrat iktidarın icraatları sola yaradı

İsveç'te Sol Parti güçleniyor

▼ Kamuoyu yoklamaları, Komünist Partisi'nin devamı olan Sol Parti'nin oylarının yüzde 15'i bulacağını gösteriyor. Sol Parti'ye olan destek gençlik arasında yüzde 16.8'i, sendikalı işçiler arasında yüzde 23.4'ü buluyor. 8 aydır iktidarda bulunan sosyal demokratlar sağ politikaları izlemeye devam edince sendikaların da desteğini kaybetti.

Hamza DEMİR

Göteborg– 1994 Eylülü'nde yapılan son seçimlerde yüzde 6.2 oranında oy alarak parlamentoya 22 milletvekili sokan Sol Parti'ye olan ilgi son aylarda iyice arttı. 20 Mayıs tarihli kamuoyu yoklamaları, İsveç halkının yüzde 15'inin Sol Parti'yi desteklediğini gösteriyor. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki altüst oluştan sonra Komünist Parti üyeleri tarafından kurulmuş olan parti, solun 1936 yılından bu yana yakaladığı en büyük desteğe ulaşmış bulunuyor.

İsveç'te Yeşiller dışında bütün siyasal partiler ya "sosyalist blok partileri" ya da "burjuva bloku partileri" olarak adlandırılır. Bu deyimler "sol" ve "sağ" deyimlerinin yerine kullanılır, yoksa "oluşturulmuş" bloklar sözkonusu değil. Geleneksel olarak sol blok partileri biçiminde adlandırılan Komünist Parti (şimdiki adıyla Sol Parti) ve Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nden (SAP), birisi yükselirken, diğeri başaşağı gidiyor. Eylül ayında yüzde 46.5 oy alarak iktidara gelen sosyal demokratların oyları yüzde 33'e düşüyor.

SAP'ı tek başına iktidara götüren, eski burjuva koalisyon hükümetinin açıkça emek ve halk karşıtı politikasının karşısına, emek lehine dengeyi yeniden kurma ve kriz yükünü adil paylaştırma sözü vermesiydi. Yaklaşık 9 aydır iktidarda bulunan sosyal demokratlar eski hükümetin sağ politikalarının hemen hemen aynısını sürdürüyorlar: İşsizlik ve hastalık sigortalarının düşürülmesi, işten çıkarmalar, çocuk yardımındaki indirim vb. Buna karşılık büyük sermayeye kriz nedeniyle hiçbir yük getirilmiyor. Tam tersine, büyük şirketler tarihlerinin kar rekorlarını kırıyorlar.

İsveç halkı televizyon kanallarında sık sık, Başbakan Ingvar Carlsson'un seçim kampanyasındaki sözleriyle şimdiki uygulamalarını karşılaştıran programlar izliyor.

Sendikaların sosyal demokrasiden kopuşu

"Sol" hükümetin "sağ" politikasına kızgınlık ve güvensizlik en belirgin olarak sendikalarında görüldü. İsveç'in bütün işçilerini ve sendikalarını içinde barındıran İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu LO, hükümete karşı sesini yükseltmeye başladı. 1 Mayıs'ta bazı yerlerde LO, SAP'tan ayrı kutlamalar düzenledi. Böyle bir şey, kuruldukalrından beri içiçe çalışmış olan LO ve SAP'ın tarihinde ilk kez yaşanıyor. Bugün bile, bir işçi sendikaya üye olunca otomatik olarak SAP üyesi olur. Kutlamalar, geleneksel olarak yapıldığı yerlerde ise çok sönük geçti. Ülkenin iki büyük kenti Stockholm ve Göteborg'da Sol Parti, SAP'tan çok daha fazla katılım gerçekleştirdi.

Neden sosyal demokratlar, sonuçları yüzyıllık geleneklerini, bağlarını, temellerini sarsmaya vardıran bir sağ politikaya yöneldiler?

Birincisi; dünyada reel sosyalizmin çökmüş olması, "büyük sermayenin de desteğini alarak sosyal devlet politikası yürütebilme" olanaklarını ortadan kaldırmıştır. Büyük kapitalistler "denge"ye artık eskisi gibi rağbet etmiyor. Bir Batılı uzmanın dediği gibi, "Sosyalist ülkelerin varlığı, kapitalist ülkelerin emekçilerine yarıyordu."

Eski Başbakan Hıristiyan Demokrat Carl Bildt *(solda)* gibi, Sosyal Demokrat İşçi Partili şimdiki Başbakan Ingvar Carlsson *(sağda)* da emek karşıtı politikalarının kurbanı olacağa benziyor.

İkincisi, bütün kapitalist dünyada "politikacıların iktidarsızlaşması" süreci, İsveç'te de kendini gösteriyor. Karar gücü, partiler, meclis ve hükümet gibi geleneksel politik yapılardan; doğrudan, bütün bu kurumların üstünde "herşeye kâdir, buyurgan, kutsal serbest piyasa"nın eline geçiyor. En etkili kesimi de, üretimdışı borsa ve her türlü spekülatif sermaye.

Bu güçlerce dayatılan politikayı uygulamak istemeyen hükümetler, ekonomik tehdit ve şantajlarla kısa sürede dize getiriliyor. O zaman iki yol kalıyor politikacılara: Ya gönüllü-gönülsüz "kutsal serbest piyasa"nın emrinde çalışmak, onun memuru olmak; ya da onların şantaj ve sabotajlarını (para ve diğer değerleri kaçırma vb.) göze alarak, açık bir insan ve emek taraflısı olmak. İşte böylesi bir tercih yapma karşısında, sosyal demokratlar tarihsel tavırlarını sürdürerek semayeye boyun eğiyorlar.

Sosyalistler ise tavrını emekten, çevreden, eşitlikten ve barıştan yana koyuyor. Sol Parti'nin bu açık tavrı onu halk içinde daha da güçlendiriyor. 21 Mayıs tarihli Göteborg Posten'in yazdığına göre, partiyi şimdi LO üyelerinin yüzde 23.4'ü, gençliğin yüzde 16.8'i destekliyor.

Aziz Nesin'e Konya'da otel bulunamamış, çok mu? Salman Rüşdi'ye de Avrupa'da uçak bulunamıyor. Yazar Günter Wallraff ve 200 kişinin imzasının yeraldığı gazete ilanlarında, havayolları şirketlerinin Ruşdi'yi yolcu olarak almamak için çıkardıkları engeller aktarılarak, Alman havayolu şirketi Lufthansa'yı boykot çağrısı yapıldı. Lufthansa ise buna, şirket çalışanları temsilcilerinin imzasını taşıyan bir açık mektupla karşılık verdi.

Salman Rüşdi için uçak bulunamıyor

İrfan CÜRE

Hamburg– "Şeytan Ayetleri" kitabı yüzünden bütün "meleklerle" birlikte "şeytanların" da hedefi haline gelen yazar Salman Rüşdi, Avrupa havayolu şirketlerinin başına "bela" oldu. Havayolu şirketleriyle, Ruşdi'nin gezilerini düzenleyen ve hayatını korumak için çalışan "Salman Ruşdi'yi Savunma Komitesi" arasında uzunca zamandır varolan anlaşmazlık ve mücadele, Almanya'da 200 tanınmış kişinin gazetelere verdiği ilanla kamuoyuna duyuruldu.

Yazar Günter Wallraff ve 200 kişinin imzasının yeraldığı gazete ilanlarında, havayolları şirketlerinin Ruşdi'yi yolcu olarak almamak için gösterdikleri engeller anlatılarak, bu konuda Alman Havayolları Lufthansa'nın tutumu eleştiriliyor ve bu şirketi boykot etme çağrısı yapılıyordu.

Lufthansa ise boykot çağrısına, şirket çalışanları temsilcilerinin imzasını taşıyan bir açık mektupla karşılık verdi. "Alman Lufthansa Personel Temsilciliği'nin Günter Wallraff'a Açık Mektubu" başlığı taşıyan mektup/ilanda önce Wallraff ve 200 imzacının, politik baskı ve takibata uğrayanlarla dayanışmasının herkesce bilindiği ve takdir edildiği belirtiliyor. Ancak Lufthansa'nın Avrupa'da hergün yüzlerce yolcu taşıdığı, rahat ve güvenlikli bir havayolu şirketi olarak yolcuların güvenini kazandığı söylendikten sonra, bir kişi için yüzlerce insanı tehlikeye atmanın adil olmadığı vurgulanıyor. Boykot çağrısıyla Lufthansa'ya karşı haksız bir kampanya açıldığı, Salman Ruşdi'yle dayanışma gösterilirken, diğer tüm masum insanların unutulduğu söylenerek şöyle deniyor:

"Sizler tek bir kurbanı korumayı öne sürüyorsunuz, ama hiçbir şeye karışmamış muhtemel kurbanları hiç çekinmeden tehlikeye atıyorsunuz." Personel temsilcilerinin "bir kişi mi, yoksa binlerce yolcu mu?" şeklindeki akıl yürütmeleri analarını masum yüreğine el atmadan da edemiyor: "Örneğin, insanlıktan anlamayan gözü dönmüş fundamentalistler tarafından ölümle tehdit edilen bir kişinin kendisiyle aynı uçakta olduğunu bilen bir annenin, çocuklarıyla birlikte rahatça oturup huzur içinde yolculuk yapacağına kim inanır? Bu anne Lufthansa'yla yapacağı hiçbir yolculukta haklı olarak kendini güvenlikli hissedemez; çünkü potansiyel olarak tüm uçuşlar tehdilte yüzyüze olurdu."

Lufthansa'nın Ruşdi'yi yolcu olarak kabul etmeme kararını bu tür gerekçelerle savunan temsilciler, sonunda ağızlarındaki baklayı çıkarıyorlar: "Değinmeden geçmek istemiyoruz: Lufthansa ile uçan yolcular, Sayın Günter Wallraff'ın boykot çağrısına uymuş olsalar, daha geçenlerde personel ve yönetim arasında yapılan görüşmelerle ortaklaşa garantiye alınan işyerlerimiz tehlikeye girerdi. Ama sözde müsamaha ve suskunluk politikasına karşı mücadele (Wallraff ve arkadaşlarının tavrı kastediliyor) içinde zaten bizim işyerlerimizin ne anlamı olurdu ki!"

Lufthansa personeli açık mektuplarında, KLM, SAS ve BAB gibi havayolu şirketlerinin de benzer bir tutum alarak Ruşdi'ye yer vermediklerini, Fransız şirketi Air France'ın ise politik baskı nedeniyle Ruşdi'yi kabul ettiğini ileri sürüyorlar.

"Açık Mektup" Londra'daki "Salman Ruşdi'yi Koruma Komitesi"nin sert tepkisine yolaçtı. Komite Başkanı Carmel Bedrford, "Bu aptalca bir mektuptur. Bizzat kendi personeli uçak şirketinin güvenliğine olan inancın altını kazıyor. Sıradan bir yolcu olarak bile bu mektuptan sonra Lufthansa ile uçmazdım" dedi. Air France'a politik baskı yapıldığı şeklindeki iddianın gerçekdışı olduğunu söyleyen Bedrford, Ruşdi'yi çeşitli havayollarıyla taşıdıklarını ve güvenlik nedeniyle reklam yapmadıklarını, üstelik iddia edildiğinin aksine, adı geçen şirketlerle (KLM, SAS, BAB) Ruşdi'nin yolculuk yaptığını belirtti.

Geçen yıl kasım ayında Alman Dışişleri Bakanı Kinkel'le konuyu görüştüklerini ve Kinkel'in Lufthansa'nın politikasından utanç duyduğunu anlatan Bedrford, "Kinkel, Ruşdi'den özür dileyerek Lufthansa'yı bu politikasından vazgeçirmek için çalışacağını vurguladı" dedi. Lufthansa'nın yanısıra, Salman Ruşdi'yi yolcu olarak kabul etmeme konusunda açıkça aynı tavrı alan tek havayolu şirketi ise İngiliz British Airway.

Komite Başkanı Bedrford, Kinkel'le görüşmeleri sırasında orada bulunan Yunan Dışişleri Bakanı'nın ise Salman Ruşdi'ye, "Sayın Ruşdi, Olympic Airlines sizi uçaklarında yolcu olarak selamlamaktan mutlu olacaktır" dediğini de ayrıca belirtti.

Batı Avrupa ülkelerindeki sendikaların üye sayısı sürekli olarak düşüyor

Sendikalar dönüm noktasında

▼ Sendikaların bugünkü sorunlarının en önemli nedeni, üretimin yapısındaki büyük değişimde yatmaktadır. İşgücünün özelliği, üretim birimlerinin büyüklük ve örgütlenmesi gibi önemli değişimler olurken, sendikaların halen eski üretim yapısının örgütlenme tarzını korumaları ve önemleri azalmakta olan eski tip ücretlilere hitap edebilirken, önemleri hızla artan yeni tür ücretlilere hitap edememeleri onları kaçınılmaz olarak bunalıma sokuyor.

Engin ERKİNER

Çeşitli Batı Avrupa ülkelerindeki sendikalar özellikle son birkaç yıldan beri hızla üye kaybediyorlar. Bu yazıda örnek olarak Federal Almanya'yı ele alacağız, ama benzer bir durum tüm Batı Avrupa ülkeleri için sözkonusudur.
Alman Sendikalar Birliği (DGB) bünyesinde 16 sendika bulunmaktadır. DGB'nin geçen yıl, bir önceki yıla göre üye kaybı yarım milyonun üzerindedir. Üye sayısı 4 yıl içinde 500 binden fazla azalan Metal İşçileri Sendikası (IG Metall), dünyanın en büyük sendikası sayılmaktadır. Üyelerine kazandırdığı hakları dünyadaki hiçbir sendikanın sağlayamadığı söylenmektedir. Haftada 5 gün çalışma, yaşlı işçilerin işten çıkarılmasının zorlaştırılması ve 35 saatlik çalışma haftası konularında aktif ve mücadelede öncü olmuştur.

Sendikaların üye kaybı, etkinliklerinin azalmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Nedenler şöyle sıralanabilir:

Kronik işsizlik

Birincisi; hızla artan işsizliktir. Gelişmiş kapitalist ekonomiler kronik işsizlikle karşı karşıyadır. Büyük tekeller çeşitli işletmelerinden sürekli işçi çıkarmaktadır. Üretimin geçirdiği önemli değişimin sonucu işsizliğin gelecekte azalabileceği gibi bir öngörüde de bulunulmamaktadır. Devamlı artan işsizlik sendikaların üye kaybetmesinin önemli nedenlerinden birisidir.

İkincisi; Almanya'da sendikalı olmayanların da tıpkı sendikalılar gibi toplu iş sözleşmelerinde elde edilen haklardan yararlanmasıdır. Bunun etkisinin ne kadar olduğu konusunda yaklaşık bir tahminde bulunmak zordur. Ancak ekonomik koşulların zorlaşmasıyla birlikte sendika aidatı ödemek istemeyenlerin artması mümkündür.

Üçüncüsü; sendikaların toplusözleşmelerde işçilerin haklarını gittikçe daha az koruyabilir duruma gelmeleridir. Almanya'da "sıfır sözleşme" henüz yapılmamıştır. Ancak toplusözleşmelerde sendikalar enflasyon oranına uygun hatta onun biraz altındaki ücret zammını artık zorlukla alabilmektedirler.

Dördüncüsü; taşeronlaşma olarak da adlandırılabilecek uygulama. Büyük bir firmanın işi parçalara bölerek küçük firmalara dağıtması. İşyerinde çalışanların sayısı azaldıkça sendikalaşma oranının da düşmesi.

"İkinci bilimsel–teknolojik devrim" ya da "ikinci sanayi devrimi" olarak adlandırılan gelişme için kesin bir tarih vermek mümkün değildir. 1970'li yıllarda başladığı ve asıl etkisini özellikle 1980'li yıllarda yaydığı genel olarak kabul edilmektedir. Otomatikleşme, elektronik ve bilgisayar bu gelişmenin birbirine yakından bağlı üç unsurudur. Yeni teknikler üretimin yapısına önce çeşitli alanlarda girmiş ve bir dönem eskiyle birlikte varolmuştur. Ardından, giderek girilen alanda hakimiyet ve öteki alanlara yayılma gelmiştir. Şimdi ise üretimin yapısının bilinçli olarak önemli bir değişim geçirmesi gerektiği aşamaya varılmıştır. Doğal olarak aynı durum sendikalar için de sözkonusudur. DGB bu nedenle 1996 Kasımı'nda bir reform kongresi toplamayı kararlaştırmıştır.

Sendikaların bugünkü sorunlarının en önemli nedeni, üretimin yapısındaki bu büyük değişimde yatmaktadır. İşgücünün özelliği, üretim birimlerinin büyüklük ve örgütlenmesi vb. gibi önemli değişimler olurken, sendikaların halen eski üretim yapısının örgütlenme tarzını korumaları, önemleri azalmakta olan eski tip ücretlilere hitap edebilirken, önemleri hızla artan yeni tür ücretlilere hitap edememeleri onları kaçınılmaz olarak bunalıma sokacaktır, sokmuştur.

'Üretimden gelen gücü kullanmak' kolay mı?

Aynı durum sendikaların pazarlık gücünü de önemli oranda azaltmıştır. "Üretimden gelen gücü kullanmak" artık eskisi kadar kolay değildir. İşverenler yüksek zam taleplerine karşı yoğun işten çıkarmayı getirmektedirler. O işçilerin yerini alacak olan yeni makinelerde somutlaşmış teknikler hazırdır. Bu durumda sendikalar; "düşük ücret zammı, sosyal hakların kısılması, ama kimsenin işten çıkarılmaması" gibi koşullara razı olmak durumunda kalmaktadırlar. Yoğun işten çıkarma yine de sürmektedir. Sendikaların yapabildiği, işten atılmaların hızını biraz azaltmaktır.

Alman demiryolu yapım işçileri *(üstte)*. **Ulaşım ve yapı işçileri sendikaları diğerlerine oranla daha az üye kaybetti. Fransa'daki CGT Konfederasyonuna üye işçiler özelleştirmeyi protesto eden gösterilerinde (altta) sermayenin son yıllardaki saldırılarına karşı "Yetti Artık" sloganını kullanıyor.**

Sendikaların üye sayılarını artırabilmeleri, üretimdeki büyük değişimle ortaya çıkan ve sayıları sürekli artan yeni ücretlilere hitap edebilmeleriyle mümkündür. İlk sanayi devrimi, ücretliyi önceki konumuna göre niteliksizleştirerek işe başlamıştı. İşçinin eğitimli, bir ürünün çeşitli bileşenlerini yapabilecek bir anlayışa sahip olması gereksizdi. Özellikle 20. yüzyılın başında bulunan "yürüyen bant" sistemi bu anlayışı doruk noktasına çıkarmıştı. Seri üretim işçisinin basit mekanik işlemleri yapabilmesi yeterliydi.

Bir süreden beri ise bunun tersi bir süreç sözkonusudur. İşgücünün kalitesinde önemli bir yükselme yaşanıyor. Önceki seri üretim işçisinin işini şimdi neredeyse tümüyle otomatik makineler, robotlar yapmaktadır. Dahası, çeşitli otomatik makineler biraz bilgi ve beceri isteyen alanlara bile girmekte ve ortadaki işçileri büyük oranda üretim sürecinin dışında bırakmaktadırlar.

Otomasyon ve bununla ilgili teknik ve makinelerin kullanımı sürecinin sanayinin bütün alanlarına yayıldığı şimdilik söylenemez. Değişim sürmektedir ve gelecek açık olarak bu yöndedir. Üretimin yeni yapısı henüz oturmamıştır, ama değişim belirgin olarak bu yöndedir.

Örgütlenme anlayışında değişim

Sendikaları büyük bir değişim bekliyor. Üye yapısı, işçi önderlerinin yapısı, örgütlenme anlayışı; kısacası neredeyse herşey önemli bir değişim geçirmek durumundadır. Görüldüğü kadarıyla DGB, Alman sanayisindeki değişimin daha netleşmesini de beklemektedir. Sonra kendisini üretimin yeni örgütlenmesine uydurmaya çalışacaktır.

Son bir noktayı daha önemle belirtmek gerekir: DGB'nin yıllardan beri sınıf sendikacılığı değil, uzlaşmacı bir sendikacılık yaptığı doğrudur. Ancak sendikaların son birkaç yıldır özellikle zayıflaması ve etkinliklerinin azalması esas olarak bununla ilgili değildir. DGB'nin alternatifi küçük sendikaların etkinliğinde de hiçbir artış yoktur. Aynı zorluk ve sıkıntılar onlar için de sözkonusudur.

Sosyalist teorinin, sınıf hareketinin ve örgütlenmenin yenilenmesi tartışılırken; dikkatimizi geçmişteki eksik ve hatalarda fazla yoğunlaştırmamalıyız. Tersini yaptığımız zaman, geçmişteki hata ve eksikleri iyice öğrenebilir, nedenlerini irdeleyerek yeniden yapılmamaları konusunda ileri bir anlayışa varabiliriz. Kuşkusuz bu yararlı da olur. Ancak ulaşılan sonuçların bugünün dünyasında uygulanabilecekleri de çok kuşkuludur. Gittikçe geçmişte kalan bir dönemin hata ve eksiklerine karşı doğruları bilince çıkarmak, yeni dönemin doğruları iyi kavranılmadıkça ne kadar geçerlidir? Sendikaların geçmişteki doğru ve yanlışlarının muhasebesini yapmak ve dikkati ağırlıkla bu alanda yoğunlaştırmak, sendikal anlayış ve örgütlenmenin büyük oranda değişim geçirmesinin gerektiği günümüzde ne ölçüde işlevseldir?

DGB içindeki başlıca sendikaların üye sayısı

	1991	1992	1993	1994
IG Metall (Metal İşçileri Sendikası)	3.624.380	3.394.282	3.146.437	2.995.738
Ulaşım ve Hizmet İşçileri Sendikası	2.138.317	2.114.552	1.996.371	1.887.651
Kimya–Kağıt–Seramik İşçileri Sendikası	876.674	818.832	778.530	742.367
Yapı İşçileri Sendikası	776.781	695.172	666.910	653.296
Ticaret ve Banka İşçileri Sendikası	737.075	629.727	583.782	547.022
Madencilik ve Enerji İşçileri Sendikası	506.640	457.239	403.172	390.000
Tekstil İşçileri Sendikası	348.095	288.198	255.708	234.240

Ebola: Bir salgının ekonomi politiği

Doğan GÖÇMEN

▼ Zaire, yeraltı ve yerüstü doğal kaynakları bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden birisi. Afrika'nın ormanlarının yüzde 47'si bu ülke topraklarında bulunuyor. Bol yağış gören dağlardan çıkan ırmaklar ülkenin dört bir tarafına su taşıyor. Afrika'nın bu üçüncü büyük ülkesinde bir karış çorak toprak göremezsiniz. Zaire halkı bütün bunlara rağmen aç ve salgın hastalıkların pençesinde.

"AIDS'ten daha korkunç bir hastalık"... Ajanslar böyle geçti Zaire'de başgösteren Ebola salgınını. Dünya Sağlık Örgütü'nün personeli bu Orta Afrika ülkesine gönderilirken, acaba Avrupa'ya, Amerika'ya, yani "beyazların dünyasına" sıçrar mı korkusu da ifade edilmeye başladı. Bütün Avrupa ülkeleri, Kanada ve ABD, Zaireliler'e ülkeye giriş yasağı koyduklarını açıkladılar. Korkulan haber geçen salı günü İsviçre'de patladı. Önceki haftalarda Zaire'nin Kikwit kentinden İsviçre'ye gelen bir kadın Ebola virüsü belirtileri nedeniyle hastaneye kaldırılmıştı. Kadının Bern'deki bir hastanede karantina altında tutulduğunu doğrulayan İsviçre Sağlık Bakanlığı, hastanın Ebola virüsüne yakalanıp yakalanmadığının henüz kesinlik kazanmadığını açıkladı.

25 yıl sonra yeniden

Ebola salgını ilk olarak 60'lı yılların ortalarında görüldü. Şimdiye kadar sadece Orta Afrika ülkelerinde rastlandı. Virüse yakalanan hastaları, tıbbi müdahale yapılmazsa 8 gün içerisinde öldüren Ebola, sadece kan, üre, salya, sperm gibi vücut sıvıları aracılığıyla bulaşıyor. Hastalık üzerine araştırma yapan uzmanlar, hava yoluyla bulaşmasının mümkün olmadığını belirtiyor. Salgının insana ilk olarak, henüz saptanamayan bir hayvan aracılığıyla geçtiği tahmin ediliyor. 25 yıllık bir aradan sonra Zaire'nin Kikwit kentinde yeniden ortaya çıkan Ebola'nın merkezi bu kentin hastaneleri; ölenlerin çoğu ise hastane çalışanları. Hastalığın yayılmasının nedeni olarak, hastanede aynı enjektörün birçok hastada kullanılması ve hastane personelinin yaralılara müdahale ederken veya ameliyat esnasında kullanacak maskelerinin olmayışı gösteriliyor.

'Bulaşıcı hastalıkları IMF körüklüyor'

Ebola'nın hastanelerdeki kötü koşullar yüzünden hortlaması, ABD'li bir araştırmacının AIDS'le ilgili sözlerini ön plana geçiriyor. California Üniversitesi AIDS Araştırma Merkezi'nde çalışan Peter Lurie, IMF ve Dünya Bankası'nın "gelişmekte olan ülkeler"e dayattığı politikaların ülkenin sosyal yapısında köklü değişikliklere yol açarak AIDS riskini artırdığını belirtiyor. Bu uluslararası kuruluşların desteklediği "yapısal uyum programları" kırsal yörelerdeki ekonomilerin gerilemesine ve köyden kente göçün artmasına neden oluyor. Korkunç bir hızla ve sağlıksız bir şekilde büyüyen kentlerde bulaşıcı hastalıklara açık son derece yoksul bir kesim oluşuyor. Lurie, değişen sosyal koşulların aile ve seks hayatında da önemli değişikliklere yol açarak, AIDS'e neden olan HIV virüsünün yaygınlaşacağı bir ortam hazırladığına da dikkat çekiyor.

Zaire, Türkiye'nin üç katından biraz daha büyük bir ülke. Yeraltı ve yerüstü doğal kaynakları bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden birisi. Afrika'nın ormanlarının yüzde 47'si bu ülke topraklarında bulunuyor. Kuraklık hiç görülmemiş. Atlas Okyanusu'dan gelen nem sayesinde bol yağış gören dağlardan çıkan ırmaklar, ülkenin dört bir tarafını, vücudun her yanına kan taşıyan irili ufaklı damarlar gibi dolaşıp su taşıyor. Afrika'nın üçüncü büyük ülkesi olan Zaire'de Sudan ve Cezayir'in tersine bir karış çorak toprak, çöllük bölge göremezsiniz. Tahminen 40 milyon insanın yaşadığı ve yüzün üzerinde etnik grubun bir arada bulunduğu Zaire halkı buna rağmen aç; salgın hastalıkların pençesinde. Ama 30 yıldır iktidarda bulunan emperyalizmin şımarık oğlu Mobutu ve klanına mensup kişiler, emperyalizmin de desteğiyle, halkın sırtına bir kene gibi yapışmış, zenginlik içinde yüzüyor, ülkenin kaynaklarını kişisel çıkarları için kullanıyorlar.

Ulusal bağımsızlık! Evet ama...

Eski adı Kongo olan Zaire önceleri Belçika kralının özel sömürgesidir; daha sonra devlete miras kalır. Önce Kral İkinci Leopold, daha sonra da miras yoluyla ondan Zaire'yi devralan Belçika devleti, bu ülke halklarını iliklerine kadar sömürdükten sonra, 1960 yılında ülkenin bağımsızlığını kabul etmek zorunda kalır. Bu andan itibaren bütün emperyalist ülkelerin at koşturduğu bir alana döner Zaire. "Ulusal bağımsızlığa evet ama bize bağlı olduğu sürece", demektedir emperyalist güçler.

Zaire'nin bağımsızlığını ilan etmesinin üzerinden bir hafta geçmeden, ta sömürgecilik döneminde kurulmuş olan ve emperyalizmin sadık kulu durumunda bulunan ordu, iktidara el koyar. Daha sonra yapılan seçimlerde anti emperyalist, bağımsızlıkçı güçlerin önderlik ettiği ve bütün etnik grupları birleştiren Kongo Ulusal Hareketi seçimleri kazanır. Ama hükümet çalışamaz. Emperyalist güçler bir iki etnik grubu yanına alarak, ülkede hüküm sürmek istemektedir hala. Emperyalist müdahaleler, ordu tarafından yapılan darbeler, 1965 yılına kadar sürer. 1965 yılında Mobutu ABD'nin ve Belçika'nın desteğiyle derbe yapa-

rak, iktidarı ele geçirir.

Mobutu gözü dönmüş bir antikomünisttir. Bölgede gelişen ulusal kurtuluş hareketlerini ve sosyalizm eğilimli güçleri bastırmak için ABD desteğiyle İsrail tarafından eğitilen ordu, gizli haberalma örgütleri, sık ormanlarda ve dağlık bölgelerde savaşabilecek kontrgerilla birlikleri teker teker örgütlenir. Başta Angola olmak üzere, nerede bir başkaldırı varsa Mobutu'nun birlikleri orada savaşmaktadır. Ülkenin hiç de ihtiyaç duymadığı ordusu için, emperyalist ülkeler oluk oluk para akıtmaktadır. Yurtdışından gelen yardımlar, ülkenin ihracattan elde ettiği gelirler doğrudan Mobutu'nun, akrabalarının, klanı Ngbandi'nin ve Mobutu'yla işbirliği içinde bulunan klan şeflerinin ceplerine girer. Bugün Zaire'nin 15 milyar dolara yakın borcu var. Ülkenin zenginlerinin mal varlığı bu borcu birkaç defa ödeyebilecek miktarda.

Para musluğu kapandı

Sosyalist ülkelerin 1989 yılından itibaren teker teker çökmesi Zaire'nin stratejik önemini de azaltır bir çırpıda. Artık komünizme karşı ucuz kahramanlık para getirmemektedir. Emperyalist ülkeler Mobutu'yu politik reformlara zorlamaya başlarlar. Seçimlere gidilmesi, ülkenin parlamento ile yönetilmesi istenir. Ordunun büyük bölümününün tasviye edilmesi gerekmektedir. Bütün bunları, hem de istenilen hızda yapmak, 30 yıllık bir hanedan için hiç de kolay değildir; cesaret ister. Yüzlerce ayaklanmayı, yürüyüşleri, mitingleri hep kanla bastırmış olan Mobutu, dayatılan politik reformları önce reddeder. Bunun üzerine emperyalist ülkeler bütün yardımları keser. IMF ve Dünya Bankası önce azaltır, 1993 yılında da tamamiyle keser yardımları. Parasız kalan ordu birlikleri yağmalamaya başlar ülkeyi; topraklarından sürülenler, malları mülkleri zorla ellerinden alınanlar... Tam bir barbarlıktır yaşanan.

Ekim 1990'da Mobutu politik reformlara gidileceğini açıklar açıklamaz, herkesin doğuştan itibaren üye sayıldığı Devrim İçin Halk Hareketi'nin (MPR) karşısında 250'nin üzerinde parti kuruldu. Ulusal Konferans adı altında birleşen muhalif partilerin Mobutu'nun partisi MPR ile yaptığı görüşmelerden sonra, seçimlere kadar ülkeyi yönetmek amacıyla Yüksek Ulusal Konsey oluşturuldu. Anlaşmaya göre Mobutu devlet başkanlığını sürdürecek ve başbakanlığa ise, muhalefetin önderi durumunda olan Etienne Tshisekedi getirilecekti. Ancak anlaşma sadece birkaç gün uygulanabildi. Tshisekedi'nin Merkez Bankası Genel Müdürü'nü değiştirmek istemesi üzerine, Mobutu onu görevden alarak, yerine yeniden kendi adamını yerleştirdi.

Muhalefetin kısa sürede örgütlenmesinden sonra emperyalist ülkeler taktiklerini değiştirdiler. Yapılan açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla, emperyalist ülkeler Ulusal Konferans'ın bileşenlerinden rahatsız. Bundan dolayı, "bu muhalefetle bir yere gidilmez" demekteler. Şu anda ülkeyi üç farklı odaktan oluşan genişletilmiş Yüksek Ulusal Konsey yönetiyor: Mobutu'nun Devrim için Halk Hareketi, Ulusal Konferans ve (çok ilginç) ABD, Belçika ve Fransa'nın çıkarlarını gözeten ortak bir kurum. Geçen yıl yapılan bir açıklamaya göre, 30 yıldan sonra ilk seçimler bu yıl temmuz ayında yapılacak. Ancak gözlemciler hükümetin seçimler için hiçbir hazırlık yapmadığını, bundan dolayı seçimlerin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını belirtiyorlar. Örneğin bir seçmen listesi bile hazırlanamamış. Zaire, Türkiye gibi bir pazar günü insanları evlerine hapsedip seçim listesi hazırlayabilecek durumda da değil. Çünkü devletin nüfuz bölgesi 5 milyon insanın yaşadığı başkent Kinşasha ile sınırlı neredeyse.

Salgın için ne ararsan var!

Ülkenin endüstrisi tamamen durmak üzere. Dün Afrika'nın en modern işyerlerinde çalışan insanlar, bir anda yaşamlarını adeta feodal koşullara geri dönmüş gibi ormanlardan topladıkları yiyeceklerle sürdürmeye çalışıyorlar. Halkın bir kesimi kurtuluşu, başta başkent Kinşasha olmak üzere, değişik bölgelerin merkez şehirlerine yığılmakta arıyor. Toplumsal yapısı tamamiyle çökmeye başlamış. Zaten zayıf olan altyapı iyice çökmüş durumda. Yollar kullanılamaz durumda, evler üstünkörü kurulmuş barakalardan ibaret. Kanalizasyondan bahsetmek bile mümkün değil. Ülkenin güneyinde Ruanda'dan kaçan binlerce insan kamplarda toplanmış durumda. Bu kamplardaki sağlık koşulları büyük şehirlerin varoşlarındaki sağlık koşullarından çok daha kötü. Bu koşullar altında ishal, sıtma, dizanteri, tifo gibi tedavisi mümkün, ama yayılması kolay olan salgın hastalıklardan son yıllarda binlerce insan öldü. Kişi başına yılda sadece 50 bin lira sağlık harcaması yapan bir ülkede başka türlüsü beklenebilir miydi?

Salgın hastalıkların, emperyalist ülkelerin, IMF ve Dünya Bankası'nın yardımları kesmesinin ardından arttığı çok iyi bilinmesine karşın, kimse sorunun bu yönünden bahsetmiyor. Şimdi diktatörler "Aman, Avrupa'ya sıçramasın" denerek, Ebola'ya çevriliyor.

Mobutu bu arada ne mi yapıyor? Başkan, Belçika üzerinden Fransa'ya bir geziye çıktı özel uçağıyla. Bu kadar salgının kol gezdiği ülkede gezintiye çıkıp, başkentin varoşlarında tur atacak değil ya!

Zaire'deki Ebola salgınının nedenleri arasında kötü hastane koşulları da sıralanıyor.

Ülkücü avcılar bari

▼ Büyük kentlerin varoşlarına yönelik ülkücü ve şeriatçı saldırılar yoğunlaşırken, bu bölgelerde yeni bir mücadele geleneği oluşuyor. Korku sınırını aşan kent yoksulları, sokaklara dökülüp barikatlar kuruyor. Hayat alanlarını savunuyor. Gazeteler "barikat da moda oldu" diye başlık atıyor. Faşistlerin sokağa hakim olmak için silahlandığı ve ülke genelinde ciddi bir hamle yaptığı gözleniyor.

Faşistlerin sokaklara kayıtsız şartsız egemen olma girişimi varoşlardaki barikatlara takıldı. Barikatlar 1995 Türkiye'

Ahmed BERTUĞ

İstanbul-'Nurtepe'de olaylar nasıl başladı?' Çeşitli medya organlarının ve hükümet yetkililerinin açıklamalarının tersine, bu sorunun yanıtı 20 Mayıs gecesi başlayıp, 21 Mayıs'ın sabah saatlerinde bitmiyor. Üç ülkücünün önce sloganlar atıp sonra havalı av silahıyla çevreyi taraması, bunun ardından da "ölüler var" şeklindeki söylentilerin yayılmasıyla halkın galeyana gelip, sokağa çıkması şeklinde aktarılan olaydan çok önceye dayanıyor Nurtepe'deki gelişmeler.

Bilindiği gibi, 12 Eylül 1994 tarihinde Gazi Mahallesi'nde saldırılara halkın tepki göstermesiyle başlayan ve özel timlerin bölgeye girmesiyle üç gün süren olayların ardından, 20 Mayıs gecesindeki tepkiyi doğurabilecek birçok gelişme yaşanıyor. 20 Mayıs'tan tam on gün önce, Kurban Bayramı'nın ilk günü meydana gelen bir olay ise, 20 Mayıs'a kadar gelen zincirin son halkasını oluşturuyor.

10 Mayıs Çarşamba günü, 20 Mayıs'taki saldırının da gerçekleştiği Nurtepe Sokullu Caddesi üzerindeki Kervan Kafe'nin önünde, ellerinde üç hilalli bayrak taşıyan 7 kişi, çeşitli sloganlar atarak gösteri yapıyor. 34 FT 150 plakalı arabayla kaçan bu kişilere, yol kenarında bozkurt işaretleriyle karşılık veren bir başka grup, mahalle gençlerinin saldırısına uğruyor ve çatışma çıkıyor. Bu olaydan yaklaşık 10 dakika sonra, bu sefer Güzeltepe'de mahallelilerin şüphesini çeken sarkık bıyıklı iki kişi de halk tarafından dövülüyor.

Hasbahçe'nin bozkurtları...

Nurtepe'ye yönelik saldırıların sürekli ve sistemli bir hal alması dikkat çekiyor. 20 Mayıs gecesi çevreyi havalı av silahıyla tarayan üç saldırgandan birisinin akrabası olan Malatyalı Kürt Hüseyin Ağa'nın da bu olayların arkasındaki isim olduğu önesürülüyor. Osmanpaşa Çiftliği'ndeki 200 dönümlük bir devlet arazisini ele geçirdiği söylenen 'Hüseyin Ağa'nın belediye ve emniyet üzerinde de etkinliği olduğu belirtiliyor. Giriş çıkışların denetimi için etrafı çevrilen bu arazi içinde esrar alım satımının gerçekleştirildiği ve kumarhane ile bir meyhanenin işletildiği de iddialar arasında.

Geçmiş dönemlerde Kağıthane'den belediye başkanlığı için adaylığını koyan, ancak kazanamayan 'Hüseyin Ağa'nın etkin olduğu bir başka yer de, Nurtepe sınırları içerisindeki Kafe Hasbahçe. Nurtepe Mahallesi'ne yönelik ülkücü kesimin saldırı ve örgütlenme girişimlerinin bir diğer ayağını oluşturan bu kafenin, faşistlerin ve sivil polislerin toplandığı yer olduğu belirtiliyor. Kimi zaman toplu namaz kılınan ve Kağıthane Lisesi yanında bulunan bu kafenin, öğrencileri Ülkü Ocakları'na çekme yönündeki çalışmaların merkezi olduğu da vurgulanıyor. Ayrıca Ülkü Ocakları Derneği'nin son aylar içerisinde Nurtepe ve Güzeltepe'de büro açmaya çalıştığı, ancak bunu başaramadığı söyleniyor.

"Tepki göstermek için ille ölü mü vermemiz gerekiyor?" Bu soruyu, olay gecesi barikatlarda yer almış bir genç ortaya atıyor. 20 Mayıs gecesindeki tepkinin de büyük oranda, uzun süredir devam eden faşist saldırı ve tahriklere, diğer yandan polis baskısına karşı ortaya çıktığı görülüyor. Mahallelilerin, yansıtıldığı gibi "Ölü var. Kahve taramışlar" gibi söylentiler üzerine sokağa çıkmadıklarını, en başından beri sadece bir yaralının olduğunu bildiklerini dile getirmeleri de dikkat çekici. Ancak bir mahalleli, dışarıdan tanıdıklarının ettiği telefonda, haberi ilk olarak "ölü var" şeklinde aldığını söylüyor.

Ülkücü terörün gerginlik ve güvensizliği hakim kılmaya çalıştığı Nurtepe ve Güzeltepe mahallelerinde, barikatların haklı

Gazi, Nurtepe ve Güzeltepe: Bir başka İstanbul

Nurtepeli gençlerden birisi, olaydan daha önceki günlerde gözaltına alınan bir kişiye, polislerin "Orada oturanların hepsini biliyoruz. Hepsi terörist onların" dediğini anlatıyor. Orası diye kastedilen yer Nurtepe ve Güzeltepe mahalleleri. İsminin açıklanmamasını tercih eden bir kişi de, sokaktan alındığını ve Kağıthane Emniyet Müdürlüğü'nde çırılçıplak soyularak tecavüz tehdidine maruz kaldığını, işkenceye uğradığını söylüyor.

Son aylarda bu tip mahallelerde benzer birçok olay yaşanıyor. Gazi Mahallesi'ndeki olay bir başlangıç olmuş. Hatta bu olayların bazılarında polisler hakkında dava bile açılmış durumda. HADEP üyesi Mehmet Özdemir de, sokakta, sırf kimliklerine bakılarak insanların gözaltına alınmasını semt sakinlerinin kanıksadığını dile getiriyor. Özdemir, Nurtepe'de gözaltına alınmak için Kürt olmanın yeterli olduğunu ifade ediyor.

Bölgede görüştüğümüz insanların, isimlerinin yazılmamasını istemeleri de, olayların durulmayacağı kanısında olduklarını gösteriyor. 21 Mayıs günkü basın açıklamasının öncesinde, 12-13 yaşlarındaki iki kişinin gözaltına alınması ve muhbirlik teklifiyle karşılaşması da bu kanıyı pekiştiriyor. Ayrıca olay gecesi gözaltına alınan arkadaşları bırakılmazken, üç saldırganın DGM tarafından salınması da, Nurtepeliler'in tepkisine yol açıyor.

Gerek halkın polisle arasındaki gerginlik, gerekse siyasi, dinsel ve etnik yapısı bakımından Nurtepe ve Güzeltepe mahalleleri, Gazi mahallesiyle benzerlikler taşıyor. Güzeltepe muhtarı Göksel Mercan'ın Söz'e yaptığı açıklamaya göre, mahallelerin merkez bölümleri dışında dağınık biçimde bulunan evler hariç, yaklaşık 30 bin kişi yaşıyor, Nurtepe ve Güzeltepe'de.

Hacı Bektaşı Veli Kültürünü Tanıtma Derneği'ndeki yetkililer yaklaşık olarak Alevi nüfusun, Sünni nüfusun iki katı oranında olduğunu tahmin ediyorlar. Nurtepe ve Güzeltepe'de oturanlar, daha çok Erzincan, Erzurum, Tunceli ve Sivas kökenli. Bunun yanı sıra Giresun ve Sinop'tan göç edenler de belli bir yoğunluğu oluşturuyor. Örneğin mahallede Hacı Bektaş Derneği'nin hemen yanındaki bir sokakta Sinoplular Derneği bulunuyor.

80 öncesinde 'devrimcilerin kalesi' denilen bu mahallelerin yapısını şöyle anlatıyor Göksel Mercan: "Hemen hemen her kesimden insan var. Kozmopolit bir bölge. Ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu kökenli. Dinsel inanç olarak baktığımızda Alevi kesim, düşünce olarak baktığımızda sol düşünce ağırlıkta. Bugüne kadar burada insanların Alevi-Sünni, Türk-Kürt ayrımı yapmaları yaşanmış bir olay değil. Ancak sağ düşünceyi benimsemiş olanlar, MHP'ye omuz vermiş olanlar, provokasyon yapıyorlar. Bunu üç, beş ay önce de yaşadık. Bu halk, bu tip şeyleri istemiyor. Bunun duyarlılığı var."

Edirne'de Trakya Üniversitesi'ne, İstanbul'da Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü'ne saldırı, Gazi Mahallesi ve ardından Ümraniye olayları, Nurtepe Mahallesi'ne saldırı girişimi, Ankara'da Keçiören'de 'A Takımı' diye bilinen faşist güruhun estirdiği terör... Her önemli futbol maçından sonra veya askere uğurlamalar sırasında meydana gelen olaylar, silahlı gösteriler, ardından ölümler, yaralanmalar... Nler oluyor? Yoksa "12 Eylül öncesine" mi dönüyoruz?

12 Eylül öncesinin Türkiye'sindeki devrimci güçler o dönemde dünyanın en etkili, en güçlü faşist hareketlerinden biriyle mücadele ediyorlardı. Yine kendi tarihi içinde en ileri noktaya ulaşmış olan sosyalist hareketin karşısına çıkan faşist hareket, para-militer (yarı-askeri) örgütleriyle "sokağa egemen" olmaya çalışıyordu; okullara, mahallelere, işyerlerine yapılan faşist saldırılar sokağa hakimiyeti hedefliyordu. İşte bütün bu saldırılara karşı mücadele eden sosyalist, devrimci militanlar halk yığınlarının can güvenliğini sağlamaya çalışıyorlardı. Sokaklarda bir iktidar ve hakimiyet kavgası yürüyordu. Böylece siyasal mücadele esas olarak anti-faşizm ekseninde şekillenirken, ülkenin hemen her köşesine yayılan ve şiddetlenen bu mücadele, sosyalist hareketin de kitlelerle buluşmasında, tarihinin en büyük kitlesel gücüne ulaşmasında temel bir rol oynuyordu.

'İki Tü

Bu arada, bu
yalist hareketetaş
siyasal sorunlar, "
kaymalara da yolac
Bugüne döne
kentlerin varoşların
olmak üzere, her tü
dilerine "ülkücü"
başladı. Bir farkla
militanlar eklendi.
olmak üzere, şeria
yıda cinayetin altın
Bu saldırılar
men olmaya yön
hedefe önemli ölçü
çekte onlar çok gü
olduğu gibi sokakt
dele verecek güçl
Ülkenin bir bö
tamı ve Kürt sorun
şiddet politikası t
güçlendiriyor. Öte
nist dalga Kürt so
yen en önemli fak
Büyük kentle

...ata takıldı

...sini ...süprizidir.

...ve meşru bir tepki olduğu kabul görüyor. Gazi Mahallesi'nde birçok şehit verilmesine karşın, Nurtepe'de insanların sokağa çıkması, Alibeyköy, Okmeydanı ve Gazi mahallesinden yüzlerce insanın Nurtepe'ye akın etmesi de kaydadeğer bulunuyor.

20 Mayıs gecesindeki olayların ardından kurulan Halk Komitesi'nde yer alan Birleşik Sosyalist Parti Kağıthane ilçesi Yönetim Kurulu üyesi Ertuğrul Nar, Nurtepe halkının tepkilerini ileri bir adım olarak değerlendiriyor ve gözaltında kayıplara, faili meçhul cinayetlere karşı duyarsız kalınırken, Nurtepeliler'in, kendileri için hareket etmelerinin gerektiğini en azından o gün için gördüklerini belirtiyor.

Olay gecesi barikatları kuran halk, ertesi gün de, Nurtepe ve Güzeltepe Geçici Halk Komitesi'ni oluşturuyor. 300 kişinin katıldığı bir toplantıda belirlenen Komite'de sanatçı Fevzi Kurtuluş, Hüseyin Aydın gibi isimlerin yanısıra 'doğal halk önderleri', siyasi parti, dernek ve çeşitli dergilerin temsilcileri ve Güzeltepe Mahallesi Muhtarı Göksel Mercan da yeralıyor.

Komitenin geleceğini tartışmalar belirleyecek

Ertuğrul Nar, "İleride halk meclisini oluşturmaya çalışacağız. Bunu halkın iradesi ve katılımıyla yapmaya çalışacağız" diyerek kendi görüşlerini özetliyor. Komite'nin daha güvenli koşullara ulaşmak gibi bir gereksinimden doğduğuna dikkat çeken Nar, faşist provokasyonlara açık olan bölgede, halkın bu psikoloji içinde Komite'nin kurulmasından yana tutum aldığını belirtiyor. Katılım düzeyinin tatminkar olmadığının da altını çizen Nar, önümüzdeki süreci halkın özveri ve bilinç düzeyi ile "ileri unsurların" becerisinin belirleyeceğini ifade ediyor.

Komite'de yer alan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) üyesi Mehmet Özdemir ise, bundan sonraki benzer olaylarda çok daha büyük tepki göstereceklerini dile getiriyor. Özdemir, Komite'nin emek ağırlıklı ve düzen karşıtı nitelik taşıması gerektiğini söylüyor.

Komite içerisinde yürütülen tartışmalar ise, Komite'nin geleceğini belirler nitelikte. Bir yandan İşçi Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Komite'ye alınıp alınmayacağı, diğer yandan 20 Mayıs gecesinde kurulan Eylem Komitesi içerisinde "grupçuluk yapan" sol örgütlerin "Komite disiplinine" uyup uymayacağı gibi tartışmalar Komite'nin gündeminde yer alıyor.

Kara Avcılığı Yasası değişiyor

Orman Bakanı Hasan Ekinci, 1937'den beri hiç değişikliğe uğramadan yürürlükte olan ve günün ihtiyaçlarına cevap veremeyen Kara Avcılığı Yasa Tasarısı'nın TBMM gündeminde bulunduğunu ve bu tasarının haziran ayında yasallaşması için süreci hızlandıracağını söyledi

"Ülkemi çok seviyorum"

Bosnalı ilk gelin geldi

ORTADO

Kara avcılığı yasasında yapılan değişiklik her nedense Ortadoğu dışında başka bir gazetede haber olmadı!!

Kuşlar dikkat! Bozkurtlar avcılığa başladı!

Milli maç kutlamalarından, asker uğurlamalara kadar ülkücü kesimin başı çektiği birçok yerde kullanılan havalı av silahları, son olarak Nurtepe'deki saldırıda da karşımıza çıkınca, bu yakın ilişkinin kerametini bulmaya çalıştık ve ilginç sonuçlara ulaştık.

Normal silahlardan bile daha öldürücü olanlarının bulunduğu bu havalı oyuncaklardan edinmek istiyorsanız, "ben avcı değilim ki" kompleksine kapılmanıza gerek yok. İlk olarak muhtarınıza gidip iki ikametgah senedi ve iki nüfus cüzdanı sureti alıyorsunuz. Dört fotoğranızın yanına sabıkanızın olmadığını gösterir sicil kaydını da eklediğinizde, bir av silahı satın alma hakkına sahipsiniz demektir.

Tüm bu belgeleri nereye vereceğinize gelince...

Atıcılık Federasyonu, Orman Bakanlığı'na bağlı Merkez Av Komisyonu, Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Avcılık ve Atıcılık İhtisas Kulübü gibi avcılıkla ilgili çeşitli kurumların hiçbirinden herhangi bir avcı ruhsatı almanız gerekmeden, av silahını edinmenizi sağlayacak izin belgesini bir kaymakamlıktan size veriyorlar. Bundan sonra neyi ve kimi avlayacağınız size kalmış.

Son yıllarda satış rakamları hızla yükselen bu silahların alım satımı konusundaki bu serbestlik dikkat çekici. Dikkat çeken bir başka nokta ise, satışlardaki bu artışın av sahalarında görülmemesi. Cumhuriyet gazetesindeki Rastgele köşesinde avcılıkla ilgili yazılar yazan Raif Ertem, kendisiyle yaptığımız görüşmede, av silahlarında bir artış yaşandığını kabul ederek, avcılık yapanların sayısında çoğalma olmadığını ifade ediyor. Diğer bir deyişle, avda kullanılması için üretilen bu silahlar başka amaçlar için ediniliyor. Ve yakından gözlemlediğimiz gibi kullanılıyor. Ayrıca av silahı olarak satılan bu silahların birçoğunun 10-15'e çıkan atış kapasiteleri bulunuyor. Bu da garip; çünkü Ertem'e göre normalde av silahlarıyla en fazla 2 ya da 3 atış yapılabiliyor.

Bir kesimin 'kendilerini korumak için' av silahları aldığı kabul edilse bile, kimlerin şu anki serbestliğin sefasını sürdükleri, kimlerinse cefasını çektikleri yeterince açık değil mi?

Ankara'da faşist tehdit

Ankara, Söz– Ankara'nın orta halli insanlarının akşamları uğrak yeri olan birahane ve kahvelerin, çay bahçelerinin yoğun olduğu Sakarya Caddesi son zamanlarda faşist saldırganların meydana getirdiği olaylara sahne olmaya başladı. Sakarya Caddesi'ndeki Dostlar Piknik'te MHP ve Ülkü Ocakları ile bağlantılı olduğu söylenen bir grubun döner bıçaklarıyla çevrelerine saldırması sonucu beş kişi yaralandı. Birahane sahipleri ve müşterilerinin sol eğilimli olmasının Sakarya Caddesi'nde etkin olmak isteyen MHP'liler için Dostlar Piknik'i boy hedefi haline getirdiği belirtiliyor. Olaydan sonra Çankaya Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen saldırganlar, sabah haklarında soruşturma açılmasına gerek duyulmadan bırakıldılar.

20 Mayıs Cumartesi günü saat 11.30 sularında Dostlar Piknik'e gelen 9–10 kişilik bir grup etrafı rahatsız etmeye kalkışınca şef garson Rahmi Yeğen hesaplarını kesip, ordan gitmelerini istedi. Bunun üzerine ceketlerinin içinde sakladıkları döner bıçaklarıyla saldıran grup Yeğen'i yaraladılar. Saldırganlara müdahale eden müşteriler, saldırganları etkisiz hale getirip, dışarı attılar, ama bu kez de bahçede oturan müşterilere saldırıp, bir avukatı yaraladılar.

Birahane sahibi Niyazi Koçak, olaydan sonra müşterilerin de yaralılarla birlikte hastaneyegittiklerini, 100 kişiyi aşan kalabalığa rağmen, saldırganların bir bölümünün hastane içinde izlerini kaybettirdiğini söyledi. Daha sonra gidilen Çankaya Emniyet Müdürlüğü'nde saldırganlara misafir gibi davranılarak yukarıda koltuklarda bekletildiğini belirten Koçak, kendisinin ise hücreye atıldığını ifade etti. Koçak, saldırganlardan üçünün de yaralandığı olay için bir polisin kendisine "Siz de adamları linç etmişsiniz" dediğini, savcının ise "Eee kim kimi doğradı?" şeklinde söze girdiğini vurguladı.

Sakarya Caddesi'ndeki birahanelerin, barların üzerinde yoğun bir baskı uygulanıyor. Niyazi Koçak daha önce de birahanesinin camına Kürt sorunuyla ilgili, Birleşik Sosyalist Alternatif'in bir afişini astığı için bir gece gözaltında kaldı.

Polis sık sık, ihbar olduğu gerekçesiyle birahaneye gelip, "esrar, eroin" satıp satmadıklarını kontrol ediyor. Sekiz ay önce de MHP'li bir grubun bıçaklı saldırısına uğrayan birahanede, üç kişi yaralandı. Koçak, yerel seçimlerin de sağladığı moral dopingle Keçiören'deki birahaneleri doğrudan kapatan güçlerin Sakarya'yı hedeflediğini söyledi. Karanfil Sokak'ta MHP'nin, Sakarya'da Zaman gazetesinin ve Yurt Ay Der diye bir derneğin büro açtığını belirten Koçak, "Sakarya ve Bayındır Sokak'a çok dikkat edilmesi gerekiyor. Ürkütücü olan, Sivas ve İstanbul olayları Ankara'da yaşanırsa buradan başlayacak olması. Biz kendi çapımızda önlem almaya çalışıyoruz, ama polisin tavrı cesaret veriyor. Savcı da müsamahalı davranıyor." diye konuşuyor.

...Türkiye' ve sosyalist hareket...

..., bu anti-faşist mücadelenin sos... ...e taşıdığı başka bazı ideolojik ve ...lar, 'devrim perspektifi"ne ilişkin ... yolaçıyordu.

...dönecek olursak; başta büyük ...şlarında meydana gelen saldırılar ...her türlü olayın altından, yine ken...cü" diyen saldırganlar çıkmaya ...arkla; şimdi onlara bir de şeriatçı ...endi. Başta Sivas katliamı olmak ...şeriatçılar, son dönemde çok sa... altına imza attılar.

...ılar geçmişteki gibi sokağa ege... yönelik değil, çünkü zaten bu ... ölçüde ulaşmış durumdalar. Ger...k güçlü değiller, sadece geçmişte ...kakta onlara karşı etkin bir müca... güçler henüz çok zayıf.

...bir bölümünde yaşanan savaş or... sorununu "çözmek" için uygulanan ...ası toplumdaki milliyetçi eğlimleri ... Öte yandan, yükselen bu şöve...rt sorununun çözümünü engelle...i faktörlerden biri haline geliyor. ...ntlerde provokatif özelliği ağır basan saldırılar, Aleviler'in, Kürtler'in ve sol eğilimli insanların yaşadığı kenar mahallelere yöneliyor. Bu bölgelerde sol geçmişteki gibi örgütlü değil. Ancak yine de son yıllarda gelişen kimlik edinme mücadelesinden de etkilenerek belirgin bir arayışa yönelen ve bunun üzerinden örgütlenme adımları atan Aleviler'in, Kürtler'in ve bazı sol grupların bir ölçüde örgütlü duruşları var. Saldırılara karşı tepkiler de hemen bu kesimlerden geliyor; barikatlar kuruluyor, komiteler oluşturuluyor ve saldırılara aktif bir kitle mücadelesiyle karşılık verilmeye çalışılıyor.

Bu ortamda ortaya çıkan örgütlülükler, çeşitli adlar altında oluşturulan "komiteler" 12 Eylül öncesi anti-faşist mücadelenin deneyimlerinin ve birikimlerinin bugüne taşınan biçimleri olarak görülmelidir. Sıradan insanların da içinde yer aldığı bu örgütlenmeleri geliştirmek ve mümkünse kalıcı hale getirmeye çalışmak tabii ki yapılması gerekenlerin başında gelmektedir. Bu arada, bu örgütlenmeleri gerçekten demokratik bir temelde kurmak ve işletmek, mücadele etmekten yana olan herkesi içermesine özen göstermek, meşruiyet çerçevesini kaybetmemek ya da "kitle çizgisi anlayışı"nı terketmemek önemlidir. Geçmişin anti-faşist mücadele deneyimlerinin ışığında bu noktaları tartışmak ve bilince çıkarmak gerçekten yaşamsaldır.

Öte yandan, sosyalist hareket açısından ortaya çıkan iki önemli olguyu saptamak gerekir; birincisi, 12 Eylül öncesinden daha farklı, daha karmaşık ve daha zorlu bir anti-faşist mücadele artık yeniden gündeme gelmiştir. İkincisi ise, en açık biçimde büyük kentlerin varoşlarında, kent yoksullarının bulunduğu bölgelerde kendisini ortaya koyan, ama sadece buralarla da sınırlı kalmayan farklı bir Türkiye var artık.

12 Eylül öncesinde, devrimci güçlerin de hayli etkin oldukları bu toplumsal ve siyasal coğrafyada bugün sol adına yapılanlar son derece sınırlıdır. Sosyalist hareketin bir kesimi, üstelik geçmişten "ders çıkarma" çabasında veya iddiasında olan kesimi, büyük kentlerin merkezlerine, "birinci Türkiye"ye sıkışıp kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sosyalist hareket içinde böylesi bir toplumsal ve siyasal coğrafya temelinde ortaya çıkacak bir ayrışma ve yapılanma gelecek açısından çok vahim sonuçlar doğuracaktır.. 'İkinci Türkiye'nin insanlarıyla, onların özlemleri ve mücadele ruhuyla buluşmak gereklidir. İkinci Türkiye'nin yükselen güçlerini doğru bir anlayış temelinde sosyalizm hedefine yönlendirmek kolay değildir. Ama herhalde herşeyden önce bu durumu ve sorunu saptamakla işe başlanabilir.

İşte okumayacağınız bir işçi haberi daha!

Asya DERELİ

İstanbul- Yine kimsenin okumayacağı bir rutin "olay" için yola koyuluyorum. Görevim işten atılan Eminönü Belediyesi işçileriyle ilgili Söz'e bir haber hazırlamak... Kötülük olsun diye söylemiyorum, bizim sütunlarda biraz "entel", biraz "uçuk" yazılar revaçta...

Bir işçinin işinden atılması ile ortaya çıkan trajediyi nasıl yazmalı? İlgi uyandırmanın imkansız olduğunu biliyorum. Varsın öyle olsun. "Medyatik" bir duygu uyandırmasa da, bu gerçeğin ta kendisi... Ve gerçek hiç de çekici değil...

Eminönü Belediyesi'nin bahçesindeyim. Sıradan bir gün... Eylem bile "alışılmış" türden... Fatma Öndin sanki içimi okumuş:

"Biz Paşabahçe'de oturuyoruz. Enişteme destek için geldim. Daha önce de Paşabahçe Cam Fabrikası işçilerinin direnişine katılmıştım.. O zaman kapı komşumuz atılmıştı. Toplanıp gitmiştik çoluk çocuk. Buraya da Paşabahçe'den üç araba dolusu geldik. Ohooo.. Bu da eylem mi? Bizim gittiğimiz eylemler daha felaketti. Burada ne trafiği kapatıyorlar, ne yol kesiyorlar. Ama polisten korkuyorum. Televizyonda gördüm. Kadınlara copla girişiyorlar.."

Ama yine de üç saatlik yoldan geliyor Fatma... Etrafıma bakıyorum... Nedense erkekler konuşmuyor. Çoğunun sakalları uzamış... Sözü kadınlara mı bırakmışlar... Yoksa konuşmanın anlamsızlığının mı ayırdındalar belli değil... (Sakın, bizde çıkan bu haberlerin nasılsa okunmadığını biliyor olmasınlar...)

İçimden şöyle bir düşünce geçiyor: Suskunluk bir patlamanın mı habercisi yoksa?

Muhsine Baş sanki düşüncelerimi okumuş gibi atılıyor:

"Ümraniye, Hekimbaşı'nda bir gecekondumuz var. 8 yıldır çalışan kocamı attılar. Ben çöp patlayan yerde oturuyorum."

Diyalog devam ediyor. Aynı minval üzre... Kadınlar konuşuyor, erkekler susuyor... Öncü mü ne bunlar?

Kiraz Çakmak:

"Bu işten atma kanunu yeni mi çıktı?"

Sürmeli Koç:

"Kocam 45 yaşında. Bu yaştan sonra onu kim alır işe."

Kezban Çınar:

"İşçiyi böyle sokağa atanlar faşisttir!"

Sabriye Çınar:

"Gazi Mahallesi'nden geldik biz. 18 yaşındayım. Kuaför çırağıyım. Babam işten atıldı. Ben olay var diye geldim. Burası bana hafif geliyor. Biz Gazi olaylarından sonra şunu öğrendik. Hakkını aramazsan kimse sana onu vermez."

Ah partili, ama klasik partili arkadaşlar, yani "kol işçisini" herşeye kadir görenler... "Pazu gücü" olmayan şu 18 yaşındaki kadının devrimci ruhu size bir şey anlatmıyor mu?

Ve derken işçilerin arasında bir slogan yükseliyor... Biraz zoraki bir slogan bu... Kadınların avaz avaz bağırarak anlattıklarının yanında öyle cılız ki... Yine de içeriği gözümde büyüyor sloganın... Çünkü burada gerçek anlatılıyor:

"Susma, sustukça sıra sana gelecek."

Bu slogan işçilerin arasında şimdi çok güncel. Belli ki susanlar çoğunlukta... Oysa gün geçmiyor ki, bir fabrikadan, bir şirketten, bir kamu kuruluşundan, bir belediyeden işçi atılmasın. İşin daha da kötüsü başkalarının umurunda bile değil birilerinin işten atılması. İşte o nedenle son günlerde, "Susma, sustukça sıra sana gelecek" sloganını popülerleştirdi bu umarsızlık.. Sanılabilir ki, bu slogan yükseldikçe, "işçiden esecek yel..." Hayır... Bu slogan söylendikçe, diğer işçiler inadına sanki daha çok susuyor, daha çok duyarsızlaşıyor.

Belediye binasının bahçesi şimdi direniş yeri.. 259 işçi işten atıldıkları 16 Mayıs gününden beri burada bekliyorlar. Atılma gerekçeleri o bildik hikayeler.. "İşçi fazlalığı.. vs."

Memleketimizden işsiz manzaraları.. Aynı görüntüler... Eşler, çocuklar da hergün bu bahçedeler.

Artık size okumaktan sıkılacağınız haberi duyurabiliriz:

ANAP'lı Eminönü Belediye Başkanı Ahmet Çetinsaya (bu ismi unutmayın) 259 işçiyi Kurban Bayramı'ndan hemen sonra işten attı. Niçin dersiniz? Şu ANAP milletvekilleri, her cuma günü, müminlere cuma namazı izni vermek için ortalığı velveleye verirken, bu ANAP'lı başkan, işçiler Kurban Bayramı'nda (onun izin vermemesine rağmen) bayram izni kullandıkları için işten atıldılar. Üstelik bu, işçilerin toplusözleşmeden doğan haklarından biriydi... Yılda 52 hafta ve dolayısıyla 52 cuma günü var. Eğer Mesut Yılmaz cuma iznine evet diyecek olursa, şimdi dört günlük bayram izni kullandıkları için işten atılan işçiler, tam 52 günde, ikişer saatten 104 saat, yani en az beş gün izin hakkına kavuşmuş olacaklardı. İşte böyle, dini nedenlerle dört gün izin yapanı işten atanlar, aynı işçiye yılda beş gün cuma izni istiyor... İnanıyor musunuz?

Belediye başkanı ürküyor... Daha sonra kulağı çekiliyor olmalı ki, ağız değiştiriyor. "Dini bayram tatilini kullandıkları için attım" diyemiyor. Klasik kapitalistin mantığına sığınıyor... "Verimlilik" diyor. "Globalleşme fazla işçiye cevaz vermiyor" diyor. "Onları işten attım ama, belediyeyi çağdaşlaştırıyorum" diye gürlüyor. Bu bütün globalleşme yanlılarının iddiası... Hepimizi işsizliğe sürükleyerek memleketi "çağdaşlaştıracaklar".

Oysa işin aslı bambaşka... Belediye başkanı otopark mafyasının, arsa mafyasının yerini alan MHP'lilere işyeri açıyor... Sonra da ne diyor: "Ben otoparkları otopark mafyasından kurtardım!" Bekleyin göreceksiniz... İşten atılan her Sivaslının, Tokatlının, her Alevinin yerine bir MHP'li az sonra işbaşı yapacak... Bordrosunda "çöpçü" yazsa da, bu MHP'li, belediyenin "badigardı" olacak...

Peki bu "belediye badigardı MHP'li" ne yapacak? Çok basit... "Sokaklarımızı kirleten işportacılardan beldeyi kurtaracak..." Hele bu işportacılar bir de Kürt iseler... Ah şu Kürt işportacılar... "PKK'ye lojistik destek veren seyyar terör arabaları"... Belediye başkanının derdi böyle... Emri nereden aldı dersiniz?

Başkan kurnaz üstüne üstlük... Eminönü Hizmet Vakfı'nı kurmuş... Beldeyi temizleyecek... Çevreci yani... Böylece bizim çevrecileri de kafaya alacak aklı sıra... Gelgelelim, memleketteki çelişkiler öylesine keskin ki... Başka duruma ayak uydurmak zorunda... Çevrecilere hitap edecek bu vakfın başına "hoca" lakaplı bir MHP'liyi getiriveriyor... MHP'linin çevre temizliğinden ne anlayacağını varın siz düşünün...

Başkan 259 işçiyi temizlemiş... MHP'li büyük düşünüyor... Binleri temizleyecek... İşe işportacılardan başlamış zaten.

Peki ama Başkan'ın işten attığı işçiler niçin susuyor? Sanırsınız ki onlar Başkan'dan bir şeyler bekliyor... Soruyoruz... Başkan cömert... Onlara toplam seksen milyar lira tutarında kıdem tazminatı ödemeye dünden razı... Demek ki, MHP ile elde edilecek rant seksen milyarı kat kat çıkaracak... Ve susan işçiler bu 'tazminat yemi'ni kabul etmiyorlar... Belediyede kimi onsekiz yıl, kimi daha çok yıllarını geçirdikleri yerlerini korumak istiyorlar. Bu kazanılmış bir mevzidir...

Susan patlayacaktır.

Gittiğim yerde işte bunu gördüm.

Yine de okumaya değmeyen bir haber bu! Ne dersiniz?

Susuyorlar, asıl şimdi korkun onlardan!

Tuzla'da direnişin adı 'çadır'

Tuzla Organize Deri Sanayii Bölgesi'nde kurulu Cihangir Deri Fabrikası işçileri aylardır bir çadırda yaşıyorlar. 10'u kadın, toplam 48 işçinin sürdürdüğü bu direniş, fabrikada 6 ay önce gerçekleşen işçi kıyımı sonucu başlamıştı. Çünkü, Türk-İş'e bağlı Deri-İş Sendikası'nda örgütlenen işçiler patron tarafından "cezalandırılmak" istenmişti.

180 gündür bir çadırda kalan işçiler bölgedeki tüm deri işçilerinin gözdesi durumunda. Direniş, bu işçilerin desteğiyle devam ediyor.

Tuzla'da bir ay önce bir direniş çadırı daha kuruldu. Kopuzlar Deri Fabrikası işçileri de Deri-İş Sendikası'nda örgütlendiler. İşçiler yüzde 51'lik çoğunluğu elde etti. Bu faaliyeti öğrenen işveren de önlemini aldı. Fabrika dışından dostunu, akrabasını işyerinde sigortalıymış gibi gösterdi (69 kişi) ve böylece sendikal örgütlülüğü baltalamaya çalıştı. Bu göstermelik "işçi"lerle sendikanın yetkisi düştü. Patron, çalışanlara "Size sendikanın istediği ücreti vereceğim, ama oraya üye olmayın" teklifini getirdi. Kopuzlar Deri işçileri de bu tutumu protesto için, iş bırakarak çadıra yerleştiler. 30 deri işçisinin direnişi de patron sendikaya evet diyene kadar sürecek.

Bursa PTT memurları, yargılayanları yargıladı

Bursa PTT çalışanları, 24-25 Kasım 1994'te gerçekleştirdikleri bir eylemden dolayı, Bursa 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nce yargılandılar. Bir günlük iş bırakma eylemine katılan 740 memur hakkında, TCK'nın 236/1-2 maddelerine göre, 4 ay ile 1 yıl arasında hapis cezası isteniyor. Tüm Haber-Sen, çok sayıda üyesini Bursa'ya yığarak, davanın 26 mayıs günü yapılan ilk duruşmasının eyleme dönüşmesini sağladı.

Dava günü, Bursa Orhangazi Özgürlük Parkı'nda biraraya gelen kamu çalışanları, parktan sloganlarla mahkeme binasına yürüdüler. O gün destek için Bursa'da görev yapan memurların büyük kısmı çalışmadı ve "suç"a iştirak etti.

Dava günü, Tüm Haber-Sen'in örgütlü olduğu bütün il ve ilçe şubelerinin yönetecileri, Kamu Çalışanları Sendikaları Koordinasyon Kurulu'na (KÇSKK) bağlı tüm sendikaların genel merkez ve şube başkanları, diğer yöneticileri de mahkemeye gelerek destek verdi ve "Biz de bu suçu işliyoruz, bizi de yargılayın" dediler. Ayrıca Türk-İş, DİSK ve Hak-İş konfederasyonlarının yöneticileri, akademisyenler, partiler, demokratik kitle örgütleri de bu eylemi destekledi.

Duruşmaya çok sayıda savunma avukatı katıldı. İfade veren memurlar da "suç"u kabul ettiler. Hatta 740 memurdan hepsi hakkında dava açılmamıştı. Bunlar da salona geldiler ve "Bu suçu biz de işledik. Bizler de yargılanmak istiyoruz" diyerek savcılığa dilekçe verdiler.

Türkiye'de 740 kişi hakkında ilk kez böyle toplu bir dava açılıyor. Tüm Haber-Sen Genel Sekreteri Metin Koçhan, "Böyle bir davanın açılması bizim için kazanımdır. Bu dava meşruluğumuzun bir kanıtıdır. Türkiye kamuoyunda sendikal haklarımızı yeniden gündeme getirdik, bu vesileyle de sesimizi daha gür duyurduk" dedi.

Berlusconi'nin basın imparatorluğu Fininvest zor durumda;

Satıyorum, satmıyorum...

Ekonomi Servisi-İtalya'nın eski başbakanı, Forza Italia'nın lideri Silvio Berlusconi zor günler yaşıyor... Berlusconi için 'yaşamın zorlaşması', sola karşı seçimleri kaybetmesiyle başladı. Seçimleri sadece kaybetseydi belki bu kadar üzülmeyecekti, ama Mafya'nın kesin egemenliğinin olduğu Sicilya'daki sandıklardan, silme Forza Italia'nın çıkması, ünlü savcı Di Pietro'nun 'temiz eller' operasyonunda tüm çabalarını Berlusconi'nin basın imparatorluğu Fininvest ile Mafya'nın ilişkilerine yönelttiği şu günlerde gözleri yeniden Berlusconi'ye çevirdi...

Aslında Fininvest'in Mafya'yla sıkı ilişkileri ilk olarak, yakalanan ve yargı önüne çıkarılan Corleone ailesinin lideri Toto Riina'nın 'ötmesiyle' ortaya çıktı. Toto Riina, Fininvest'i ağabeyi Silvio Berlusconi adına yöneten kardeş Berlusconi ile görüşmelerini açıklaması ve her vergi ayında 'salgın muhasebe defteri yangın'ına uğrayan Fininvest'in muhasebe kayıtlarına polisiye bir baskınla elkonulmasıyla, vergi ödememek için Mafya'ya 2 trilyon ödendiği ortaya çıktı.

20 TV, 90 radyo, bir düzine gazete

Fininvest, İtalya'nın basın imparatorluğunun adı. Bünyesinde; 'Telecom-Italia' isimli bir verici ağı, 'Canale 5' gibi uluslararası bir kanal ile yüksek rating oranlarına sahip 20 kadar televizyon, 90 radyo ve bir düzine kadar da gazete barındırıyor. Tam anlamıyla bir basın tröstü olan Berlusconi'nin iktidara gelmesinde en büyük paya sahip olan bu imparatorluğun olanaklarından seçimlerde Forza Italia'nın sonuna kadar yararlanması diğer partilerin tepkisini çekmeye yetti...

Basit bir tröstleşme olayından çok, siyasal sistemin özgürlükçü ve eşitlikçi ortamına karşı bir tutum olarak değerlendirilen bu durum, Politikacılarla basın sektörünün birbirinden ayrılmasını sağlayacak yasal önlemlerin alınmasından, anti-tröst kanunlarının çıkarılmasına kadar değişik birçok öneriyi beraberinde getirdi ve basın sektörü üzerinde büyük tartışmalar yarattı... İtalya'nın son aylardaki bir numaralı gündem maddesi haline gelen bu konu, yerel seçimlerden hemen sonra haziran ayında basın üzerine üç soruluk bir referanduma gidilmesi kararına yol açtı.

Mecliste kabul edilen ve kamuoyunda "Fininvest'in ulusallaştırılması" adıyla tanınan tasarıya göre; herhangi bir grup bundan böyle üç kanaldan ve reklam pazar payının yüzde 40'ından fazlasına sahip olamayacak, politikaya atılanlar basın sektöründe yer alamayacaklar...

Tasarı'dan hoşnut olmayanların başında öncelikle Berlusconi ve sağ koalisyon ortakları geliyor. Yapılacak referandumda tasarının kabul edilmesi halinde, birçok televizyon kanalını elinden çıkartmak zorunda kalacak olan Berlusconi, aynı zamanda politikayla uğraştığından tüm basın kuruluşlarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya.

Peki kim alacak?

Bu noktada akla gelen ilk soru, Fininvest'in küçültülmesi ya da tamamiyle elden çıkarılması durumunda şirketler grubunu kimin alacağı... Değeri tam olarak tahmin edilemeyen şirketi alabilecek kadar güçlü bir gazete patronu yok. Satışın İtalya için büyük bir hata olacağını ve küçük parçalara bölünen basın sektörünün yabancı tekellerin eline geçmesiyle sonuçlanacağını söyleyen Berlusconi'nin yardımına Asya gökyüzünü satın almasıyla övünen ünlü İngiliz basın tröstü Rupert Murdoch yetişti ve Fininvest'e talip olduğunu, tamamı için 22 milyar doları hemen vermeye hazır olduğunu açıkladı...

Tüm bu olan bitenler, olayın aslında Murdoch ile Berlusconi arasında düzenlenmiş bir 'danışıklı dövüş' olduğunu gösteriyor... Tüm borsa uzmanları, Murdoch'un muhtemelen Fininvest'in parçalanması ile sonuçlanacak bir referandum öncesi bu grubu satın almak isteyecek kadar akılsız olmadığını ve asıl amacın Fininvest'in küçültülmesine kamuoyunda tepki uyandırmak olduğunu belirtiyorlar...

Böylesi bir 'ahlaksız teklif'e ilk ve 'en kahramanca' karşı çıkışı beklenmedik (!) şekilde Berlusconi yaptı ve "satışın küçük parçalara bölünerek yapılması durumunda Fininvest'in iki-üç yıl sonra bugünkü değerinin yarısına Japon, Alman, Amerikan yatırımcıların eline geçmesiyle sıranın ülkenin satışına geleceğini" söyledi.

Ve ağzındaki baklayı çıkardı: "Ulusal çıkarlar gereğince, şirket satılacaksa devlet tarafından satın alınması gereklidir."

'Özel mülkiyetin modası geçti'

Berlusconi'nin şirketler grubunu devlete satmak istemesindeki asıl neden, televizyon kanallarının rakip partilerin eline geçmesini önlemek ve zarar halindeki şirketi uygun bir fiyatla elden çıkarmak istemesi... Avrupa'da son zamanlarda esen ve ağırlıklı olarak Amerikan sinema sanayiine karşı oluşan anti-emperyalist rüzgarları da arkasına alarak yabancı sermayeye karşı çıkan Berlusconi, dünyanın birçok ülkesine yabancı sermaye olarak girmeyi de ihmal etmedi.. Dünyanın 32 ülkesinde basın sektörüne atıldı, hatta bir aralar Türkiye'de Kanal D ile ortaklık görüşmelerini sürdüren, ama sonunda program anlaşması yapan Fininvest'in Fransa'da 'La cinq', Almanya'da 'Telefünf', İspanya'da 'Telecinco' gibi kanalları bulunuyor.

Malî kriz içindeki firmasını devlete satabilmek için bazı 'küçük' yalanlara da başvuran Forza Italia'nın lideri, "Özel mülkiyetin kötü olduğunu" söylüyor ve ekliyor:

"Çok önemli bir noktadayız, ikibinli yıllar iletişim uygarlığının olacak ve en önemli araçlar görsel iletişim araçları olacak. Herşeyi özelleştiren bayan Thatcher, British Telecom'u özelleştirmedi!"

Her ne kadar İngiliz hükümeti, British Telecom'u 10 yıl once başlayan bir operasyonla özelleştirmiş ve 1992'den beri elinde hiç hissesi kalmamış olsa da, Berlusconi "özel mülkiyetin modasının geçtiğini" söylemekte ve malını devlete bir şekilde satmaya çalışmakta.

Satışı gerçekleştirebilmekiçin Dini hükümetiyle de görüşmelerde bulunan Berlusconi aradığı desteği tam olarak bulabilmiş değil. En sert muhalefeti komünistlerden gören Berlusconi, komünistlerce "Şoven söylemlerin ve ucuz popülist sloganların ardına sığınarak şirketini her türlü kontrolün dışına almaya çalışmakla" suçlanıyor...

Silvio Berlusconi... İtalya'nın medya devi. Sahibi olduğu basın imparatorluğu Fininvest "ulusallaştırılacak". Yapılacak referandumda tasarının kabul edilmesi halinde bir çok TV kanalını elden çıkarmak zorunda kalacak olan Berlosconi durumdan hoşnut değil.

Senin adın eskimez mavi bir deftere yazıldı

'Senin adın mavi bir deftere yazıldı
Eskimez bir mavi deftere
Adın
Yazıldı'

Şair Turgut Uyar, "Büyük Gurbetçi" adlı uzun şiirinin girişinde 3 Haziran 1963'te Moskova'da ölen Nazım Hikmet için bu dizeleri yazmıştı. Şiirin adının "Büyük Gurbetçi" oluşu da ilginçtir. Çünkü Nazım için belki de, kendi ülkesinde de "gurbette yaşayan şair" denebilir. Uyar "eskimez senin gurbetçiliğin" derken bir uzun süreci betimler gibidir... Ve dahası "gurbet bir meslektir." "Halksız bir yazarın acısını taşıyan" Nazım'dır. "Biraz uzak, biraz çıplak ve yayan", "sürer gurbetçiliğin" dizeleri ile bugün arasında da bir ilişki yok mu dersiniz? Evet, vasiyetinin yerine gelemeyişi alamında Nazım'ın gurbetçiliği sürmekte ve "ta ötelerde" mezarında "Yoldaşlar, nasip olmazsa görmek o günü, ölürsem kurtuluştan önce yani" der gibidir. Dahası Nazım kendisi ile ilgili tartışmalara güler gibidir...

Nazım bir sosyalist muhalif olarak yaşadı ve bedeller ödeyerek öldü. Nazım Hikmet tarihsel olarak oluşmuş bir tipoloji olarak yaşadığı dönemde ve günümüzde siyaset ve sanat ortamını etkiledi, değişik tartışmalara konu oldu. Özellikle de sosyal demokratlar Nazım'ı ehlileştirilmeye çalışıyor. Bu nedenle Nazım'ın 32. ölüm yıldönümünde Nazım'ı yeniden okumak ve anlamak, elbette eleştirmek, ama daha da önemlisi savunmak gerekiyor. Çünkü o "bereketli bir ırmak..." Tıpkı "Bizim Deniz" gibi, "Bizim Irmak..."

Kimlik sorunu

Nazım'ın mezarının getirilmesi üzerinden sürdürülen her tartışma önünde sonunda bir kimlik tartışmasıdır. Çünkü, Nazım sadece şiir, roman, öykü yazan nev-i şahsına münhasır herhangi bir "edebiyatçı" değildir. Nazım sosyalist bir sanatçıydı ve sanatçılık bu kimliğin oluşturucu organik bir parçasıydı. Nazım'ın kimliğini, "sanatçı" ve "sosyalist" olarak ikiye ayırıp, onu sistemin "ehil" insanı haline getirmek tarih dışına düşürmek anlamına geliyor. Bu nedenle zaman zaman yoğunlaşarak sürdürülen "Nazım'ın mezarının getirilmesi" tartışması kültürel görünüm üzerinden siyasal bir tartışmadır. Sorun sosyalist bir dünya görüşü, siyasal bir duruş ve siyasal kimlik sorunudur. Bunu anlamanın gizi ise Nazım'ın sosyalizm ve devrim düşüncesi ile hayatı ve şiiri arasındaki ilişkinin kavranmasıdır. Bu konuda Cemal Süreya'nın saptamalarına kulak verelim.

'Bereketli bir ırmak'

Cemal Süreya, Nazım için şunları yazmıştı:

"Nazım Hikmet'in önemi şurada: Bir devrim düşüncesini toptan üstlenmiş, sonuna kadar götürmek cesaretini göstermiştir. Öte yandan şiirinde –anlatımında, kullandığı imgelerde, dil tutumunda– düşüncesinin, hayatının, varoluşunun karşılığını bulmuştur. Başka şiirlerde görmeye alıştığımız, düşüncenin süs ve biçim olarak, iğreti olarak serpilişi, fikrin biçim cilveleri ve anlam oyunları halinde kalıp sırıtışı yoktur onda. Düşünce biçimsel olarak değil, yapısal olarak yerleşir Nazım Hikmet'in şiirine. Tümdengelmez onda düşünce. Daha çok hayatın verilerinden çıkışını yapar. Bu yüzden Tevfik Fikret gibi düşünceye boğulmaz. "Bereketli bir ırmak" gibi çoğala çoğala büyür. Nazım Hikmet, şiirini hayatıyla tam doğrulamış bir şairdir. Ama daha önemlisi, hayatını şiiriyle eksiksiz bir planda doğrulamayı da bilmiştir. Siyasal tutumdaki birçok şairin aksine, devrim düşüncesiyle şiirsel yük müthiş bir bütünleme içindedir onda. Ve bu, bizim şiirimizde Nazım Hikmet'e kadar rastlanmayan, dünya şiirinde de seyrek rastlanan bir özelliktir. Şiirsel onur yiğitlik tavrıyla bir arada gider Nazım Hikmet'te. Şiirin en büyük deneylerinden biri."

Tarih bilinci ve zaman

Nazım Hikmet için açığa çıkmış üç eleştiriden söz edilebilir: Kürt sorununda duyarsızlık ve Kemalizmin etkileri, kadın sorununda erkek egemen söylem, imgeler yoluyla Yahudiler'i aşağılaması...

"Saptama" olarak yapılan ve detaylandırılmayan bu eleştiriler daha çok siyasal düzeyden bir eleştiri gibidir.

Eleştiriler öncelikle Nazım'ın şiiri baz alınarak yapılmalıdır. Çünkü, şiirin kendi özgün zemini temel alınarak yapılacak eleştiri ve incelemeler Nazım Hikmet şiirinin kavranması bakımından önemlidir.

Öncelikle sol siyasal kültür içinde tarihsel eylem kavramının politika ile özdeş kavranması sorundur. Bu kavrayış, yorumlama ve değiştirme sorunsalını, aynı anlama gelmek üzere özgürleşmeyi salt siyasal bir süreç olarak ele alıyor ve değer yargılarını ona göre oluşturuyor. Böyle olunca da tarihsel eylemin sanat/şiir gibi diğer bileşenleri ya politika ile özdeşleştiriliyor ya da ihmal ediliyor. İnsanın hallerini politik hallere indirgeyen bu dar kavrayış doğal olarak sanatsal süreçlerin ele alınması ve değerlendirilmesi sorununu da "salt siyasal" bazda yapmakla bir eksiklik içine düşüyor.

Eleştirilerin "tarih bilinci, zaman ve mekan" başlığı altında da geliştirilmesi gerekiyor. Bilginin ve bilincin oluşumu ile zaman ve mekan arasındaki tarihsel bağ nedir? Nazım hangi koşulların ürünüydü? Nazım'ın varsa siyasal hatalarını ve şiirine dair olumsuz yanları "zorunlu kötülükler"le mi gerekçelendireceğiz. Eleştiriler bu sorulara da yanıt arayarak anlam kazanır?

Nazım okumaları

Nazım Hikmet şiiri genelde 65'lerden sonra, daha özelde ise 74'lerden sonra siyasal bir metin olarak okundu. 68 ve sonrası kuşağın Nazım şiiriyle böyle bir bağ kurduğu genel olarak söylenebilir. Bunun nedenlerinden birisi belkide Nazım'ın şiirinin yüksek sesli, bir alan şiiri olmasıdır. Ancak tekdüze bir Nazım şiiri yoktur. Nazım değişik zamanlarda değişik düzeylerde şiirler yazmıştır.

Nazım okumalarının negatif yanını belirleyen temel etmen, şiirin doğrudan siyasal eylemin parçası haline getirilmesidir. Bir kuşak onun şiirlerini daha çok siyasal bir metin gibi tüketti. Yani "bizim Nazım", yıllarca "nesir" olarak tüketilmiştir...

Kendi içimizde ise onu daha derinden anlamaya ve yeniden okumaya ne dersiniz?

VASİYET

Yoldaşlar, nasip olmazsa görmek o günü,
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni.
Hasan beyin vurdurduğu
ırgat Osman yatsın bir yanımda
ve çavdarın dibinde toprağa çocuklayıp
kırkı çıkmadan ölen şehit Ayşe öbür yanımda.
Traktörlerle türküler geçsin altbaşından mezarlığın,
seher aydınlığında taze insan, yanık benzin kokusu,
tarlalar ortamalı, kanallarda su,
ne kuraklık ne candarma korkusu.
Biz bu türküleri elbette işitecek değiliz,
toprağın altında yatar upuzun,
çürür kara dallar gibi ölüler,
toprağın altında sağır, kör, dilsiz.
Ama bu türküleri söylemişim ben
daha onlar düzülmeden,
duymuşum yanık benzin kokusunu
traktörlerin resmi bile çizilmeden.
Benim sessiz komşulara gelince,
şehit Ayşe'yle ırgat Osman
çektiler büyük hasreti sağlıklarında
belki de farkında bile olmadan.
Yoldaşlar, ölürsem o günden önce yani,
–öyle gibi görünüyor–
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni
ve de uyarına gelirse,
tepemde bir de çınar olursa
taş maş da istemez hani...

(1953, 27 Nisan.)

Niçin 'Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih'?

Emin KARACA

Benim ve benim de içinde bulunduğum devrimci kuşağın Nazım Hikmet'le tanışması 1960'lı yılların ortasıydı. Tanıtanların Nazım Hikmet'i bize o şekilde tanıtmalarında bugün uzaktan bakıldığında belki de mazur görülecek yanlar bulunabilir. Ancak bu masum gerekçe giderek sonraki on yıllarda bir Nazım Hikmet çarpıtılması halinde somutlaştı. Nazım Hikmet'i bizim kuşağımıza; salt/şair olarak tanıtıp, onu siyasi kişiliğinden ve kimliğinden soyutlayan iki Nazım Hikmet araştırmacısı başı çekiyordu: Kemal Sülker ve 2 Temmuz 1993'de Sivas'ta katledilen rahmetli Asım Bezirci...

1920'lerde girdiği komünizm dünyasında ve Türkiye Komünist Partisi üyeliği sırasında, örgüt olarak uğradıkları kanuni takibat yüzünden 100 yıla yaklaşan bir süre hapse mahkum edilen ve fiilen 17 yıl hapis yatan komünist bir kimliği, kişiliği yukarıda sözünü ettiğim araştırmacılar ve benzerleri; salt "camiden tutulup getirilmiş" bir tutuklu ya da hükümlü derekesine indiriveriyorlardı...

Burjuvaziye ve devlete böyle bir dayanak sunan Nazım Hikmet araştırmacılarının 90'ların dünyasında doğurdukları açık kapı; Nazım Hikmet'in devletle barıştırılması, ona eklemlenmesi operasyonuna bir ivme kazandırdı. Türkiye aydını cemmi gafir halinde ayağa kalktı: Nazım Hikmet'e vatandaşlık hakkı geri verilsin, yapıtları devlet kütüphanelerinde yer alsın ve mezarı Türkiye'ye getirilsin!...

Oysa ki; ben Nazım Hikmet'i gençlik yıllarımdan itibaren hakiki kimliğiyle; yani birey olarak insanlığı, şair olarak sanatçılığı, siyasi kişiliğiyle komünistliğini bir bütün olarak tanımaya çalışıyordum. Yukarıda belirttiğim çaba öne çıkmaya başlayınca, yıllardır sürdürdüğüm "Nazım Hikmet araştırması"nı artık günyüzüne çıkarmam gerektiğine inandım. Aşağı yukarı yirmibeş yıldır üzerinde çalıştığım "Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih" 1992 Mayısı'nda günyüzüne çıktı. 1993 yılı başlarında kitaplaştı. 1995 Şubatı'nda ikinci genişletilmiş baskıya ulaştı.

Bu çalışmamla; 1960'ların başından itibaren çarpıtılan, parçalanan, "herkese göre bir Nazım Hikmet" imajı sunan çabalara bir dur demek istiyordum. Şu ana kadar gösterilen tepkilerden böylesi bir amaçta başarılı olduğuma inanıyorum. Nazım Hikmet'i yerli yerine oturttuğumu sanıyorum.

"...Gizli Tarih" çalışmamda; "dört yaşında Halep'te paşa torunluğu", "14'ünden beri şairlik" eden, "19'unda Moskova'da komünist üniversite öğrencisi" olan altmışbir yıllık bir insan ömrünü ayakları üstüne bastırdığıma inanıyorum. Yani Nazım Hikmet salt 26 Ağustos 1922 şafağında Kocatepe'de "sarışın bir kurda benzeyen" "ulusal önderi" betimleyen bir şair değil; 941 baharında, Haydarpaşa Garı'nda mahkum Nazım Hikmet'in, mahkum Hikmet Kıvılcımlı'nın, mahkum Kemal Tahir'in, mahkum Fatma Nudiye Yalçı'nın, mahkum Emine Alev Şamilof'un sevkiyatını yaşayan, "Benerci Kendini Niçin Öldürdü?"de 1920'lerin komünizm dünyasındaki 3. Komünist Enternasyonal'in şekillendirdiği komünist Türkiye insanlarının atmosferini soluyan, "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim"de yine 1920-1950 yılları arasındaki Türkiye komünist kişiliklerini hüzünle anımsayan insan, şair ve komünist bir kişiliktir.

Ben "Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih"te herkesin kendine göre Nazım Hikmet'ini değil, "bizim" Nazım Hikmet'imizi anlatmak istedim.

İyi mi yaptım dersiniz?

Bir Ad Müzik ve Evrene Dönüşünce

Nazım Hikmet'e

Nazım kardeşim
mavi gözlü Nazım
mavi yüreğin
ve daha da mavi düşlerinle
sen ki karanlığa derin derin
baktığın zaman
en ufak bir kin duymadan
karanlığı bile mavileştirirsin
Nazım
Sen ki bir kadeh şarap
ve güzel bir kadının diziyle
üzerinde sevdanın halk bayrağı
dalgalanan bir deniz köşesiyle
ufukları ağartır bir pencere açarsın
her şeyin yok olduğu yerde
ve tepelerden taşlar yuvarlanır keyifle
kayıklara kadar / ve sokak fenerinin
altında /bir köpek düşlere dalar
Nazım
senin küçük sokak çalgıcılarınıgördüm
Galata Köprüsü üstünde/ senden
birkaç dize saklıydı / keman
kutularının içinde / söylemeye izinli
olduklarından başka / birkaç dize
bulutlara bakarak bekliyorlardı
onları söyleyebilecekleri günü
(bazan bir keman Nazım
sıkılmış bir yumruk gibidir/ ve sıkılmış
yumruğun içinde / bir kanat gizlidir)
Nazım
grevci dok işçilerini gördüm
vinçler direkler şiirler arasında
çuvallar sandıklar güller arasında
ve büyük geminin yanında
bekleyen iki mavi ışık
demir almak üzereydi gemi
(Kimbilir hangi yolculuğa?)
kavgaydı bu sevdaydı bu
ve sen Nazım kaptanıydın / sınırlardan
öteye yönelen bu / yolculuğun
Nazım
biri çıkıyordu geminin merdiveninden
kafeste kanaryalarıyla
papuçlarının bağları çözük
"günaydın" demesi gerekirken
"kırmızı" diyen biri
bir kadın ağlıyordu kapıda
balıkçı geçti kimsenin gözüne
ilişmeden saatinin içinde
tozlu camın altında
küçük bir balık bağırıyordu
sen duydun onu ben duydum
ve istedim ki/ en karanlık sözcüğü
vereyim de / apak olsun yeniden
direttim bugünkü gibi her zamanki gibi
hepimiz gibi
işte böyle, Nazım
Ama sen Nazım / hangi zindandan
gecenin hangi köşesinden / hangi
ölümden olursa olsun gülümsüyorsun
dünyanın gülümseyişini koruyan
o masmavi gülümseyişinle
Nazım kardeşim yoldaşımız bizim
Merhaba Nazım
Nazım
sen bizi öyle çok sevdin
biz seni öyle çok sevdik ki
küçük adınla çağırır herkes seni
herkes sen der sana
Fransa da Rusya da Yunanistan da
Aragon da Nazım / Neruda da Nazım
ben de Nazım
özgürlük ki adlarından biridir senin
o senin en güzel adın
Merhaba Nazım

(Yannis Ritsos/Türkçesi: Cevat Çapan)

"'Sen
Promete'nin çığlıklarını
kaba kıyım tütün gibi piposuna dolduran adam.
Kabil değil unutmam seni.
26 Eylül 1943
seni yapayalnız bırakıp hapishanede
bir üçüncü mevki kompartımanda pupa yelken
koşacağım memlekete.
Tren
bir güvercin gibi çırpınarak istasyona girecek
gözü yaşlı bir genç kadın
beş senenin ardından
kocasını getirecek.
O dem –ki boşverip istasyon halkına–
yanaklarından öperken sevgilimi
sen neşeli mavi gözlerinle bakacaksın
içimden bana.
O dem –ki yürekten herşey atılacak–
ekmek,
kin,
hasret."

Orhan Kemal
(15. 09. 1914 / 02. 06. 1970. Sofya.)

Güz Çiçeklerinden Nazım'a Çelenk

Niçin öldün Nazım?
Ne yaparız şimdi biz
şarkılarından yoksun?
Nerde buluruz başak bir pınar ki
orda bizi karşıladığın gülümseme
olsun?
Seninki gibi ateşle su karışık
acıyla sevinç dolu,
gerçeğe çağıran bakışı nerde
bulalım?
Kardeşim,
öyle yeni duygular, düşünceler
yarattın ki bende,
denizden esen acı rüzgar
kapacak olsa bunları
bulut gibi, yaprak gibi sürüklenir
yaşarken seçtiğin
ve ölümden sonra sana barınak
olan
oraya, uzak toprağa düşerler.
Al sana bir demet Şili
kasımpatlarından,
al güney denizleri üstündeki ayın
soğuk parlaklığını,
halkların savaşını, kendi
döğüşümü
ve yurdumun kederli davullarının
boğuk
gürültüsünü
kardeşim benim, dünyada nasıl
yalnızım sensiz,
çiçek açmış kiraz ağacının altına
benzeyen
yüzüne hasret,
benim için ekmek olan, susuzluğumu
gideren, kanıma
güç veren dostluğundan
yoksun.
Hapisten çıktığında karşılaşmıştık
seninle,
zorbalık ve acı kuyusu gibi loş
hapisten,
zulmün izlerini görmüştüm ellerinde,
kinin oklarını aramıştım gözlerinde,
ama parlak bir yüreğin vardı,
yara ve ışık dolu bir yürek.
Ne yapayım ben şimdi?
Tasarlanabilir mi dünya
her yana ektiğin çiçekler olmadan?
Nasıl yaşamalı seni örnek almadan,
senin halk zekanı, ozanlık gücünü
duymadan?
Böyle olduğun için teşekkürler,
teşekkürler türkülerinle yaktığın ateş
için.

Pablo Neruda

'Türk şiirinin N vitamini'

Evren EREM

Cemal Süreya, Nazım Hikmet için kullanır bu sözü, aynı sözü Garaudy'nin Picasso için kullandığını söyledikten sonra. Cemal Süreya'nın Nazım Hikmet üzerine yazdığı bu yazı şu cümleyle biter: "Okudukça yüzümüze kan geliyor." Peki, Nazım Hikmet nasıl okundu, nasıl okunuyor ve bu irdelemelerle yakından ilişkili, belki de onları önceleyen son bir soru(n): Nasıl okunmalı?

İlk ve temel zorluk, bence, Nazım Hikmet'in şiiri ile hayatı, hayat görüşü, siyasi, ahlaki tercihleri, öne çıkarmaları arasındaki ilişkileri bu okumanın merkezine yerleştirip yerleştirmemekte ortaya çıkıyor. Cemal Süreya, yukarıda andığım yazısında Nazım Hikmet'in şiirinde "marksizm ve tarihsel materyalizm yüzeyde politik tutamaklar halindedir" derken, Turgut Uyar, Nazım Hikmet'teki tutarlılığı, bütünlüğü "şiirini hayatından çekip çıkarmasına" bağlamaktadır. Dünya görüşüyle, kişisel tarihiyle, siyasi, ahlaki, devrimci duruşuyla bir bütün olarak kabul edebileceğimiz hayatına bakmak, hayatını okumak, Nazım Hikmet'in şiirine yaklaşmak, şiirini anlamak için ilk ve temel basamaksa, şiirinin özerkleştiği ve/ya da şiirinden hayata geri dönen zenginliklerin araştırılacağı alanları tespit etmede sıfır noktasında olmamak, aksine verili bir noktada olmak anlamına gelir.

Bu yaklaşımı hemen kökünden dinamitleyerek farklı –Turgut Uyar'ın durduğu noktaya çok yakın– bir bakış odağı Selahattin Hilav'dan gelmektedir: "Estetik açıdan güzel olan, yaşamın kendisinde, insanoğlunun etkinliğinde, dünyayı değişikliğe uğratan praksis'inde, duyarlılığında, yiğitliğinde, özverisinde kendini ortaya koymakta ve sadece, dile getirilmeyi beklemektedir." Bu durumda "dile getirilmeyi bekleyene" yapılacak estetik müdahale, yukarıda tanımlanan parçalanmanın, yani estetik müdahaleyi tanımada (anlamada) bir öncelik/ sonralık ilişkisi çerçevesinde yapay bir hiyerarşi oluşturmanın tam karşı noktasında durarak dile getirilmeyi bekleyenle dilin, estetik müdahalenin nesnesi olarak kabul edilecek şeyle estetik müdahalenin kendisinin birlikte doğması anlamına geliyor. Bu yaklaşımı benimseyip uygulayan çalışmalar yok değil; Selahattin Hilav'ın ilk önce 1974 yılında Türkiye Defteri'nde, daha sonra 1993 yılında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan Edebiyat Yazıları'nda yer alan yazısı, Nedim Gürsel'in Nazım Hikmet ve Geleneksel Türk Yazını (Adam Yayınları, 1992) ilk akla gelenler, eminim atladığım daha pek çok örnek var. Önemli olan, bu tür çalışmaların çıkış noktalarını ve durdukları açıyı iyi tespit etmek. Vitamine gereksinim duyan bünyeyle vitamin arasındaki doz ayarı buna bağlı, derim.

müzikhaller

Çığlık çığlığa yerine 'ev şin û şiwan e'

Ufuk DANIŞMAN

Daha önce ilk kez, "Deniz Koydum Adını" kasetiyle müzikseverlere ulaşan Metin ve Kemal Kahraman'ın; mayıs ayı içerisinde "Renklerde Yaşamak" isimli ikinci kaseti de basılıyor. Türkçe ve Zazaca söyleyen Metin–Kemal Kahraman, Dersim yöresinin halk ezgilerini kendi yaşamsal deneyim ve müzikal birikimleriyle ilginç, güzel bir düzlem de buluşturuyor. Yurtdışında yaşayan Kemal Kahraman'la, eski ve yeni çalışmaları üzerinde konuşuyoruz.

İlk kaset benim için hiç bilmediğim ama kendimi hiç de uzak hissetmediğim bir masalın ezgilerini sırtlamış gibiydi. Bu masal benim bugüne değin duymadığım, ancak sessizliğiyle bazı çağrışımlar yapan bir şeydi. Bana biraz bu masalı anlatır mısın?

– Bugünden geçmişe baktığımızda, elbette "yaşadıklarımız" bir masal dünyasının sisli perdesi ardından belli–belirsiz seçilebiliyor. Dolayısıyla masal nitelemesi bence yerinde. Biz Dersim'den geliyoruz. Orada sadece son demlerine tanık olduğumuz yaşam biçimi, bütün kültürel altyapısıyla birlikte tahrip edildi. Bundan arta kalan izler o masalsı dünyanın yalnızca ipuçlarını veriyor bizlere. Biz, bu dünyadan kalan izleri bir masal dünyası kurar gibi tamamlayarak yeniden şekillendiriyoruz.

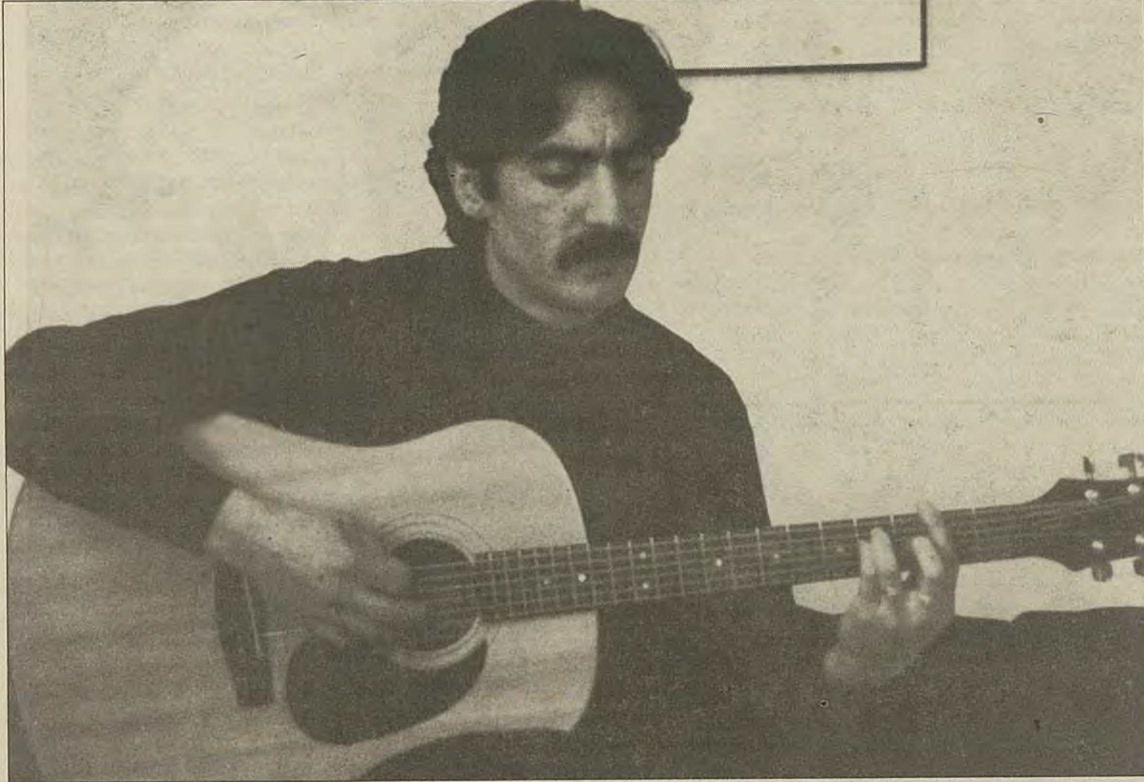
İlk kasette, bizim parçalanmış duyarlılıklarımızın doğrudan somutlayıcısı olan iki ayrı dil var. Bu iki ayrı dilin kendine özgü duyarlılıklarının ve dünyalarının farklılıkları beraberinde müzikal bir farklılığı da taşıyor. Bir de bunun yanısıra bu iki ayrı dünyanın taşıyıcıları olan bizim ve bireysel olarak yaşadıklarımızın içtenlikle dile getirilişi var.

Sanki "içtenliğin" sende kavram olarak farklı bir karşılığı var. Daha önce seninle yapılmış başka röportajlarda da buna sık sık değiniyorsun. Nedir senin için içtenlik?

–Kavramı anlam olarak farklı kullandığımı sanmıyorum. Ama benim için önemli olduğu doğru. Çünkü bence sanatta yaratıcılığın ve karşılıklı alışverişin ilk koşulu sanatçının içtenliğidir. Bugüne kadar kendi dışımızda oluşturulmuş "doğrular"ı yeterince tekrarlamaktan kendi gerçekliğimize yabancılaşmışlığımız sözkonusu. Kendi duygularımıza, duyarlılıklarımıza değil, hazır doğrulara sarılmak bizi bizden uzaklaştırıyor; bize bir şeyler söylemeye çalışan duygularımız–duyarlılıklarımız bastırılmış oluyor. Bence herkes kendi yüreğinin söylediklerine güvenmeli ve onun yol göstericiliğini kabul etmeli. Ancak böyle yapıldığında, sanatçı olarak "peygamber gerginliği"nden kurtulur, gerçek yaratıcılığın zenginliğini yaşayabiliriz.

Gerek şarkılarınızda–türkülerinizde, gerekse anlatımlarınızda dağın, ateşin, suyun, güneşin, ayın kimi zaman özneleştiğini görüyorum. Bir tür "Fabl" uyarlaması sanki. Nedir bunun kaynağı ya da amacı?

–Biraz önce de söylediğim gibi; Dersim'de son demlerine tanık olduğumuz dünya sadece insanı değil, tek tek bütün canlıları ve hatta dağı, taşı, ırmağı, güneşi, ayı vb. cansız varlıkları da bir canlı olarak kabul eder. Onların da bir tarihi olduğunu söyler, herbirine dair bir öykü mutlaka anlatırdı. Şimdi uzun uzun anlatmaya olanak yok, ancak bazı örnekler verebilirim: Örneğin "Düzgün Baba" bir dağdır. Yanındaki dağın adı da "Jale"dir ve Jale, Düzgün Baba'nın kızkardeşidir. Pülümür'de bizim yaşadığımız bölgede sayılamayacak kadar çok sayıda kutsal ağaçlar, dağlar, gözeler (su kaynağı) vardır. Gerçi bütün çevre yörelerde de mutlaka benzerleri bulunur. Bunların birbirleriyle kavgalarını, aşklarını anlatan öyküler vardır. Dolayısıyla dağları, güneşi, ayı, ateşli bir özne gibi algılamak bizim buluşumuz değil; içinden geldiğimiz kültürün bize aktardığı bir motif. Bu yaklaşım insanı; doğanın üzerinde, onu fethetmek zorunda olan bir varlık olarak değil; dağ, güneş, ay gibi doğanın bir parçası olarak kabul eder.

Eğer yanılmıyorsam çalışmalarınızda unutmaya ya da sessizliğe karşı çığlık çığlığa bir direnme var. Bu direniş beraberinde hüznü taşısa da umutsuz değil. Nedir sizin için "unutmak", "sessizlik", "hüzün"?

–Doğru. Çünkü bizim için yaşanmışın ve yaşayanın ciddiye alınmaması anlamına gelir ki, bu da öz olarak insanın kendini ciddiye almamasıdır.

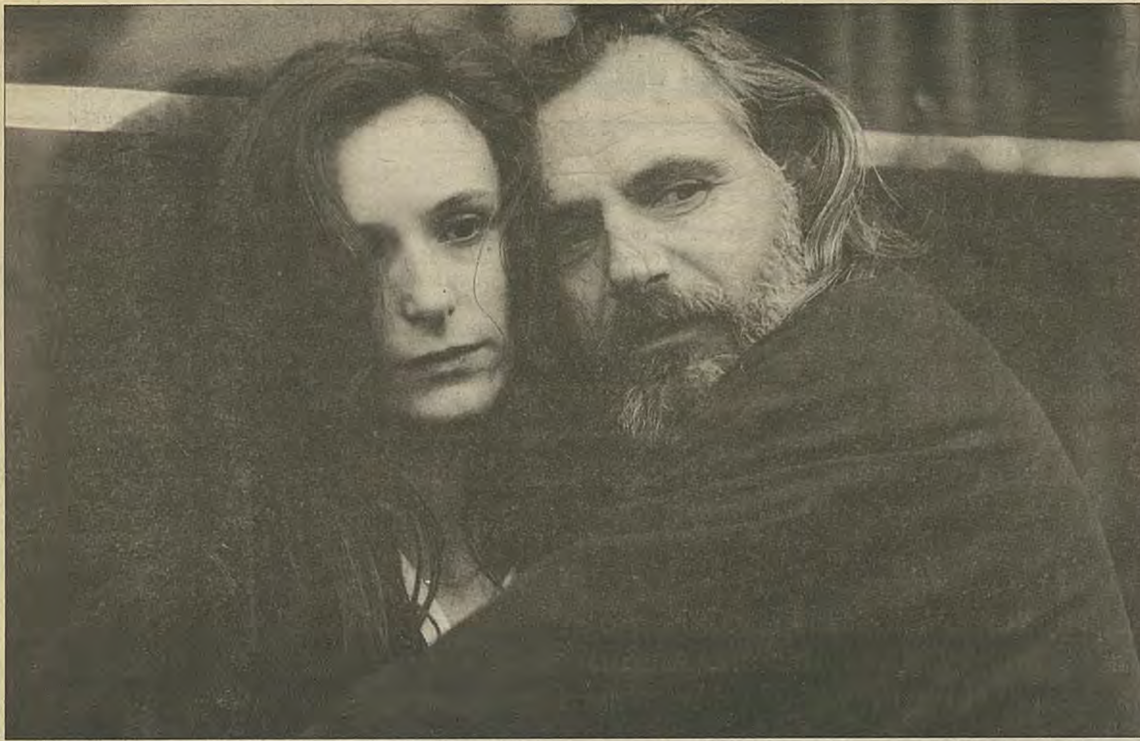
Sessizliğe karşı direnme ifadesini ise şöyle yanıtlayabilirim: Herşeyden önce içinde yaşadığımız toplum ve genelde dünya çıldırmanın eşiğinde... Artık alışmadığımız, bize doğal gelmeyen hiçbir vahşet örneği yok gibi. Bence insanın kirlenme yolunda ulaşabileceği en son sınır bu. Yani kirlenmenin sınırındayız. Bu hepimiz için geçerli. Çünkü içinde yaşadığımız toplumda varlıkları gerekçelendiren taraflardan biriyiz. Şarkılarımıza yansıyan direnmeye, çığlık çığlığa yerine "ev şin u şiwan e" (feryat figan) duygular daha iyi karşılıyor.

Yeni çıkacak olan kasetin adı "Renklerde Yaşamak". Nedir sizin için renklerde yaşamak?

–Bunu bir genel ve bir de özel anlamda yanıtlamak mümkün. Anadolu'da, yani alışılmış tanımıyla "uygarlıklar beşiği" denilen topraklarda yaşıyoruz. Onlarca farklı etnik kimlik bugün hâlâ, herşeye rağmen varlığını sürdürüyor. Her halk kendine has dili, kültürü, kısacası dünyasıyla var. Birbirlerinden etkilenerek aynılaştırdıkları 'doğrular'ı kadar, birbirleriyle çelişen doğruları da var. "Renklerde Yaşamak" bir anlamda, her halkın kendi 'doğru'sunu bir başkasına dayatma kaygısı taşımadan yaşayabilme isteğidir. Doğal olarak bunu biraz daha indirgersek: Her insanın bir tarihi, kendine özgü doğruları olduğunu kabul edip bunu başkalarına dayatmadan yaşama isteği olarak ifade edebiliriz.

"Deniz Koydum Adını" adlı kasette ve yeni kasette müzik aletlerinin kullanımından, melodilere ve sözlere kadar uzanan bir rahatlık seçiliyor. Bu rahatlığın kaynağı halk müziği ile buluşmanızdan mı kaynaklanıyor? Halk müziği kaynakları ile çalışıldığında nasıl bir denge kurulmalı? Bir de yaptığınız müzik için "asimile olmuş", "otantik değil" türünden eleştiriler için ne düşünüyorsun?

–Yaptığımız her yeni çalışmada hem diğer sanatçıların, hem de eski çalışmalarımızın eleştirisi sonraki çalışmalarımızı mutlaka etkiliyor. Bence genelde "nasıl yapmalı", "nasıl söylemeli"nin gerilimi çok fazla. Bu gerilimin ağırlığına kulak vermek kısırlaştırıcı bir kendini tekrara yol açabilir. Bu yüzden biz bu soruların yanıtını verip çalışmaktansa, çalışma bittikten sonra "nasıl yapmışız", "nasıl söylemişiz"in tartışmasını yapıp teorisini ondan sonra kuruyoruz. Çalışma süresince senin de söylediğin gibi, müzik aletlerinin kullanımından, melodiler ve sözlere kadar her konuda duyduklarımızın ve duyarlılıklarımızın yol göstericiliğinde; her türlü önkabulün baskısını olabildiğince uzak tutarak çalışmayı tercih ediyoruz. Dolayısıyla denge kendiliğinden nasıl oluşmuşsa onu öyle kabul ediyoruz. Bu önceden hesabı–kitabı yapılabilecek bir şey değil ki. Bu yüzden de "asimile olmuş" türünden eleştirileri pek fazla ciddiye almıyoruz.

Yağmurdan Önce filminin baş oyuncuları Katrin Cartlidge (Anne) ve Rade Serbedzıja (Aleksandr).

Savaşın kıyısından, bir ilk film: Yağmurdan Önce

'Barış bir istisnadır, kural değil!'

"Çığlıklarla geçti kuşlar, insanlar sessiz, beklemekten sızlıyor kanım"

Mesa Selimoviç

Ahmet URAL

...herşey şiddetle kirlendi. Çocuklar bile masumiyetlerini yitirdiler... Oysa az sonra yağmur yağacak...

Yüzyıllarca din ve milliyetçilik bahaneli savaşlarla, şiddeti ve yıkımı çok iyi tanımış olan Balkanlar'da, Makedonya Cumhuriyeti'nde bir Hıristiyan kasabası. Deniz kıyısında 12. yüzyıldan kalma bir Ortodoks manastırı. Pastoral yaşamın dinginliği, huzur veren çekiciliği içinde masum görünümlü keşişler ayin yapıyor.

Çocuklar saman ve küçük kuru dallardan yaptıkları bir çemberin içinde iki kaplumbağayı savaştırıyorlar. Kaplumbağaların çevresindeki çemberi ateşe verip onları ölüme terketmeden önce, babalarından çaldıkları bir avuç mermiyi de ateşe atıp zevk ve neşe içinde kaçışıp saklanıyorlar. Patlayan mermilerin ve yanan kaplumbağanın gölgesinde ayinleri bozulan keşişler henüz çocuklardan daha masum görünüyor. Ve çok geçmeden aynı kasabanın Hıristiyan milisleri, çocukların babaları, manastırı basıyor. Kardeşlerini öldüren gencecik bir Müslüman komşu çocuğu, Arnavut kızı Zamira'yı, intikam için arıyorlar. Onu, yalnızca "sessizlik yemini" etmiş genç keşiş Kiril, manastırdan kovulma bahasına saklıyor. Genç keşiş manastırdan kızla birlikte geceyarısı kovulunca anlıyoruz ki, manastırın ve keşişlerin masumiyeti orada bitmiştir. Günah ya da yaşam...

Sözler, yüzler, resimler...

Manchevsky, doğrusal bir öyküyü iki ayrı düzlemde işlemiş.

Birinci düzlem, senaryonun doğrusal anlatım bozulmaksızın, üç episoda ayrılmasıyla oluşuyor. Episodlar sırasıyla sözler, yüzler ve resimler adıyla sunulmuş. Yönetmen böylece filme tematik bir düzey ve ustaca kullandığı semboller dünyasını sokmayı başarmış. Bu da izleyicinin açıkça görebileceği gibi filme önemli bir lirizm sağlamış. Anlaşılan o ki senaryoyu da yazan yönetmen, edebiyatın araçlarını hareketli görüntüye uyarlayabilecek kadar her iki alanı da iyi tanıyor, biliyor.

Bilimkurgu dehası, ünlü (Fransız) romancı Ursula Le Guin, "sanat sözlerle anlatamadığımız şeyleri yine sözlerle anlatma çabasıdır" der. Yönetmen de onu doğrularcasına insan ilişkisinde sözlerin çoğunlukla önemli olmadığını resimler ve eylemlerle çarpıcı bir tarzda anlatmayı başarmış.

Sözler, sessizlik yemini etmiş genç keşiş Kiril, amcası Pulitzer ödülü sahibi savaş fotoğrafçısı Aleksandr Kirkov ve Aleksandr'ın çocukluk aşkı Hana'nın kızı Zamira'nın trajik kaderinin birleştiği anla başlıyor. Mekan Makedonya, manastırın çevresindeki Hıristiyan kasabası. Bütün bölüm boyunca yönetmen, tek insanî gerçeğin sözlere gerek duyulmaksızın Kiril ile Zamira arasında kurulan ilişki olduğunu anlatıyor. Çünkü ikisi de son kuşak komşu çocukları olarak artık birbirlerinin dillerini bilmiyorlar. Ve Bosna'dan yayılan savaş virüsü Makedonya'nın kardeş topluluklarını da yeniden etnik ve dinsel temelde bölmeye başlamıştır.

Yüzler adlı episod ise, savaşın dehşetini Londra'ya taşıyor. Londra'da Aleksandr ile aynı ajansta çalışan fotoğraf editörü Anne, savaşın dehşetini yalnızca fotoğraflardan izler. Bütün Batı'nın uzun zamandır yaptığı gibi... Ama şiddet, her yerde vardır. Londra'da oldukça lüks bir lokantanın göbeğinde, yani insanın olduğu her yerde. Ancak burada dikkat çekici bir nokta var. Bu belki de bir "kader"(!)

Çevre ülkelerin yönetmenleri metropol ülkelerle ortak yapıma kalkıştığında, mutlaka kendi insanlarını aşağılamak durumunda oluyor; kendi insanlarına, Batı'da yaşayan azınlıklara mutlaka Batılı gözüyle bakan bir yaklaşım senaryoya sızıyor. Bunun çarpıcı örnekleri Türk yönetmenlerde de görüldü. Sinan Çetin'in '"Berlin in Berlin"i, Tevfik Başer'in (son filmi "İki Yabancı" hariç) bütün filmleri, Anadolu insanına Batılı gözüyle bakış hatta aşağılama konusunda ilk akla gelen örnekler.

Manchevsky de filminde Londra'nın göbeğine zuhur eden şiddeti bir Balkan göçmeni aracılığıyla resmediyor.

Resimler, savaş karşıtı, barış yanlısı Makedonyalı fotoğrafçının eve dönüş öyküsünü anlatıyor. Hiç silah kullanmadan fotoğraf makinesiyle bir insanı öldürmek mümkün müdür? Bir resim, yaşama ölüm olarak dönebilir mi? Ya da ölümün resmi bir insanın bir başkasını öldürme nedeni olabilir mi? Aleksandr Kirkov eski sevgilisi Anne'e bir insan öldürdüğünü itiraf ettiği andan başlayarak ölümün resmini çekmeye başlıyor yönetmen. Yüzler ve resimler ölümün yüzleri ve resimleridir belki de...

'Zaman sonsuzdur'

Manchevsky'nin senaryoda kurduğu ikinci düzlem zaman boyutuyla ilgili. Yönetmen önce filmin kurgusuyla bize zamanın, tarihin bir kısır döngü olup olmadığını tartıştırmak ister gibi. Bu zenonvari paradoksal diyalektik, filmde iki ayrı unsurla da pekiştiriliyor. Bu, ilk kez Makedon keşiş aracılığıyla duyduğumuz bir cümleyle vurgulanıyor. Yönetmen, Ortodoks keşişe (time is never dies, circle isn't araund) "zaman sonsuzdur, çember yuvarlak değildir", biçiminde tercüme edilebilecek bir diyaloğu iki kez söyletiyor. Daha sonra aynı cümleyi Londra'da bir duvarda graffiti olarak görüyoruz. Ve nihayet aynı tema, Anne ile kocası arasında oldukça lüks bir lokantada geçen tartışmada yeniden vurgulanıyor. Anne hem hamile olduğunu, hem de boşanmak istediğini kocasına anlatmaya çalışırken, yönetmen kocasına şöyle dedirtiyor: "Biraz zamana ihtiyacımız var" ve aniden Balkan göçmeninin silahı ölüm kusmaya başlıyor. Nick'in cümlesi yediği kurşunla noktalanıyor; yaşamı da... Görüyoruz ki, artık Nick için zaman bitmiştir ve şiddet zamanı böylesine tüketebilir.

Le Guin roman kahramanı Sevek aracılığıyla tartıştığı 'eşzamanlılık ve ardışıklık hipotezi'ni romanda gerçekleştirdiği kurguyla kanıtlamaya çalışması, kahramanına: "Gerçek yolculuk geri dönüştür..." dedirtmesi gibi, ya da Tarantino'nun zamanı ele alışına benzer bir yaklaşımla, son sahneye geldiğimizde anlıyoruz ki, filmin başındayız yeniden. Çevrim tamamlanmış, herkes başladığı yere dönmüştür.

Çocuklardan daha masum görünümlü ayin yapan keşişler, intikam yeminlerini tazeleyen müslüman ve hıristiyan milisler ve ölüleri için ağlayan kadınlar... herşey şiddetle kirlendi; çocuklar ise masumiyetlerini çoktan yitirdiler... Oysa az sonra yağmur yağacak...

Yağmurdan Önce

(Before The Rain)
Yönetmen/Senaryo
Milcho Manchevsky
Görüntü
Manuel Teran
Müzik "Anastasia"
Z. Orrigiansky/ Z. Sapovsky/ G. Trajkovsky
D. Davutovsky
Oyuncular
Katrin Cartlidge (Anne),
Rade Serbedzija (Aleksandr)
Gregoria Colin (Kiril)
Labina Mitevska (Zamira)
Jay Viliers (Nick)
Silvije Stonajovska (Hana)
Yapım
Makedonya /İngiltere /Fransa
1994
"1994 Venedik Altın Ayı"
20 Mayıs–9 Haziran
Beyoğlu Beyoğlu Sineması

METO' BİYOGRAFİ' LER

Met - Üst

muhteşem bir hayat beceriksizi

YILDIRIM ÖNAL

–bir–

(yerli sinema kendi kendisi'ne hiç malzeme gözüyle bakmamış neredeyse!. biyografi türü filmler neredeyse hiç yok!. oysa öylesine ilginç, renkli türkçe–sinemaskop filmlik, dram–komedi hayat öyküleri mevcut ki... neden olmamış acaba)

–iki–

(Yoksulluk, yoksunluk, delilik, sakarlık, fakirlik, köylülük, özürlülük, suçluluk, ruh düşkünlüğü, budalalık, sapkınlık, aykırılık, bağımlılık, anlaşılmazlık, bedbahtlık, özgünlük, meziyet, tercih–bedel, çile ve hülya!. her alandaki bütün deha sanatçıların hayat–sanat hamur muhtevalarında bunlardan var!. bunlara coğrafik başka türlü baharatlar da eklenebilir belki!. dışardan, normal gözle eksiklik gibi görünen bu tür özellikler, aslında başka hayat ve sanat ürettiren kıl–tüyrük erdemlerdir!. yalnız bu maraz sayılan özel durumları, esmer addederek, fıstık ile badem ile beslemek gerekir!. onlar muhteşem hayat beceriksizi'leri'dir!. özellikle bu hayat beceriksizlikleri bir tercih sonucuysa, yani ortada bir sürü doğru ve konforlu seçenek dururken onlar e hiçbiri şıkkını seçmişlerse, en azından saygı duymak, ilişmemek gerekir!. çünkü onlar, dramlarının farkında olan insanlardır!. ömürlerini bir kobay gibi kullanarak hayata ve sanata yeni kekremsi tadlar ilave ederler!. dünyada dostoyevski'den daha budala, kafka'dan daha sünepe bir adam var mıdır, karl marks aşkına!. ve onların ellerinde sanat adı verilen muhteşem bir aklanma biçimi vardır!. hayatta kendilerini kobay gibi kullanarak sanatta büyürler koskocaman insanlar olurlar!. onlar dramlarının farkında olan insanlardır!. ne zaman, ne hayat, ne de başka insanlar, onların ellerine su dökebilirler!. çoğu zaman onların hayatlarına ve sanatlarına öküzün trene baktığı gibi bakarlar –öküz lafın gelişi, yâni pek anlamazlar)

–üç–

(bu ülke'de bilinçaltı'lar bile oto–kontrollü, sansürlü ve korunumludur!. sarhoşken, zıvanadan çıkmış, zincirleri kopmuş bilinçaltılarda bile tuhaf bir oto–kontrol mevzubahis!. bunu bütün zamanların en iflah olmaz keş'i üstad neyzen tevfik'in kipatlarını gözönüne alarak sürç–ü lisan eyliyorum!. kendisini, hayatını, beşiktaş iskelesi meydanına suç'muş, koskoca neyzen'de bile sansür mevcut!. şöyle ki kipat önsözlerinde bugün bile anlaşılan çok arı, çok duru bir türkçe kullanırken, şiirlerinde farsça–arapça sözcük ve tamlamalardan gözgözü görmez!. son dizeleri genellikle "sıçarım, sikerim" gibi nezih (!) yüklemlerle biten dörtlükler– şiirler, çoğunluk hastane ve tımarhane duvarlarına yazılmıştır!. sarhoş bir el veya dil, doğru dürüst "bijuteri" bile diyemezken, o farsça–arapça sözcük veya tamlamaları nasıl yanyana getirmiştir!. koca neyzen'in ayıklığı türkçe, bilinçaltı arapça–farsça mıdır acaba!. neyzen tevfik, herşeyi sıfırlamış, yokuş aşağı el freni patlamış neyzen tevfik, sanki o şiirleri "halk anlamasın" kaygısıyla kaleme almış gibi!. tebaa'ya seslenir gibi değil de, onu anlayacak ve maruz görecek, ona marjinal diyecek, saygı duyacak bir entel ulema'ya yazılmış gibi'dir!. bu ülke'de bilinçaltı'lar bile kontrol altındadır!. insanlar sadece, cinnet getirirken özgürce dağıtabiliyorlar sanki)

–dört–

(alkol komalarına girdikçe gazete manşetlerinde okurduk!. perşenbe günleri gelince radyo tiyatrosu'nda duyardık!. bazen dizi çekerdi, haftada bir siyah–beyaz TRT'de seyrederdik!. o kofti TRT tekniğiyle aynı anda 28 kişiliğe bürünür, döne döne döktürürdü!. doğrusu çocucaktık, fazla bir bok anlamazdık lakin yine de telaşına müthiş saygı duyardık!.

alkol'ün tezahürü olsa gerek, aktarmalı bir sesi vardı!. en istanbul sözcüklere ipsala, pötürge, harran ovası gezdirir gibiydi!. mimikleri, sesinin ritmine göre uygun adım giderdi!. âlel acel geçiştirilmiş, hiç de iyi işlenememiş bir dostoyevski roman tipi gibi'ydi!.

tiyatroyla başlamış, sinemayla devam etmiş, televizyonla noktalamış serüvenini!. öldüğünde son çektiği televizyon dizisi'nin dublajı yetim, dublajsız kalmış!. yine de "stella, stella" diye inleyen TRT dizilerini şimdi bile taklit eder olmuşuz!.

yılmaz güney'in zavallılar filmiyle, yabancı şahvet düşkünü filmi arasında gidip gelen ruh hallerinde görünürdü!. gözünün biri akşamdan kalma, biri de takmaymış!. öldüğünde 51 yaşındaymış ve öldüğü an zart diye göz çukurundan fırlayan takma gözü kimbilir şimdi nerde, nasıl, niye bakıyordur hayata!.

merhumu iyi bilirdik!. tanrı rahmet ve anason eylesin!.

Etnik temizlik ya da birliği korumanın yolları

Tevfik ARSLAN

Etnik temizlik kavramı, günümüzde Sırplar'la birlikte hatırlandı. Oysa bu kavram demokrasi havarisi bütün ülkelerin tarihinde yeralıyor. Bosna... Ve Mostarlı bir kadın, doğduğu, büyüdüğü belki de aşık olduğu kenti, dün beraber yaşadığı insanlar yüzünden terk ediyor. Etnik temizlik bu işte.

Etnik temizlik, milliyetçiliğin doğuşuyla kurumsallaşıyor ve en uç boyutlarına varıyor; soykırıma kadar uzanıyor. Saf etnik temizlik yaklaşımında, bir topluluk ya topraklarını terkediyor ya da ölümü göze alıyor. Etnik temizliğin dini örtü altında ilk örneğini İngilizler veriyor. Etnik temizlik kavramı, günümüzde adeta Sırplar'la birlikte hatırlanır olmasına karşın, bugün liberal geçinen ve demokrasi havariliği yapan bütün ülkelerin tarihinde yeralıyor.

Yugoslavya'nın dağılmasının ardından yerel güçler arasında patlayan çatışmalar, etnik temizlik (ethnic cleansing) kavramının ulus-devlet yaratmanın önde gelen araçlarından birini oluşturduğunu yeniden ortaya çıkardı.

Etnik temizlik kavramı, günümüzde adeta Sırplar'la birlikte hatırlanır olmasına karşın, bugün liberal geçinen ve demokrasi havariliği yapan bütün ülkelerin tarihinde var.

En genel anlamıyla etnik temizlik, "güvenilmeyen" bir insan topluluğunun dini veya etnik ayırım nedenleriyle ya da siyasi, stratejik, ideolojik kaygılarla -belki de bunların hemen hepsinin karışımı bir yaklaşımla- belli bir toprak parçasından çıkarılması biçiminde anlaşılabilir. Bu tanımın bir kefesinde kovma, zorunlu göç ve nüfus değişimi varken, diğer kefesinde ise sınırdışı etme, katliam ve soykırım durmaktadır.

Dini temizlik

Etnik temizlik, tarih içinde çeşitli biçimler alıyor. İ.Ö. 8. yüzyıla uzanan bir süreçte etnik temizliğin örnekleri görünmesinin yanısıra ilk özelliklerini Ortaçağ'da almış durumda. Bu dönemde dini kaygılar

önplana çıkıyor ve "inanmayan" azınlıklar -Katolik ya da Protestan/Müslüman ya da Yahudi- dini temizlik konusu oluyorlar. Yaşadıkları toprakları terketmeyen topluluklar ise, din değiştirmek zorunda kalıyorlar. Kırım ve kovma, dini temizliğin baş yöntemleri arasında yer alıyor. İmparatorluklar içinde kolektif kimliğin dini temelde oluştuğuna dikkat çekmek gerekiyor.

Katolik ve Protestanlar arasındaki kanlı kırımlar bir yana bırakılırsa, Yahudiler kovulma yöntemiyle birçok kez karşı karşıya kalan dini toplulukların başında yer almaktadır. Yahudiler, 1290'da İngiltere'den, 1306'da Fransa'dan, 1349-1360 arasında Macaristan'dan, 1394 ve 1490'da Provence'dan, 1421'de Avusturya'dan, 1445'de Litvanya'dan, 1494'de Krakov'dan, 1497'de Portekiz'den ve bazı Alman kentlerinden birçok kez kovulmuşlardır. Bu konuda İspanya, önemli bir örnek oluşturmaktadır. 1391'de Yahudi kırımını deneyen İspanya 1492'de Yahudiler'i kovmuştur. Bunun ardından da 1502'de Müslümanları topraklarından çıkarmıştır. Geride kalan Müslümanlar 1526'da zorla Hıristiyanlaştırılmış; 1609-1614 arasında da Moriskolar (din değiştiren Müslümanlar) ülkeden kovulmuştur.

İlk Müslümanları Mekke'den Medine'ye davet eden Yahudiler'in daha sonra başına gelenler ise islamcıların tartışmaya yanaşmadıkları bir konudur.

Etnik temizlik

Etnik temizlik, milliyetçiliğin doğuşuyla kurumsallaşıyor ve en uç boyutlarına varıyor; soykırıma kadar uzanıyor. Saf etnik temizlik yaklaşımında, bir topluluk ya topraklarını terkediyor ya da ölümü göze alıyor.

Etnik temizlik milliyetçiliğin doğuşuyla kurumsallaşmasına karşın, dini örtü altında ilk örneğini ise, İngilizler vermişlerdir. 1640'lar ve 1650'lerde savaş yorgunu ve nüfuslarının neredeyse yarısını kaybetmiş Katolik İrlandalılar, bu durumu iyi değerlendiren İngilizler tarafından 1688'e kadar süren bir dönemde Ulster'den çıkarıldılar. Bu grubun topraklarının yüzde 80'ine İngilizler ve İskoç Protestanlar elkoydu. Bu temizlikten Londra'nın amacı, Katolik İrlanda'nın Katolik İspanya'ya ya da Fransa'ya üs vermesini engellemekti!

Kuzey Amerikalı yerlilerin dağıtılması ve imha edilmesi ise, etnik temizlik olarak anlaşılabilir. Uzun yıllar süren ve 19. yüzyıla kadar sivil beyaz yerleşimciler tarafından sürdürülen bu işlemin amacı, toprak kazanmak ve kazanılan toprağın sınırlarını güvenlik içine almaktı. Bu işlem 1830'a kadar sürdü. 1862'de çıkan bir yasayla ise Kızılderililer'in fethedilemeyen toprakları beyaz yerleşimcilere açıldı. 1866'dan sonra da federal hükümet Kızılderililer'i rezervasyonlara koymaya başladı. Bu tarihe kadar denetim altına alınamayan Siyular, Komançiler ve Arapaholar ayaklandılar ve tabii ezildiler.

Afrika'dan ağır koşullar altında Kuzey Amerika'ya getirilen siyahların durumunda ise, köle yapılmak istenen bir topluluğun ülkeye ithali gündeme geliyor.

Batılı kaynaklar, 19. yüzyılın en önemli etnik temizlik girişiminin ise, Osmanlı döneminde Ermeniler'e karşı gerçekleştirildiğini kabul ediyorlar. Abdülhamit döneminden başlayarak 1915'e uzanan bir süreçte Ermeniler'in Anadolu'dan çıkarıldıkları vurgulanıyor. Abdülhamit'in önce sessiz onayı ve ardından teşvikiyle Kürt beylerinin Ermeni köylülerinin üzerine yürümesi, 1894'de düzenli Osmanlı birliklerinin de katılmasıyla 200 bin Ermeninin hayatını kaybettiği iddia ediliyor. 1915'de ise, 1.5 milyon Ermeninin tehcir sırasında öldürüldüğü/öldüğü ileri sürülüyor. Yerli kaynaklar ise, tehciri kabul etmelerine karşın, kayıp rakamlarını daha düşük veriyor ve aynı dönemde eşit sayıda Türkün de hayatını kaybettiğini kaydediyorlar. Osmanlı arşivinin tasnifinin çok yakın tarihlerde başlaması ve döneme ilişkin belgelerin sadece ufak bir bölümünün incelemeye açık olması, tartışmaların siyasi arenada devam edeceğini ortaya koyuyor.

20. yüzyılın ortalarına doğru etnik temizlik, artık tamamen etnik temelde gerçekleşmeye başlarken, paranoyak bir faşist milliyetçilik, "yabancı" grupları "etnik saflığa" ölümcül bir tehdit olarak görüyordu.

Nazi kampanyalarında etnik temizlik doruğa ulaşıyor ve Yahudiler'in toplu imhası gerçekleşiyordu. Holocaust diye anılan temizliğin unsurları arasında sürgün, kovma, nüfus transferi, kırım ve soykırım bulunuyordu. Yani tam ve kesin sonuç. Ancak, 1933-1945 arasında 6 milyon Yahudi katledilirken, 250 bin Roman (Çingene) ve 250 bin homoseksüel de Nazilerce yokedildiler. Naziler ayrıca, işgal ettikleri Polonya topraklarından 1.2 milyon Polonyalıyı ve 300 bin Yahudiyi sürdüler. Sürgünler önceden habersiz, gece yapılıyor ve sürgüne gönderilen ailelerin 15 dakika ila 2 saat içinde toplanması isteniyordu.

Hitler, "tersine etnik temizlik" denilebilecek bir hareketi de gerçekleştirdi ve Doğu Avrupa'daki etnik Almanlar'ı, Polonyalılar'dan boşalttığı Batı Polonya'ya yerleştirdi. 1942 baharı itibariyle 700 bin etnik Alman, Baltık ülkeleri, Bukovina, Güney Tirol ve diğer yerlerden taşınarak Hitler'in Almanlaştırmak istediği topraklara yerleştirildiler (İsrail de benzer bir yöntemi günümüzde sık sık kullanıyor).

Hitler'in sonu yaklaşırken, bu kez de Almanya'ya doğru ilerleyen Sovyet orduları önlerine çıkan Almanlar'ı sürmeye başladılar. 2 Ağustos 1945'de Potsdam'da yapılan toplantının ardından ABD, İngiltere ve SSCB, yaklaşık 12 milyon Alman'ın Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan temizlenmesi kararını aldılar. Bunların 2.1 milyonu savaş, hastalık, soğuk ve açlıktan öldü.

1945 sonunda Stalin'in onayıyla Çek hükümeti, 25-30 bin Macarı ülkeden kovdu. 1946'da ise Macaristan ve Çekoslovakya yönetimleri nüfus değişimi yaptılar; karşılıklı olarak 33 bin Slovak ve 31 bin Macar yer değiştirdi.

Neden Balkanlar?

Bundan sadece 50 yıl önce Nazi kuklası bir devlet kuran Hırvatlar'ın (bugünkü Hırvatistan ve Bosna Hersek'i içine alıyordu) Ustaşi olarak bilinen aşırı milliyetçileri, topraklarında yaşayan 2 milyon Sırp'ı "milli birliğe tehdit" ve "pislik" olarak görüyordu. Haziran 1941'de bir davette konuşan dönemin Hırvat Eğitim Bakanı şunları söylüyordu: "Sırplar'ın üçte birini öldüreceğiz, üçte birini bu topraklardan kovacağız, geriye kalanını da Katolik olmaya zorlayarak, Hırvatlar arasında erimelerine yolaçacağız". Aynı ay Batı Bosna Valisi Viktor Gutich, Banya Luka'da yaptığı bir konuşmada, "Bu kent ve bütün Hırvatistan Sırp pisliğindan tamamen temizlenecektir" diye haykırıyordu. Ardından da etnik temizliğin uç noktalarından biri olan toplu kırım başlıyordu. Örneğin, Bosna'ya bağlı bir kasaba olan Sanski Most'ta 2 bin yerel Sırp, üç gün süren idamlarda ortadan kaldırıldı. Diğer köylerde Sırplar kiliselere doldurularak yakıldı. Kaçmak isteyenler kurşunlandı, öldürülenler çukurlara dolduruldu, nehirlere atıldı. Tuna Nehri'ne atılan cesetler nedeniyle Nazi yetkililerinin 1941 yazında nehirde yüzmeyi yasakladıkları biliniyor. Ustaşiler'in 1941 Mayıs ve Ekim aylarında 300-340 bin Sırpı öldürdükleri tahmin ediliyor.

Naziler ve müttefikleri, Sırp katliamını sürdürdüler. Yugoslavya'nın bazı bölgelerini işgal eden Macarlar, Ocak 1942'de iki büyük Sırp köyünü yerle bir ettiler ve Voyvodina'nın başkenti Novi Sad'da 15 bin Sırp ve Yahudiyi öldürdüler. Bunlardan 2 bini donmuş Tuna'nın üzerinde delikler açılarak nehre atıldı. Bulgarlar da, Güney Sırbistan'da birçok köyü haritadan sildiler.

Toplam olarak 750 bin Sırp, 60 bin Yahudi ve 25 bin Çingene öldürüldü. İşgal ettikleri bölgelerden Bulgarlar 120 bin, Macarlar 70 bin Sırp'ı söküp attılar. Sürgüne gönderilenlere 24 saat önceden haber veriliyor ve yanlarına sadece 6 dolara eşit düzeyde para almalarına izin veriliyordu.

Hırvat ordusu Mayıs 1945'de teslim olunca, İngilizler ellerindeki Hırvat esirleri hemen Mareşal Tito'nun partizanlarına devretti. Hırvat birlikleri, Yugoslavya sınırları içine getirildi ve Slovenya'da 5 bini hemen, 40 bini de birkaç gün içinde kurşuna dizildi. Sırp partizanlar, Hırvatları ülke içinden yürüyerek geçiriyor, halkın esirlere ekmek, su vermesini engelliyorlardı. Yolculuğa dayanamayanlar hemen kurşuna diziliyordu. Toplam 100 bin Hırvat'ın kurşuna dizildiği tahmin ediliyor. Savaş sırasında her 10 Sırptan birinin öldüğü hesaplanırken, her aileden de bir ölü çıktığı tahmin ediliyor.

Anıların intikamı!

Bir insan ömrü içinde olan bu olaylar nedeniyle Balkanlar'da anılar hala yaşıyor. Ülkede çatışmaların başlamasıyla birlikte, gönüllü ve zorunlu iç göç hareketleri de başladı. Hırvatistan bağımsızlığını ilan etmeden önce bile 20 bin Sırp, bu ülkeden kaçtı ve Voyvodina'ya yerleşti. Daha 1992'de sadece Sırbistan'da büyük çoğunluğu etnik Sırp olmak üzere, 158 bin mülteci bulunuyordu. 3 Mart 1992'de Bosna bağımsızlığını ilan edince de 420 bin mülteci yollara düştü. Çeşitli bölgelerden 50 bin etnik Macar ise derhal Macaristan'a göç etti. 200 bin nüfuslu Sancak'dan 70 bin Müslüman evlerini terketti.

Köy ve kasabaların boşaltılmasında çeşitli yöntemler kullanıldı. Turalici köyü örneği gözönüne alınırsa, Sırp milisler önce köyü kuşattılar, tüm iletişimini kestiler, ev ev dolaşarak herkesi köyün dışına çıkardılar, evlerdeki elektronik eşyaları yağmaladılar ve köyü ateşe verdiler. Kimse ölmemişti, hatta köylülerin gitmelerine de izin verdiler. Ekonomik yanı da olan "nazik" etnik temizlik böyle oluyordu! Etnik temizlik hareketinden Sırp düzenli birlikleri hep uzak durdu, temizliği yapan yerel milislerdi!

Sırplar'ın etnik temizlik konusunda "yaratıcılığına", diğer bir örnek ise, savaş esiri kampı uygulaması. Bu kamplara esir düşen karşıt milislerin yanısıra sivil erkekler de dolduruldu. Bu sivil erkeklerin eşleri uyarılarak, aile olarak bölgeyi terketmeleri halinde erkeğin de serbest bırakılacağı bildiriliyordu. Kadının elinden bir kağıt alındıktan sonra erkek de serbest bırakılıyor. Bihaç'ta 5 bin Müslüman aile böyle bir etnik temizliğe uğradı.

Çatışmalar giderek yoğunlaşırken, 1994 sonu itibariyle dağılmış eski Yugoslavya toprakları üzerinde her etnik gruptan tahminen 5 milyon mülteci bulunduğu kaydediliyor.

Sırp etnik temizlik uygulamalarının bir hedefi de kadınlar oldu. Çatışmalar boyunca büyük çoğunluğu Müslüman olmak üzere, (Hırvatlar da dahil) 30-50 bin arasında kadına tecavüz edildiği tahmin ediliyor. Sırplar'ın "tecavüz kampları" kurdukları iddia ediliyor. Bazı Sırp milisler de kendilerine "tecavüz et" emri verildiğini itiraf ediyorlar. Benzer bir yöntemi II. Dünya Savaşı sırasında Japonlar, Koreli ve Filipinli kadınlara uygulamışlardı. Kaçırdıkları Koreli ve Filipinli kadınları "ordu genelevleri"ne kapatan Japonlar, günümüzde bu ülkelerin kadınlarından özür diliyorlar.

Sıradan anlayışlar

Eski Yugoslavya'da insanların gözlerini kör eden etnik çatışmaların bir nedeni de, sıradan insanların birbirlerine bakışlarını yönlendiren milliyetçi anlayışlar.

Hırvatlar, ulaştıkları yüksek yaşam standardı ve "Avrupalı kimlikleriyle" diğer etnik gruplara tepeden bakarken, Sırplar ise, Hırvatlar ve Slovenler'i Avusturyalı ve Alman efendilerine kolayca boyun eğen bir topluluk olarak görüyorlar.

Sırplar, Bosnalı Müslümanları çıkarlarını korumak amacıyla Osmanlı döneminde Müslümanlığı kabul eden "dönmeler" olarak nitelendirirken, Bosnalı Müslümanlar kendilerini yönetici, kentli bir topluluk olarak görüyor ve Sırplar'ı da köylülükten kurtulamamış bir halk olarak değerlendiriyor.

Sırplar ise 400 yıllık Osmanlı yönetimine kendilerinin başkaldırdığına, mücadeleci ve devlet kuran bir halk olduklarına inanıyor.

Savaş, önyargı ve milliyetçilik, eski Yugoslavya'yı kan gölüne çevirmiş durumda. İleriki yıllarda kendi sınırları arkasına gizlenmiş, içine kapalı, her zaman "düşmanlarla çevrili", tek renkli "ulus-devletçik"ler ortaya çıkacak anlaşılan.

Ülkemizin Sung Çiang'ına dair

Serdar ÇAKMAK

"Su Kıyısında romanında, Sung Çiang toprak ağası sınıfının bir üyesidir. Ayaklanmış olan köylülerin safına bir solucan gibi sızar, Liangşan dağı isyancılar ordusunun önderliğini ele geçirir, uzlaşmacı bir çizginin "af olunma ve imparatorun saray erkanının emrinde yeniden hizmete alınmayı bekleme" çizgisinin propagandasını yapar ve köylü devrimini alttan alta çökertmeye çalışan aşağılık bir yaratık, feodal hanedanlığın aşağılık bir uşağı haline gelir."

Yukarıda okuduğunuz cümleler 4 Eylül 1975 tarihli Renmin Ribao (Halkın Günlüğü) gazetesinin "Su Kıyısında Romanının Eleştirisini Derinleştirip Yaygınlaştırın" adlı makalesinden alınmıştır. (Bu makale 12 Eylül 1975'de Peking Rundschau dergisinin 37. sayısında yayınlanmıştır.) Mao Zedung'un önderliğinde yazılmış ve yayınlanmış olan bu makalenin esas amacı Çin halkını teslimiyetçiliğe karşı duyarlı kılmak idi.

Çok evvelden okuduğum sözkonusu makaleyi büyük bir zevk duyarak tekrardan hatırladım. Sebebine gelince, son haftalarda ülkemizde maalesef devrimci olarak kendini tanıtmayı pek seven, ama hiç de öyle olmayan "hikmeti" ve gücünden hiçbir zaman sual olunmazmış gibi görünen komprador "Marksist"imiz Doğu Perinçek'in karşı–devrimci icraatlarıdır.

Zira bilinenin tersine kahramanımız, Mao Zedung gibi meşru ve haklı prestije sahip devrimci bir önderle hiçbir alakası olmayıp da, Li Şao Şi, Lin Piao ve Teng Siaoping gibi kötü ünlü revizyonistlerin rahle–i tedrisinden geçtiği için "Su Kıyısında romanının eleştirisi" adeta Perinçek'i anlatmaktadır. Ne diyor Mao? "Tarihi tecrübe şayan–ı dikkattir."

Sung Çiang geçici yol arkadaşı değil, bir haindir

"Su Kıyısında, Kuzey Sung Hanedanlığı'nın (960–1127) sonundaki bir köylü ayaklanmasını anlatan klasik bir romandır.

...Bir zamanlar "köylü devriminin destanı" olarak övülen Su Kıyısında, o dönemki köylü ayaklanmasını nasıl tasvir ediyor?

Roman sadece yozlaşmış görevlilere karşıdır, ama imparatora karşı değildir.

Romanın başından sonuna uzayıp giden tema, yozlaşmış görevlilerin kötü, imparatorun ise iyi olduğudur. Roman '1105–25 yılları arasında hüküm süren imparator Hui Tsung, kamil ve akıllıydı, fakat maalesef güç şeytanî amirlerin elindeydi' demektedir. Ne zaman, saray erkanının yolladığı kumandanlar esir alınırsa, Liangşan Dağı'ndaki isyan güçlerinin başı olan Sung Çiang, 'Nasıl olur da ben, Sung Çiang, saraya karşı çıkmaya cüret ederim. Ben bu çıkmaza, yozlaşmış görevlilerin, amirlerin yüzünden sürüklendim' der." (age)

Sınıf mücadelesi evrensel olduğu için yerkürenin Türkiye diye bilinen toprak parçasında da, sınıf mücadelesinin tarihi boyunca ezilenlerin safına sızmış birçok devrim düşmanının icraatları kanlı gerçeklerdir.

Yakın tarihimizin en sinsi devrim düşmanı Sung Çiang, namı meşhur Doğu Perinçek'dir. 60'lardan başlayarak, günümüze kadar uzanıp gelen karşı devrimci icraatlarını en açık, en net biçimde hiçbir sol söyleme kapılmaksızın, 12 Eylül mahkemelerindeki konuşmalarından müşahade etmek mümkündür.

"Türkiye İşçi Köylü Partisi" diyor Çiang (Perinçek), "dünyamız ve ülkemizde görülen önemli gelişmeleri değerlendirerek, kurulduğu 30 Ocak 1978 gününden itibaren, millet olarak cephemizi dışa dönmeyi kilit mesele kabul etmiş, milli birlik siyaseti izlemiştir. Devlet ve orduyu yıkmayı değil, tam tersine dış tehdide karşı savunmayı ve güçlendirmeyi esas almıştır." (Sorgu. Sayfa,114 İtalikler bana ait)

"Nasıl olur da ben, saraya karşı çıkmaya cüret ederim " diyen Çin'in Sung Çiang'ı ile "devlet ve orduyu yıkmayı değil, tam tersine savunmayı ve güçlendirmeyi esas almış" olan bizim Çiang (Perinçek)'ımız arasındaki bağı hala kuramadınız ise o zaman şu cümlelere bir bakın: "Bağrında zorbaları besleyen iktidarlar Türkiye'yi zor duruma düşürdüler." (age. Sayfa, 119 İtalikler bana ait). Bu cümlelerin "Ben bu çıkmaza yozlaşmış görevlilerin, amirlerin yüzünden sürüklendim " diyen Çin'in Sung Çiang'ından ne farkı var? Her ikisi de zorba iktidara karşı değil, iktidarın bağrında beslediği zorbalarla meşguller.

Şayet sıkılmadıysanız Sung Çiang'izmin bir başka özelliğine geçelim.

"Yozlaşmış devlet amirlerine karşı mücadele ederek, Sung Çiang ve takipçileri sadece imparatora olan sadakatlerini sergilemektedirler? Bu yoz devlet görevlilerini ortadan kaldırmak çabası ile, Sung Çiang ve takipçileri, fiiliyatta devlet mekanizmasını onarmaya ve feodal toprakağası sınıfının diktatörlüğünü pekiştirmeye çalışmaktadır. " (Su Kıyısında romanının eleştirisi, İtalikler bana ait)

Bizim Çiang, daha dün Türkiye'de nasıl yapıyordu bu işi? Sözü Perinçek (Çiang)'e verelim bize o anlatşın.

"Önümüzdeki meseleler büyüktür. Büyük meseleler büyük güçlere dayanarak ve büyük siyasetler izleyerek çözülebilir. Bu durumda Türkiye halkının geniş çoğunluğunu etkileyen CHP ve AP'ye büyük sorumluluklar düşmektedir.

TİKP'in Milli Birlik Hükümeti önerisi, özellikle iki büyük parti tarafından benimsense idi, Silahlı Kuvvetler istemediği bir müdahalede bulunmayacak ve parlamento kazaya uğramayacaktı." (Sorgu, Sayfa, 120) Acaba burada hangi sınıfın "diktatörlüğü pekiştirilmeye çalış"ılmıştır dersiniz?

İzninizle son olarak Sung Çiang ile bizim kahramanımız arasındaki diğer çok önemli bir paralelliğe daha değinelim.

"Sung Çiang devrimin hiç de 'geçici bir yol arkadaşı' değildi, hele köylü devriminin önderi hiç değildi. Köylü ayaklanmasını yıkıma götüren bir haindi. Köylü ayaklanmasına hiçbir "katkısı" mevcut değildi; tersine köylü devrimini ele vermiş tipik azılı bir haindi.

Sung Çiang'ın Liangşan isyancıları arasına daha yeni sokulduğu sırada, 'dokuzuncu göğün tanrıçası' ona 'mukaddes kararı' iletir: 'Gökkubbenin heşabına doğru yolu icra edeceksin. Önder olarak, sadakat ve doğruluğun üstün gelmesine göz kulak olasın. Devlet görevlisi olarak vazifen, devlete hizmet etmek ve halkı sükunet altına almaktır.'" (Su Kıyısında romanının eleştirisi. İtalikler bana ait)

Kahramanımızın Kürt isyancılarına önce küfredip, ardından onların içine, nasıl gül vererek sızmaya çalıştığı alenen bilindiği için biz çok daha aktüel bir icraatına değinelim.

Perinçek geçtiğimiz Mart'ta Gazi mahallesinde ayaklanan kitleleri "başıbozuk" diye nitelendiriyor ve bu kitle isyanını aslında ABD'nin provoke ettiğini söylüyor ve "ABD'nin denetimindeki provakatör örgütleri tecrit etmek için, emekçi halkın bir kurmaya sahip olması ve doğru eylem çizgisi izlemesi, günün acil ihtiyacıdır.

İşçi Partisi'nin etkili olduğu eylemlerde provakasyonlara izin verilmemiş, halkın protesto eylemleri başarıyla tamamlanmıştır." (Perinçek'in 16 Mart 1995 tarihli basın toplantısındaki konuşması. İşçi Partisi Genel Merkezi başlığı ile çıkan bültenden. İtalikler bana ait?)

Tabii Çavuşesku'ya karşı ayaklanan halk kitlelerini "maradona gençliği" diye sol söylemle aşağılayan, taa o zaman Türkiye'de olabilecek isyanlara istinaden "yöneticileri uyaran" komprador "Marksist" şimdi de ayaklanan halka "başıbozuk" diyecektir.

Çiang'dan "hesap" sorulmaz

Tüm bu anlatılanlardan sonra bizim Çiang'ın sus pus olması lazım. Halk adına çıkıp konuşması bile alenen abesle iştigal etmektir. Ancak bu, Çiang'ın halkın adaletinin önüne bugün çıkması gerektiği anlamına gelmemektedir. Zira hakim sınıfların Mumcu gibi sahte kahramanlara ihtiyacı vardır. Dolayısıyla kendisinin uzun ömürlü olması gerekmektedir. Çünkü, ezilenlerin iktidara geldiği gün Çiang'ın vereceği hesap Anıtkabir'e bile sığmıyacaktır da ondan.

Halkın çıkarlarını temsil etmeyen hiç bir gücün Çiang'dan "hesap sorma" hakkı bulunmamaktadır. Hele hele Çiang'ın yanında büyüyüp, efendileri arasında yeniden tercih kılıp da karargah değiştirenler asla.

Burjuva basını Çiang'ın yetiştirdiği bu acemi çaylak arzuhalcilerle doludur. Bunların Çiang'a bütün "nefretleri" hayatlarının en genç döneminde neden "imparator"a açıktan değil de "Marksist" söylemlerle soldan hizmet ettikleridir. Onun için çok hayıflanmaktadırlar. Kendilerinin de bal gibi bildikleri gibi, Çiang ne devrimin, ne de devrimci önderlere saldırmanın adresidir. Ama böylesi sahte taaruzlarla Çiang'a "Maocu" madalyası takmakta ve kendilerinden nefret eden, devrim isteyen halk kitlelerini Çiang üzerinden kontrol altına almayı arzu etmektedirler. Öte yandan devrimci çevrelerde zaten Çiang'ın ne mal olduğunu bilenler nezninde Mao gibi devrimci bir öndere, Çiang'a istinaden yazdıkları yazılarda "Maocu bozkurt" deyimini kullanarak, Mao'yu okka altına götürmek istemektedirler.

Oysa bu acemi çaylak devlet arzuhalcileri, Çiang'ın "Bize Türkiye'de Maoocu sıfatı verilmiştir. Biz bu sıfata karşıyız" (Bakınız Liderler Hapishanesi" sayfa, 164) dediğini bilmiyorlar mı? Elbette biliyorlar. Halbuki ne diyor Mao: "İki birleşip bir olmaz, bir her zaman ikiye bölünür."

Öte yandan "Maocu bozkurt" demekle acemi arzuhalcilerimiz "ne sihirdir, ne keramet" deyip komünist ideoloji ile faşist ideolojiyi aynı kefeye koyan bilinen liberal gazeli okumaktadırlar. Burada da "bozacılar daima kendilerine şıracı şahit aradığından" ilkesi ile yola çıkıp Çiang'ı "şahit" göstermektedirler.

Halbuki, gerçekten "arşivler asla yalan söylememektedir."

Perinçek geçtiğimiz Mart'ta Gazi mahallesinde ayaklanan kitleleri "başıbozuk" diye nitelendiriyor. Bu kitle isyanını aslında ABD'nin provoke ettiğini söylüyor ve "ABD'nin denetimindeki provakatör örgütleri" tecrit etmek için, emekçi halkın bir kurmaya sahip olması ve doğru eylem çizgisi izlemesinin günün acil ihtiyacı olduğu tespitini yapıyor.

ÖCALAN "BARIŞ" ÖNERDİ , ÇİLLER "GAZANIZ MÜBAREK OLSUN" DEDİ

Ya kitlelerin gücü ya da sermayenin!

Birol SÜMER

Son dönemlerde sol cenahta Cem Boyner'e bakıp bakıp, "aynı şeyleri biz söyleyince bir şey olmuyor, ama Boyner söyleyince Diyarbakır ayağa kalkıyor" diyerek söylenmek moda oldu. Herhalde bu duyguyu en çok Doğu Perinçek yaşıyordur. 1991 seçimlerinden önce Kürt sorununa kendilerinden beklenmeyecek dozda vurgu yapmış, hatta Apo'nun ayağına kadar gidip, eskiden "düşman" gibi davrandığını unutarak dostluk elini uzatmıştı. Bunun karşılığında beklediği şey Kürt desteği idi. Kısacası Perinçek Kürt kartını oynayarak palazlanmak istemişti. Sırtı sıvazlandı, ama ciddiye alınmadı, Kürt ve PKK desteğini sağlayamadı. (Nitekim bu noktadan sonra hızla PKK ve Kürt tavrını değiştirdi, kemalist çizgiye giderek daha çok yaklaştı.) Şimdi Perinçek ve partisi 'biz bunları yıllar önce söyledik, ne destek alabildik ne aferin, sadece DGM dava açtı, şimdi Boyner söyleyince neden Kürtler'in sevgisini kazanıyor" diyerek hayıflanıyor olabilir. Ertuğrul Kürkçü bu soruna değinerek yanıtını şöyle veriyor: "Cem Boyner'in burjuva olduğunu herkes biliyor, tam da bu yüzden onun dediklerini ciddiye alıyorlar, burjuva olduğundan söylediklerini yapabileceğini" düşünüyorlar. Solcuların ağzında sadece DGM'lik olmaktan başka bir işe yaramayan sözler, Cem Boyner'in ağzında maddi bir güce kavuşuyor.

Siyasal fikirler ancak maddi bir güce ulaştıklarında toplumsal bir anlam ifade ederler. Yanlış ve isabetsiz bir fikirle toplumsal kavgada gelişmek olanaksız olabilir. Ama isabetli fikirler de tek başına gelişmeye neden olmazlar. Bu fikirlerin maddi bir güce kavuşması zorunludur.

Bu sömürü düzeninde ise fikirler maddi bir güce sadece iki yolla varabilirler.

Ya kitlelerin gücü ya da sermayenin!

Emekten, özgürlükten, eşitlikten, kardeşlikten yana hareketler ancak ve ancak kitlelerin gücü ile fikirlerini toplumu değiştirmenin manivelası yaparlar. Kitlelerin gücünü harekete geçiremeyenlere ise sermayenin desteğine sığınmaktan başka bir yol kalmıyor. Oysa bugün sermayenin bir bölümü giderek kaçınılmaz hale gelen yeniden yapılanma için taşeron kullanmak yerine, doğrudan kendi içinden liberal hareketler geliştirme eğilimine girmiş durumdadır. Bu durumda sermayenin taşeronlarının önemli bir bölümü işsiz kalacaktır elbette.

Sosyal demokrat partilerin Kürt sorunu ile ilgili söyledikleri, en başta bu nedenle karşılığını bulmuyor.

1) Sosyal demokrat partiler ne kitlelerin gücüne dayanabiliyor, ne de sermayenin bu durumda söylediklerinin fazla bir anlamı kalmıyor.

2) Yine aynı partiler reform taleplerini çekinerek ve utangaçca dile getiriyorlar. Köhnemiş ve işlevini yerine getirmeyen devlet aygıtına sistemli bir eleştiri getiremiyorlar, kendilerinden emin değiller.

3) Kürt halkını inkar eden politikalar biraz da onların eseri sayılır. Kemalizmle kendilerini özdeş gördüklerinden bu sorun karşısında giderek gericileşiyorlar. Oysa burjuvazinin sırtında yumurta küfesi yok, kemalizmi savunmak diye de bir derdi yok.

Sosyalist solun ise, büyük bir bölümü kendine özgü siyasal yaklaşımlar geliştirmek yerine, "PKK övgüsü"ne sıkışmış bir politik kısırlığa gömülmüştür. Kitlelerden kopuk, ama aynı zamanda kendine özgü kişilikli çözümleri de olmayanların, kitlelerin gücünü harekete geçirmesi zaten olanaksız.

Politik fikirleri toplumsal dalgalara dönüştürmenin sadece iki yolu vardır. Ya birine dayanırsınız ya da öbürüne. İşte bu tarihsel ders tüm sosyal demokrat, sosyalist vb. kulağına küpe olmalıdır: Ya kitlelerin gücü ya da sermayenin! Ortası yok bunun.

Sosyalizm seçenek değil mi?

Ferhan UMRUK

Sosyalizmin toplumsal bir seçenek olup olmadığına dair olan tartışma aslında kendi içinde bir "yeniliği" taşımıyor. Kapitalizmin, filizlendiği ilk yıllarından başlayarak, sosyalist fikirlerin ortaya çıkışı, sınıf mücadelesinin doğal sonucu olarak toplumların siyasal gündemine yerleşti. Başka hiçbir fikir yok ki kapitalizmin, insanın eşit olmadığını, akıl ve zeka farklılığının insan eşitsizliğinin temeli olması gerektiğini, eşitsizliğin yeniden üretimini gerçekleştiren özel mülkiyetin kutsanması savunusunu, toplumsal dayanışma yerine, bireyin çıkar savaşı dayatmasını kökten reddetsin, özel mülkiyet sistemine karşı, toplumsal mülkiyet sistemini insanlığın çözüm önerisi haline getirsin.

Hal böyle olunca, modern toplumların sınıf mücadelesi tarihi içinde kapitalist özel mülkiyet biçimine karşı seçenek yaratan sosyalist düşünce, yerleşik düzen savunucularınca baş hedef haline geldi. Bir yanda sistemin sunduğu imkanlarla çıkarlarını, dolayısıyla varlığını savunan kapitalist sınıf, diğer yanda ürettiğine sahip olamayan, yabancılaşan işçi sınıfı. Sosyalizmi düzen içi muhalif düşüncelerden ayıran en önemli fark, sınıf mücadelesinin dönemsel dengelerine göre değişebilen gelir paylaşımının ötesine uzanarak, doğrudan geliri yaratan üretim araçlarının kendisini hedef alması ve üretimin toplumsal ihtiyaca göre şekillenmesi amacıdır.

Yitirilen müdahale gücü

İlk gerçekliği 1871 Paris Komünü'yle tarihin sayfalarına yazdıran işçi sınıfı daha sonra bir dizi devrimle sosyalizm hedefli iktidarlar oluşturdu. 70 küsur yıllık Sovyet deneyimi ise bizzat Lenin'le başlayan eleştirilerle birlikte, varlığıyla dünya kapitalizminin temellerini etkileyen tarihsel bir süreci başlattı.

Bu tarihsel sürecin giderek kapitalizmin temellerini sarsmaya değil de, kapitalist ideolojik propagandanın verimli zemini haline gelmesinin taçlandığı dönüm noktası da 89'daki çöküş oldu. İşte bu koşullarda burjuva gericiliğinin yakaladığı fırsatla yarattığı sosyalizm karşıtı rüzgar, kapitalizmin tek seçenek olduğu dayatmasını, tüm toplumlara kabul ettirmeye yöneliyor. Ama esas önemli olan, kapitalist saldırının içinde bulunduğumuz tarihsel süreçte hedeflediği alandır, bu da komünist, sosyalist ve işçi hareketlerinin politik düşünsel zeminleridir. Dolayısıyla bu süreçte, hatta daha öncesinden başlamak üzere komünist partilerin birçoğunda sosyal demokratlaşmaya dönüşme eğilimi hız kazanmıştır.

Dünya sosyalist hareketinin varolan sosyalizmlere ilişkin sorunlarının 89'la ortaya çıktığını düşünmek mümkün değildir. Sorunun diğer bir tarzda da ortaya konuluşu ile ilgili olarak, sosyalizmin dünyada itibar yitirmesinin başlangıcı da '89 yılı değildir. İkinci tarz ile ilgili bir dayatmanın bizzat sosyalistlerce kabullenilmesi paradoksal bir durum ortaya çıkarıyor. Halbuki sorun açıkça şöyle ortaya konulabilir; itibar yitiren sosyalizm değil, bürokratik ayrıcalıkların eşitsizliği ürettiği, monolitik toplumsal sistemin tek parti, tek şef demokrasisizliğine dönüştüğü, düşün hayatının dondurulduğu, toplumsal hayatın dumura uğradığı bir yapıya yol açan 'varolan sosyalist sistemler'dir. Sorunun bu şekilde ortaya konulması için, kuşkusuz sosyalist hareket, tarihin sorgulanması konusunda yerleşik kanaatleri aşma doğrultusunda güç gösterebilmelidir. Bunun dışında her yöneliş başka çözümsüzlüklerin üretilmesine katkıda bulunmaktan öteye geçemiyor. Son dönemlerde Türkiye sosyalist hareketinin karşı karşıya kaldığı durum da tam bu noktada beliriyor. Sosyalizmin siyasi alanda yitirdiği müdahale gücünü, yeniden yaratmanın yolları, tarihin deneyimleri ışığında oluşturulması gereken sosyalizm hedefli bir siyasi program yerine, sosyalizmi farklı derecelerde perdeleyen veya sosyalizmin temel yaklaşımlarının bir bölümünü içerirken, bütününü reddeden, sınırları belirsiz çerçevelerde aranıyor.

Eşzamanlı eleştiri birikimi

Bu tür yaklaşımlar bir kesim sosyalistte etkili olabiliyor. Ancak sonuç alıcı bir işleve de sahip olduğuna dair hiçbir veri mevcut değil. Geçmişe bakıldığında, parçaların arasında bulunduğu düşünülen yanlışların, bütünsel bir değerlendirmeye dönüşememesi de önümüzdeki yolun açılmasına, yeterli zemin hazırlamıyor. Bir dönemin mücadele içinde oluşmuş yanlışları, buna bağlı olumsuzlukları, bugüne, başka bir yanlış olan, ne "doğruyu", ne de "yanlışı" yaratmayan ataleti taşıyor. Olması gerekense, eleştirinin ışığında oluşturulacak bugüne dair yönelişlerdir. Kurulu düzenin eleştirisi ve onunla uzlaşmama temelinde oluşan bir yönelimle, bugünden başlayarak sürdürülecek toplumsal alandaki mücadele, kitlesel ivme kazandığı ölçülerde gelecek toplum tasavvurunu geliştirir ve zenginleştirir. Tarihsel deneyimin uygulamalarına dair bildiklerimizle eşzamanlı olan eleştiri birikimine de sahip olduğumuz unutulmamalıdır.

Yoksa tarih sadece vukubulanla değerlendirilir. Çoğunlukla da vukubulanın tarihi kendisiyle belirlediği, farklı olanı, muhalif olanı tarihin sayfalarından da silme çabası varsa, bilinmesine rağmen suskunluk, verili olanı sinik tarzda olumlamaktadır.

Gulag'ı anlamak

Böylesi yaklaşımlar, Rus devriminin yıkılması, örneğin tarım politikalarının yanlışlarında bulduğunu sanabilir. Kuşkusuz bu yaklaşımlarla kendini sınırlayanlar, ne Kronstad'ı; ne Kamenev'den, Zinoviev'e, Buharin'e ve daha bir dizi devrim önderinin Alman ajanlığı suçlamasıyla idam edildiği 1938 mahkemelerini, ne 3. Enternasyonalin 1943'te kapatılmasını, ne de Gulag takımadaları sürgünlerini anlayabilir.

Bütün bunları iktidarın gücüne uyumlaşarak, tarihin unutulmuş sayfalarına terkeder. Bu yapıldığı ölçüde de, sosyalizm bu uygulamaların kendisiymiş gibi algılanır. Artık bu noktada açık ve net olmak gereklidir. Sosyalizm bütün bunlar değildir diyebilmektir. Değildir, çünkü sosyalizmin hedefi insanın özgürlüğüdür. Bugün talep edilen özgürlük, ikircıksiz olarak yarının toplumunda da herkes için özgürlüğün gerçekleştirilmesi anlamını taşımaktadır. İnsanı baskı ve sömürü cenderesi altında ezen kapitalizme karşı tek seçenek, toplumsal eşitlik ve özgürlüğü özne olarak insanın özgürleşmesi temelinde kavrayan sosyalizmdir.

Ağız tadıyla şövenizm!

Ali Saim DOĞAN

Geçtiğimiz hafta gazetelerde ilginç iki haber yayınlandı. Bunlardan ilki Reuter Ajansı'nın geçtiği PKK Genel Başkanı A. Öcalan'ın, diğeri ise Rusya Parlamentosu'nun eski başkanı R. Hasbulatof'un açıklamaları idi.

İlk açıklamada, Milliyet gazetesinin yazdığına göre bir "ateşkes" öneriliyor.

İkinci açıklama ise çok farklı. Burada Hasbulatof Çeçenistan'ın Rusya'dan ayrılmasını, bağımsız bir devlet olmasını ve TC'nin de bu soruna el atmasını talep ediyor.Birinci açıklamanın yer aldığı Yeni Politika gazetesi hemen toplatılıyor.

Peki Rusya'da neler oluyor? R. Hasbulatof gizli eylem yürüten bir yeraltı örgütünün üyesi değil. Moskova'da yaşayan tanınmış bir politikacı. Ana iskeleti SSCB döneminde varolan KGB'den kalma Rus istihbarat örgütü ve Rusya savcıları Rusya'yı bölmekten ve Türkiye gibi bir dış gücü soruna müdahale etmeye çağırmaktan söz eden bu "bölücü ve dış güç uzantısına" karşı hiçbir önlem almıyor. Neden? Çünkü Rusya'da, eğer silaha sarılmamışsa, herkes, Rusya Federasyonu'nu oluşturan milletlerin ayrı devlet kurmasını savunma hakkına sahiptir. Üstelik bu sınırsız düşünce özgürlüğü, Yeltsin rejiminin bir icadı da değildir. Ayrılma ve ayrı devlet kurmayı savunma hakkı, Komünist Partisi'nin iktidar olduğu dönemde yürürlükteki SSCB anayasasının bir maddesinden kaynaklanmaktadır.

8. maddenin kaldırılmasıyla, güya "bölücülük propagandası"nın serbest hale geleceği yaygarası ile ortalığı ayağa kaldıranlar, belli ki, Hasbulatof'un açıklamasını okurken, Rusya'da "bölücülük propagandası"nın serbest oluşundan pek memnun görünmektedirler.

Türk şövenistleri Çeçenler'in bağımsızlık ve ayrı devlet kurma talebinden yana mıdırlar, yoksa Çeçenler'in Rusya'ya bağlanmasını mı savunmaktadırlar? Kürt sorunuyla başı dertte olan şövenistler, ağızlarının tadıyla emperyalist bir şövenizm bile yapamazlar.

Her neyse... Uzun sözün kısası şudur: Rusya'da bölücülük serbesttir, bizde ise yasaktır; gelgelelim her ikisinde de silahlar konuşmaktadır. Demek oluyor ki, düşünce özgürlüğü kendi başına ne ülkeyi böler, ne de birleştirir. Ulusal sorunlar, politik sorunların içinde en çetin ve karmaşık olan sorunlardır. Ulusların arasına giren kan oranı arttıkça, ne düşünce özgürlüğü, ne de düşünceye konan yasak, mukadder gidişi önleyemez. Kim iki halkın özgürce ve eşit haklı olarak birlikte yaşamasını istiyorsa elini çabuk tutmalıdır... Yani elini, kendisine uzatılan ele uzatmalıdır.

SÖZ SENDE

Türkeş Parkı

Sizlere bu yazıyı yazmaktaki amacım, Alparslan Türkeş'in 8 Mayıs 1995 günü Bafra'ya gelmesiyle ilgili olayları aktarmak ve sosyalist sorumluluğum içinde yaşadığım yerde ve ülkemde kendisine devrimciyim, demokratım ve sosyalistim diyen insanlarımızı biraz olsun düşünmeye ve bilgi sahibi yapmaya çalışmak istedim.

8 Mayıs 1995 günü bu yazıyı yazarken, 12 Eylül öncesi tanıdık olduğumuz faşist hareketin ayak seslerini duyuyorum. Bir anda içimde bir korku ve acı hissettim. Korktum! Çünkü bu insanlar 12 Eylül öncesi Bafra'da 20'ye yakın insanımızı katletmişlerdi. Şimdi sahneye yeniden çıkıyorlar ve yollarda uluyarak geçmişin sabıkalı lideri Alparslan Türkeş'i bekliyorlardı. Ayrıca hissettim! Çünkü yıllarca mahpuslarda yattık, binlerce öldük ve sakat kaldık. Ama kitleler genciyle, köylüsüyle, esnafıyla, işçisiyle faşist hareketin peşindeydiler. Dışarıya çıkacak kadar cesaretim olmadığından evimde oturup bu yazıyı yazmayı daha uygun buldum.

Geçmişte kitlelerin desteklemediği faşist harekete (Bafra'da) bugün küçük esnaf, gençlik, köylülük ve işçi destek vermektedir. Sonuçta belediye seçimini kazandılar. Milletvekili seçimlerinde 3–0 almayı planlıyorlar.

Özellikle Milli Eğitim'de büyük oranda kadrolaştılar. Bir müdür yardımcısının yolda kurt işareti yapacağı kadar. Tüm okullarda ülkücü gençlik hakimiyeti var. Okullarda özgürce propaganda yapabilecek kadar. Ayrıca Alparslan Türkeş'in kortejini oluşturacak kadar öğrenciler hazır. Türkeş'e tesis açtırabilecek ve adına park açabilecek kadar cesurlar.

Sendikasız ve asgari ücretle binlerce işçinin çalıştığı, yoksulluk ve işsizliğin yoğun olduğu bir bölgedeyiz. Yani Bafra potansiyel olarak emekçilerin varolduğu bir yer.

Haa bizler mi? Bizlere düşen;
Ya mücadele etmek,
Ya kaçıp gitmek,
Ya uzlaşmak,
Ya da sıranın bize de gelmesini beklemek.

M. Ali Söylemez / Bafra

Barikatın arkasındaki İstanbul- İstanbul'un artık iki fotoğrafı var. Birincisini biliyorsunuz. İkincisinden birer örnek ise yukarıda ve yanda. Hasan'ı uğurluyorlar.. O'nun fotoğrafını taşıyor bütün masumiyetiyle Gazili bir çocuk. O çocuk "oynadığı oyunun" farkında.

Hasan'ın 'düğün töreni'

Haber Merkezi- Gazi Mahallesi olaylarından bu yana yaklaşık iki ay geçti.. 65 gün sonra Gazi'de yine bir kalabalık. Tarih: 19 Mayıs 1995.. İnsanlar Hacı Bektaş Veli Kültür Derneği (cemevi) önünde toplanmışlar. Çok sayıda sol örgüt ve parti üyesi sıralanmış. İnsan Hakları Derneği, Pir Sultan Abdal Derneği, Devrimci Tutsak Aileleri Komitesi... BSP, HADEP ve SİP de Gazi'de. Uzun bir kortej.. Ön sıralardaki saflarda MLKP-K, TKP-ML pankartları taşınıyor.

Gazi katliamından bir süre sonra gözaltına alınan ve işkenceyle öldürülen Hasan Ocak'ın cenaze töreni.. Yürüyüş başlayacak birazdan. Yerli-yabancı basın, TV muhabirleri cirit atıyor. Herkes olay beklentisi içinde.

Cenaze eller üzerinde geliyor. Baba Ocak öndeki kalabalığa sesleniyor. "Yol açın, yol açın, Hasan geliyor!"

Emine Ana siyahlar giymiş. Kırmızı bant takmış siyah eşarbının üstüne.. Elinde kırmızı karanfiller.. İki ay önce Gazi barikatları arkasında yer alan Hasan Ocak için atılan sloganlar mahallenin en ücra köşelerine kadar ulaşıyor; "Hasan'ı bulduk, sıra katillerde!"

Büyük bir pankart: "Kayıplar bulunsun. Katliamlara, yargısız infazlara son."

Mahallenin girişindeki karakolun etrafında yüzlerce polis. Diğer ilçelerden polis otoları akın ediyor Gazi'ye. Cenaze kortejinin bulunduğu bölgeye giremiyor hiçbiri.

Gençlerin başlarındaki kırmızı bantlarda bir yazı okunuyor: "Ben Hasan Ocak!" Herkes kendini Hasan Ocak ilan etmiş. Mesajları var Ocak'ı katledenlere: "Hepimiz Hasan'ız.. Bizi kaybederek, katlederek bitiremesiniz."

"Halkımız saflara, seyirci olmayın" çağrısı yapıldıkça, çevredeki kadınlar sessizce sokuluyorlar saflara.. Dükkan, ev önlerinde bekleyen, yürüyüşçüleri izleyen yaşlı adamlar dikkat çekiyor. Gerilmiş yüzler, çatık kaşlar. Yüz çizgileri sanki iki kat artmış.. Çözülmesi zor bir anlam var bu yüzlerde... Belki yine saldırı bekleniyor. Yine çatışma, yine ölüm.. . Yumruklar havaya fırlıyor.

"Bize ölüm yok!"

"Hasan Ocak yoldaş ölümsüzdür!"

"Faşizme ölüm, halka hürriyet."

Megafonlu görevli yeni gelenlerin sırasını belirliyor.

HADEP'liler geliyor. Kürtler "alışık" ölümlere, katliamlara.. Onlar da kayıplarının, ölülerinin fotoğraflarını kucaklamışlar.. Herkesin sloganı birbirine benziyor.. Birleşik Sosyalist Parti'lilerin safından bir slogan: "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek!"

"Susma, sustukça sıra sana gelecek!" (Bu slogan bütün parti ve örgütlerin kortejinden yükseliyor.)

Yüzleri maskeli militanlardan, saçı ağarmış analara, 10 yaşındaki çocuklara kadar, herkes gözaltında kayıplara, "faili belli" cinayetlere nefret yağdırıyor. Sorumlulardan hesap soruyor.

"Çiller istifa!", "Katilleri istiyoruz!"

Kolunda görevli bandı olan genç bir kadın yola dizilmiş Gazi'li kadınlara çağrısını sık sık yineliyor.

"Gelin! Seyretmeyin. Sustukça sıra size de gelecek!"

Ağır bir yürüyüş bu.. Adımlar yavaş, sloganlar hızlı.. Yürüyüşte Gazi katliamında ölenlerin de fotoğrafları taşınıyor. Anaların, babaların, kardeşlerin acıları tazelenmiş. Hemen herkesin ölüsü, yaralısı, kaybı, tutuklusu var.

Hasan Ocak'ın MLKP-K bayrağına sarılmış tabutu mezarlığa ulaşıyor. İkinci bir mezar kazılıyor onun için. Gazi'de ölenlerle yanyana yatacak.

Ocak ailesi mezarın başında.. Kameramanlar, foto muhabirleri birbirini eziyor görüntü kaçırmamak için.. Bir yabancı televizyon muhabiri tabutundan çıkarılan Hasan'ı çekiyor. Gözyaşları içindeki babayı, ağıt yakan, elini toprağına süren anayı çeken kameraman artık "görevini" yapamıyor. Gözünden yaşlar yağmur gibi iniyor. Yüzü kırmızı fularla örtülü bir militan artık ne yüzünü gizliyor, ne de gözyaşlarını..

Ağabeyi son noktayı koyuyor:

-"Hasan evli değildi arkadaşlar. Bu cenaze töreni değil. Hasan'ın düğün töreni! "

Gazi'nin Pelageyalar'ı

Ayla ÖNDER

Kadınlar.. Allı güllü elbiseleri, basma etekleri, başlarında yazmalarıyla kadınlar.. Bir isyan işareti var hepsinde. Kırmızı renk! Ya eteklerin çiçekleri kırmızı, ya eşarplar, hırkalar..

Gazi olayları sırasında gençlerin hemen arkasında duran yaşlı, genç bu kadınlar şimdi cenaze töreninde saf tutmuş.. Başlarındaki rengarenk yemeniler kimi zaman "maske" görevi görüyor.

Daha kararsız olanları birikmişler kapı önlerine. Çağrı bekliyorlar.. "Analar bacılar, yarın sizin de çocuklarınızın başına gelir. Durmayın orada. Katılın saflara." Bu çağrıyı duyan "He he öyledir, doğrudur" deyip başını sallıyor ve korteje giriyor. O eli ağzında, dudaklarını büzmüş, mahzun bakışlı kadınlar kalabalık içinde bir canlanıyor, bir gürlüyor ki.. İnanılmaz bir değişim..

Baskılar, işkenceler, ölümler daha çok öfke doğuruyor, daha çok militan kadın yaratıyor. En önemlisi korkuyu yokediyor. Cesaret, özgürleştiriyor, keskinleştiriyor.

İşte biri Sivaslı, biri Erzincanlı iki kadın.. Sivaslı olan tanıyor bizi.. "Aa.. Sizin dergide benim resmim çıkmıştı." (Oysa o fotoğrafı çekerken hiç güvenmemişti.) O resmini gördüğü anı paylaşıyor bizimle: "Temizliğe gitmiştim. Masada dergiyi gördüm, bir çığlık attım, herkes başıma toplandı. Bir baktım beni basmışlar. Geldiler, baktılar. 'Okumam yazmam yok, okuyun hele şunu' dedim."

Bu kırmızı yemenili kadın meğer bir işçi sendikasında temizlik işçisiymiş. Sendikada rafları silerken Söz'ü görüyor...

Gazi olayları sırasındaki sayılarımızdan birinde yayınladığımız "Sahibine dönen kurşunlar" başlıklı haberimize ait o fotoğraftaki kadın gitmiş, yerine yeni biri gelmiş sanki. O günkü fotoğraf çekimi sırasında, gergin yüz ve korkulu bakışlarıyla objektife bakan o Sivaslı kadın mı bu. İnanmak zor. Ama ta kendisi.. Yanındaki beyaz yazmalı da (Erzincanlı) ondan cesaret alıyor.. Hızlarına kalem yetişmiyor. Teybi açıyoruz:

"Hepimiz katılıyoruz. Mecbur katılacağız. Doğal hakkımız tabii. Canımız yanmış" diyor Sivaslı.

Erzincanlı arkadaşına yetişmeye çalışıyor:

"Canım biz şimdi kontenjana (korteje demek istiyor) giriyoruz. Yürüyüşteyiz biz. Bütün mahalle geldi cenazeye."

Sorumuzun devamını getiremeden, devam ediyor. Nefes nefese..

"Biz istiyoruz barış.. İstiyoruz kavgasız toplum. Çoluk çocuğumuzun huzurlu yaşamasını.. Kayıplar, öldürülenler hep akrabamız, hep canlarımız hep kardeşlerimiz, hep yavrularımız. Bak kayboluyorlar işte, bak bulundu.. İnkar edenlerin yüzü karalı.. Meydana çıkıyor işte."

Konuşmasını arada kesip özür diliyor : "Okuma yazmamız olmadığı için fazla bilgi veremiyoruz. Kusura bakma!" Ardından yine Sivaslı. Söyleyecek daha çok sözü var:

"Böyle olaylarda her zaman varız. Böyle canlarımız kayboluyor, gençlerimiz kayboluyor. Böyle günde gelmezsek başka günde hiç gelmeyelim."

"Gençlerimiz kaybolursa biz her zaman buradayız. Bak onlar yüzü karalı.. 'Böyle bir şey yok, böyle birisi yok' diyorlar. Kayıp yok. Kayıplarımız böyle çıkıyor işte. Katilleri bulsunlar. İnkar edenler istifasını vereceklerdi. Onlar kendilerini biliyorlar.. Eğer 'Hasan Ocak işkencede öldürülmemiştir' diyen çıkarsa istifaya çağırıyoruz."

"Bu gizli değildi. Bu cenaze niye bu kadar zaman meydana çıkmadı.

Tansu Çiller diyor ki işkence kalkmıştır. Nerede kalkmıştır? Bu olayları görüyoruz. Bak kaç ay oldu çocuk işkencedeymiş meğer.. Cenazesi kayıptı. Adam (babası) zor buldu. Bu nasıl oluyor? Tabii ki halk ayağa kalkıyor. Nasıl kalkmaz?"

"Bizler cesuruz.. Yılacak toplum değiliz. Gazi'de direniş her zaman var. Direnişi sürdürüyoruz.. Çoluk çocuğumuzun her zaman yanındayız, bir anne olarak.. Anneyiz biz."

"Herkes annedir. Türk vatandaşıysak bize sahip çıksınlar. Böyle zulüm yapmasınlar. Böyle ayrım yapmasınlar. Teşekkür ederim, okur yazar olmadığım için bu kadar!"

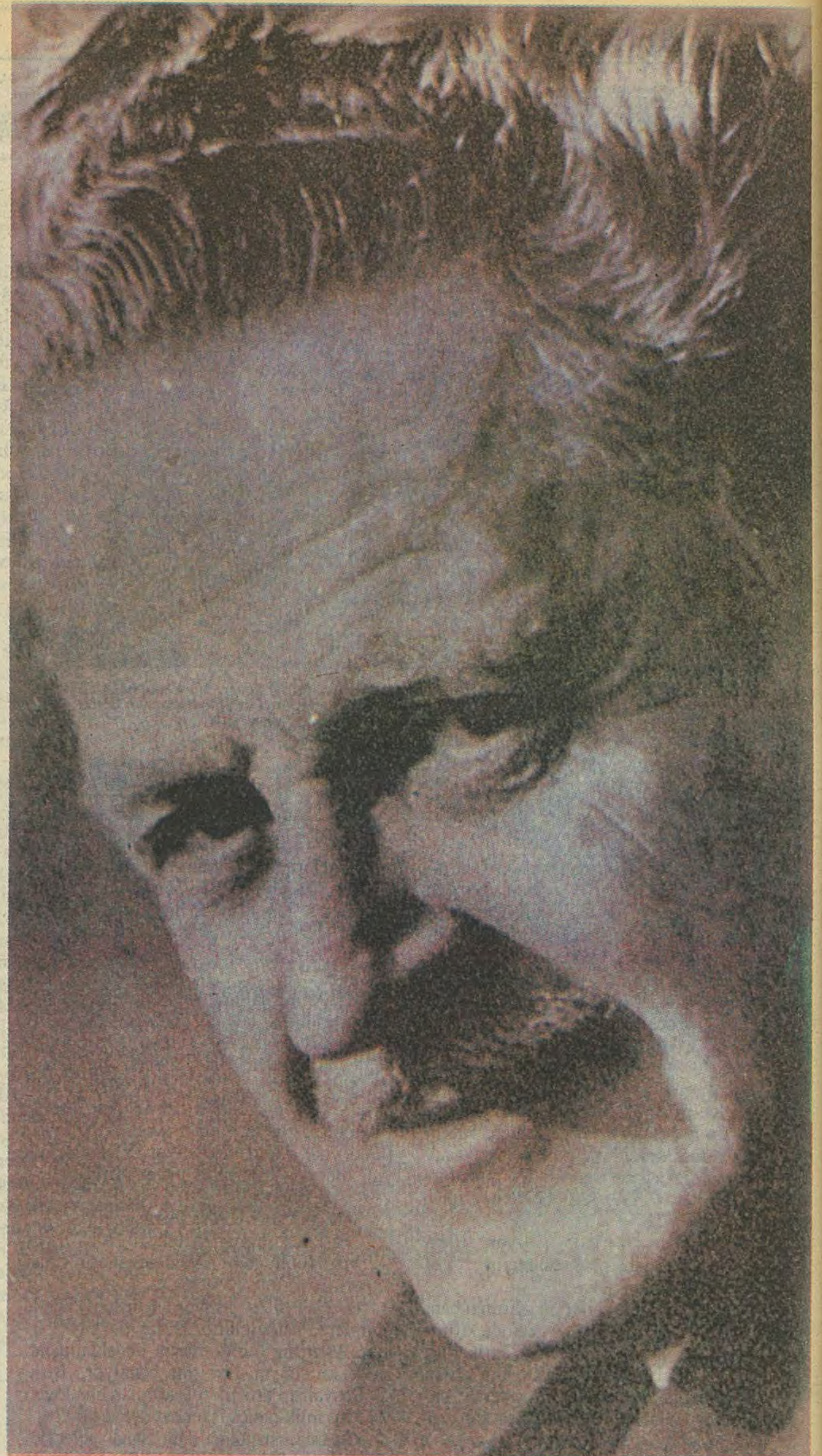
Gorki'nin "Ana"sını nasıl hatırlamayalım şimdi. Pelageya da okuma yazma bilmeyen sıradan bir kadındı. Anaydı. Fabrika direnişlerinde, direniş sırasında tutuklanan oğlunun peşinde öğrendi herşeyi. Militanlaştı...

O iki Doğulu kadının yanından ayrılırken Pelageya'yı düşündük.. Ve ister istemez kendimize şu soruyu sorduk gülümseyerek: "Bir de okur-yazarlığınız olsaydı?"

Nâzım
sen bizi öyle çok sevdin
biz seni öyle çok sevdik ki
küçük adınla çağırır herkes seni
herkes sen der sana
Fransa da Rusya da Yunanistan da
Aragon da Nâzım
Neruda da Nâzım
özgürlük ki adlarından biridir senin
o senin en güzel adın

Merhaba Nâzım

Yannis Ritsos

Uçsuz bucaksız hayat...

Louis ARAGON

Hayır, yazamam, şimdi olmaz, rica ederim. Bırakın benim için bütünüyle ölsün, yoksa, daha önce, altmış yaşındaki bu delikanlı, bu sarışın boğa, ne hapishanenin, ne hastalığın, ne yaşın etkileyebildiği bu insan içimde capacanlı yaşadıkça hiçbir şey yazamam. Şimdi olmaz. Daha sonra. Söz veriyorum size, yazacağım, hatta bu dergide, daha başka bir konu üzerinde: ölümünden değil, yaşamından söz edeceğim. Pentecoste yortusu için sayfiyeye giderken cumartesi sabahı satın aldığım Znamia dergisinin son sayısını da götürmüştüm; dergide Nâzım'ın 'romantikler' adlı romanının son bölümü vardı. Yortu sırasında herkes onun değil, Papa XXIII. Jean'ın ölümünü bekliyordu. Her saat, radyoların başında... Ve pazartesi sabahı Papa daha yaşıyordu... Nâzım'a gelince, hiçbir şey bizi uyarmamıştı. Can çekişmedi, şöyle ayakta, bir merdiveni çıkarken, ansızın ölüverdi. Yaşarken öldü, bir ağaç gibi devrildi. Bırakın da benim için bütünüyle ölsün. O zaman yazarım derginize, burada yazarım, belki gelecek ay, yaza kadar izin verin. Bundan onsekiz yıl önce hapishanede, büyük Türk mistiği Mevlana Celaleddin ya da İranlı Ömer Hayyam gibi rubai biçiminde yazdığı şu dört dizenin bir kehanet olmaktan çıktığını anlayacak kadar vakit bırakın bana:

"Yeter..." -diyecek bize bir gün tabiat anamız– "gülmek, ağlamak bitti çocuğum..."
Ve tekrar uçsuz bucaksız başlayacak:
görmeyen, konuşmayan, düşünmeyen hayat...

Yortunun pazartesi günü, sabah, onun düşüşünden hemen bir iki saat sonra, telefon. Nâzım. Ey ölüm, günümüzde ne de hızlı gidiyorsun! İki saat bile geçmeden bütün Avrupa'yı geçmiş beni aramış. Yves'in evinde beni bulmuş, yüreğime işlemiştin, ey ölüm, telefonla gelen, görünmeyen, daha bir sözcükten, bir addan başka birşey olmayan ölüm ve hayır diyorum. Nâzım olamaz. Evet, o Nâzım...Ta kendisi, başkası değil. Bütün insanlar gibi o da. Ve şiirindeki bir çocuğu anımsadım:

Recep damdan düşer gibi karıştı söze:
"Harbe girdiğin zaman, bir gavur öldürüp
bir yudum içersen kanını
korku kalmazmış."

Ben onun kanından bir damla içmeyeceğim. Konuşmayan... Uçsuz bucaksız hayat... Nâzım, senden bana ilk 1934'te söz ettiler, hapisteydin, o zaman birşeyler yazabildim. Dostluğumuz otuz yıl sürmeyecekti. Ne kadar az, otuz yıl, 1950'de bizler, yani Türk halkı, dünyanın her köşesindeki şairler seni hapisten kurtardığımız zaman, bir ondört temmuz günü dosdoğru hayatın içine daldın. Ama bu yıl, sabırsızlığından, temmuzu bekleyemedin... Hapishane dışında onüç yıl, ya da buna yakın bir şey, kırksekizinden altmışbirine dek, güzel bir yaşam bu. Onüç yıl çok şey. Hapishane dışında öldün, bu da çok şey. Çünkü öldün. Bu fikre alıştıracağız kendimizi, insan manzaralarını sensiz hayal etmeye çalışacağız... Senin deyiminle, manzarayı bu ağaç olmadan hayal etmeye çalışacağız... Uçsuz bucaksız hayat'ı...

6 Haziran 1963

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Sahibi : Olgu Ltd.Şti. **Genel Koordinatör :** Seyfi ÖNGİDER

Yayın Yönetmeni
Merdan YANARDAĞ

Teknik Koordinatör: Hakkı ZEL

Yazı İşleri
Dış Haberler Osman KÖKER
Ekonomi Sermet ÖZDOĞAN
Kültür Sanat Sezai SARIOĞLU
Makaleler Veysi SARISÖZEN

Haber Merkezi: Ahmed BERTUĞ, Ayla ÖNDER, Ali IŞINGÖR

İşletme Müdürü
Ali KÜÇÜK

Sorumlu Müdür:
Hüseyin AYIK

Reklam Müdürü
Emine SAPMAZ

Yayın Kurulu
Seyfi Öngider
Sezai Sarıoğlu
Veysi Sarısözen
Merdan Yanardağ

Ankara Büro:
Mustafa ERDOĞAN (Haber Müdürü)
Aylan UNCU
Hatice Can KÜRTÜNCÜ

İzmir:
Rıza ZINGAL

Ankara
Tel:(0312) 418 41 98
Fax:(0312) 418 22 63

İzmir
Tel: (0232) 464 21 30

Avrupa Temsilciliği
Engin ERKİNER
Kasseler Str. 1a
60486 Frankfurt
Tel: 49.69.7075714
Fax: 49.69.625645

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 244 30 67 - 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD